

**KTO KARATAY ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**5237 SAYILI TÜRK CEZA KANUNU'NDA UYUŞTURUCU VEYA UYARICI
MADDE İMAL VE TİCARETİ SUÇU (TCK 188)**

Melek YAMANER

Yüksek Lisans Tezi

**KONYA
Eylül 2021**

5237 SAYILI TÜRK CEZA KANUNU'NDA UYUŞTURUCU VEYA UYARICI
MADDE İMAL VE TİCARETİ SUÇU (TCK 188)

Melek YAMANER

KTO Karatay Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Kamu Hukuku Anabilim Dalı
Tezli Yüksek Lisans Programı

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Savaş ÖZDAĞ

Konya
Eylül 2021

BİLDİRİM

Enstitü tarafından onaylanan Yüksek Lisans tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını basılı veya dijital biçimde arşivleme ve aşağıda belirtilen koşullar dahilinde erişime açma iznini KTO Karatay Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle, Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak ve gelecekteki çalışmalar (makale, kitap, lisans, patent vb.) için tezimin tamamının veya bir bölümünün kullanım hakları yalnızca bana ait olacaktır.

Tezimin bütünüyle kendi çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izinle kullanılması zorunlu olan kaynakları, yazılı izin alarak kullandığımı ve istenildiğinde izinlerin suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayımlanan “Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge” kapsamında, tezim, aşağıda belirtilen koşullar haricince, YÖK Ulusal Tez Merkezi ve KTO Karatay Üniversitesi Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

☐ Enstitü / Fakülte Yönetim Kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir.¹

☐ Enstitü / Fakülte Yönetim Kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ... ay ertelenmiştir.²

☐ Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir.³⁴

1/ Eylül /2021

Melek YAMANER

¹ MADDE 6(1) Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

² MADDE 6(2) Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

³ MADDE 7(1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

⁴ MADDE 7(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

ETİK BEYAN

KTO Karatay Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Hazırlama ve Yazım Kurallarına uygun olarak Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Savaş ÖZDAĞ danışmanlığında tarafımdan üretilen bu tez çalışmasında; sunduğum tüm veri, bilgi ve belgeleri bilimsel etik kuralları çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel usullere uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım kaynakların tümüne atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

1/ Eylül/ 2021

Melek YAMANER

Bu eseri yaratırken, kalbimin mimari atışlarını duymamı sağlayan canım anneme...

TEŞEKKÜR

Öncelikle 2020 yılının beraberinde getirdiği COVID-19 hastalığına şifa bulmak, daha fazla insanın ölümünü engellemek için gecesini gündüzüne katarak aşı üretmeye çalışan akademi dünyasının yüz akı bilim kadınlarına, bilim adamlarına ve sağlık çalışanlarına; emekleri, sağduyuları ve sabırları için teşekkür ederim. Tez danışmanlığımı üstlenen ve çalışmalarına değerli katkılarıyla yön veren hocam Dr. Mehmet Savaş ÖZDAĞ’a, her zaman desteğini gördüğüm, ceza hukukunu bana sevdiren kıymetli hocam Doç. Dr. Cem ŞENOL’a, hayatımın her anında sevgi ve desteğini hissettiğim canım annem Hüreyra YAMANER’e, canım babam Sabit YAMANER’e ve canım kardeşim Zeynel YAMANER’e ve tez yazım sürecimde manevi desteklerini benden esirgemeyen, canım arkadaşlarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Eylül, 2021

Melek YAMANER

ÖZET

Melek YAMANER

5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve
Ticareti Suçu (TCK 188)

Yüksek Lisans

Konya, 2021

İnsanlık tarihinden bu yana varlığını devam ettiren uyuşturucu ve uyarıcı maddeler, zaman içerisinde farklı formlarda yinelenerek çeşitliliğini ve etkinliğini arttırmıştır. Biz de çalışmamızda; uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin neler olduğunu, bu maddelerin kişilerde ve toplumda yarattığı etkiyi, söz konusu maddelerin imal ve ticareti ve kötüye kullanımı ile ilgili imzalanan uluslararası sözleşmeleri, bu maddelere ilişkin mukayeseli hukukta yapılan kanunları ve TCK 188. madde çerçevesinde doktrindeki görüşler ve Yargıtay içtihatlarıyla birlikte incelenmiş bulunmaktayız.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde uyuşturucu veya uyarıcı madde kavramı, tanımı, çeşitleri; uyuşturucu ve uyarıcı maddelere etkin mücadele adına imzalanan uluslararası sözleşmeler, mukayeseli hukukta uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarına yer verilmiştir. İkinci bölümünde, 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ile 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunda yer alan uyuşturucu veya uyarıcı maddelerle ilgili kanun hükümleri karşılaştırılmıştır ve TCK 188. madde suçun; hukuksal değer, maddi unsur, manevi unsur, suçun hukuka aykırılık unsuru ve nitelikli halleri incelenmiştir. Üçüncü bölümde ise; suçun özel görünüş biçimleri, teşebbüs, iştirak ve içtima konuları, cezayı ortadan kaldıran ve cezayı azaltan etkin pişmanlık, yaptırım başlığı altında; cezalar, tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbiri uygulanması, müsadere, mahsup konuları, yaptırım kısmından sonra soruşturma ve kovuşturma, zamanaşımı incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler

Uyuşturucu, Kamu Sağlığı, Bağımlılık, Tehlike

ABSTRACT

Melek YAMANER

The Crime of Manufacturing and Trafficking in Drugs or Stimulant Substances in the
Turkish Penal Code No. 5237

Master's Thesis

Konya, 2021

Drugs and stimulants, which have existed since the history of humanity, have been repeated in different forms over time, increasing their diversity and effectiveness. In our work; we studied what drugs and stimulants are, the effects of these substances on people and society, the international agreements signed on the manufacture, trade and abuse of these substances, the laws made in comparative law regarding these substances, the opinions in the doctrine within the framework of Article 188 of the TCK and the jurisprudence of the Supreme Court.

The study consists of three parts. In the first part, the concept, definition and types of drugs or stimulants; international agreements signed on behalf of effective fight against drugs and stimulants, and crimes of drugs or stimulants in comparative law are included. In the second part, the provisions of the Turkish Penal Code No. 5237, which entered into force on 1 June 2005, and the provisions of the law on drugs or stimulants in the repealed Turkish Penal Code No. 765 are compared and Article 188 of the TCK; legal value, material element, moral element, illegality element of the crime and qualified cases were examined. In the third part; specific forms of crime, attempt, participation and meeting issues, effective repentance, which eliminates and reduces punishment, under the heading of sanctions; penalties, implementation of security measures against legal entities, confiscation, set-off issues, investigation and prosecution after the sanction part, statute of limitations are examined.

Keywords

Drugs, Public Health, Addiction, Danger

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
ETİK BEYAN	iii
TEŞEKKÜR	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR DİZİNİ	xii
1. GİRİŞ	1
2. UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE KAVRAMI, ÇEŞİTLERİ, ULUSLARASI SÖZLEŞMELER, TÜRK HUKUKU'NDAKİ DÜZENLEMELER MUKAYESELİ HUKUKTA UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE İMAL VE TİCARETİ SUÇU	3
2.1. Genel Olarak	3
2.2. Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Tanımı	3
2.3. Uyuşturucu Ve Uyarıcı Madde Çeşitleri	5
2.4. Doğal Uyuşturucu Maddeler	6
2.4.1. Afyon	6
2.4.2. Eroin	7
2.4.3. Kokain	8
2.4.4. Esrar	8
2.4.5. Morfin	9
2.4.6. Kodein	10
2.4.7. Metadon	10
2.4.8. Crach	10
2.4.9. Marihuana	11
2.5. Sentetik Uyuşturucu Maddeler	11
2.5.1. Depresantlar	11
2.5.2. Halüsinojenler	12
2.5.3. Stimulantlar	13
2.5.4. Trankilizanlar	13
2.5.5. Uçan ve Çözünen Maddeler	13
2.5.6. Bonzai	14
2.6. Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelere İlişkin Uluslararası Sözleşmeler	14

2.6.1. 1961 Tarihli Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşmesi	15
2.6.2. 1971 Tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesi.....	17
2.6.3. 1988 Tarihli Uyuşturucu ve Psikotropik Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi	18
2.6.4. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme.....	19
2.7. Mukayeseli Hukukta Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu 19	
2.7.1.Çin	19
2.7.2. Rusya	20
2.7.3. Amerika Birleşik Devletleri.....	21
2.7.4. Almanya.....	22
2.7.5. Hollanda.....	23
2.7.6. İsviçre	24
2.7.7. Fransa.....	25
2.7.8. İngiltere.....	26
2.7.9. İtalya	26
3. 5237 SAYILI TÜRK CEZA KANUNU'NDA UYUşTURUCU VEYA UYARICI MADDE İMAL VE TİCARETİ SUÇU (TCK 188).....	28
3.1. Genel Olarak.....	28
3.2. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu Bakımından 765 Sayılı TCK ve 5237 Sayılı TCK Hükümlerinin Karşılaştırılması	28
3.3. Mülga 765 Sayılı Türk Ceza Kanunu	28
3.4. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu	30
3.5. Mülga 765 Sayılı Türk Ceza Kanunu 403-406. Maddeleri ve 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu 188. Madde Arasındaki Benzerlikler ve Farklılıklar	30
4. KORUNAN HUKUKSAL DEĞER.....	33
5. SUÇUN MADDİ UNSURLARI	35
5.1. Fail.....	35
5.2. Mağdur	35
5.3. Suçun Konusu.....	36
5.4. Fiil	37
5.4.1. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddeleri Ruhsatsız veya Ruhsata Aykırı Olarak İmal Etmek	37
5.4.2. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddeleri Ruhsatsız veya Ruhsata Aykırı Olarak İthal Etmek	39

5.4.3. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddeleri Ruhsatsız veya Ruhsata Aykırı Olarak İhraç Etmek.....	43
5.4.4. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddeleri Ruhsatsız veya Ruhsata Aykırı Olarak Ülke İçinde Satmak	46
5.4.5. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddeleri Ruhsatsız veya Ruhsata Aykırı Olarak Ülke İçinde Satışa Arz Etmek	47
5.4.6. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddeleri Ruhsatsız veya Ruhsata Aykırı Olarak Ülke İçinde Başkalarına Verme.....	48
5.4.7. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddeleri Ruhsatsız veya Ruhsata Aykırı Olarak Ülke İçinde Sevk Etmek	51
5.4.8. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddeleri Ruhsatsız veya Ruhsata Aykırı Olarak Ülke İçinde Nakletmek	51
5.4.9. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddeleri Ruhsatsız veya Ruhsata Aykırı Olarak Ülke İçinde Depolamak	52
5.4.10. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddeleri Ruhsatsız veya Ruhsata Aykırı Olarak Ülke İçinde Satın Almak	53
5.4.11. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddeleri Ruhsatsız veya Ruhsata Aykırı Olarak Ülke İçinde Kabul Etmek	54
5.4.12. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddeleri Ruhsatsız veya Ruhsata Aykırı Olarak Ülke İçinde Bulundurmak	55
5.4.13. Türk Ceza Kanunu'nun 188/7. Maddesindeki Fiiller	57
6. SUÇUN MANEVİ UNSURU	60
7. SUÇUN HUKUKA AYKIRILIK UNSURU	62
8. SUÇUN NİTELİKLİ HALLERİ.....	65
8.1. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçunda Cezayı Artıran Nitelikli Haller.....	65
8.1.1. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Verilen veya Satılan Kişinin Çocuk Olması... ..	65
8.1.2. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddenin Eroin, Kokain, Morfin, Sentetik Kannabinoid ve Türevleri veya Baz Morfin Olması	66
8.1.3. Suçun TCK 188/4-b de Sayılan Yerlerde İşlenmesi.....	69
8.1.4. Suçun Üç veya Daha Fazla Kişi Tarafından Birlikte İşlenmesi	73
8.1.5. Suçun Suç İşlemek İçin Teşkil Edilmiş Bir Örgütün Faaliyeti Çerçevesinde İşlenmesi 74	
8.2. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçunda Cezayı Azaltan Nitelikli Haller.....	77
8.2.1. Suçun Maddi Konusunun Üretimi Resmi Makamların İznine veya Satışı Yetkili Tabip Tarafından Düzenlenen Reçeteye Bağlı ve Uyuşturucu veya Uyarıcı Etki Doğuran Maddeler Olması (TCK 188/6)	77

9. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ.....	80
9.1. Teşebbüs.....	80
9.1.1. İmale Teşebbüs.....	80
9.1.2. İthale Teşebbüs.....	82
9.1.3. İhraca Teşebbüs.....	84
9.1.4. TCK 188/3'te Düzenlenen Suça Teşebbüs.....	85
9.1.5. TCK 188/7'de Düzenlenen Suça Teşebbüs.....	88
9.2. İştirak.....	88
9.3. İçtima.....	91
10. ETKİN PİŞMANLIK.....	96
10.1. Cezayı Ortadan Kaldıran Etkin Pişmanlık (TCK 192/1).....	97
10.1.1. Failin Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçuna İştirak Etmiş Olması.....	97
10.1.2. Resmî Makamlar Tarafından Haber Alınmadan Önce, Diğer Suç Ortaklarını ve Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddelerin Saklandığı veya İmal Edildiği Yerleri Mercine Haber Vermek.....	98
10.1.3. Verilen Bilginin Suç Ortaklarının Yakalanmasını veya Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddenin Ele Geçirilmesini Sağlamak.....	99
10.2. Cezayı Azaltan Etkin Pişmanlık (TCK 192/3).....	100
10.2.1. Uyuşturucu Madde İmal ve Ticareti Suçlarından Resmi Makamların Haber Alınmış Olması Gerekir.....	100
10.2.2. Kişinin Gönüllü Olarak, Suçun Meydana Çıkmasına ve Fail veya Diğer Suç Ortaklarının Yakalanmasına Hizmet ve Yardım Etmesi Gerekir.....	100
10.2.3. Failin Hüküm Verilmeden Önce Suçun Meydana Çıkmasına ve Fail veya Diğer Suç Ortaklarının Yakalanmasına Hizmet ve Yardım Etmesi Gerekmemektedir.....	101
11. YAPTIRIM.....	103
11.1. Ceza.....	103
11.2. Tüzel Kişiler Hakkında Güvenlik Tedbiri Uygulanması.....	106
11.3. Müsadere.....	107
11.4. Mahsup.....	110
12. SORUŞTURMA VE KOVUŞTURMA.....	112
13. ZAMANAŞIMI.....	114
14. SONUÇ.....	116
KAYNAKLAR.....	120
ÖZGEÇMİŞ.....	127

KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltma	Açıklama
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi.
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi.
bkz.	: bakınız.
C.	: Cilt.
CD.	: Ceza Dairesi
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu.
CMUK	: Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu.
Çev.	: Çeviren.
Dpn	: dipnot.
E.	: Esas numarası.
E.T.	: Erişim tarihi.
Ed.	: Editör.
K.	: Karar numarası.
K.T.	: Karar tarihi.
m.	: Madde.
RG.	: Resmi Gazete.
s.	: Sayfa.
S.	: Sayı.
TBB	: Türkiye Barolar Birliği.
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi.
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TDK.	: Türk Dil Kurumu.
TMK	: Terörle Mücadele Kanunu
vb.	: ve benzeri.
vd.	: ve devamı.
Y.	: Yıl.

1. GİRİŞ

İnsanlık tarihinin başlangıcından bu yana varlığını devam ettiren uyuşturucu ve uyarıcı maddeler, ilk başlarda ağrı kesici, hastalık giderici işlevleri ile ortaya çıkmıştır. İlkel kabilelerde; kabile ayinlerinde, erkekliğe geçiş törenlerinde, Aztek ve Maya uygarlıklarında şamanların yaptıkları dini törenlerde kullanılmaya başlayan uyuşturucu ve uyarıcı maddeler zaman içerisinde tedavi amacı ile değil; kişiye verdiği keyif, coşkunluk, sarhoşluk, mutluluk, tokluk, gerçek dünyadan uzaklaşma duygusu için kullanılmaya başlanmıştır⁵. Hatta Zerdüşlerin kutsal kitaplardan olan Avesta’da uyuşturucu madde olan kenevir bitkisinin keder ve üzüntüyü dağıttığı, insana neşe ve mutluluk verdiği anlatılmaktadır⁶.

Tarihten bu yana varlığını devam ettiren uyuşturucu ve uyarıcı maddeler günümüzde gelişen teknoloji ile birlikte doğal ve sentetik yollarla elde edilebilen uyuşturucu veya uyarıcı maddeler olarak ikili bir ayrıma tabi tutulmuştur. Ayrıca seri üretim sonrası uyuşturucu madde fiyatlarında ki düşüş, herkesin maddeye ulaşımını kolaylaştırmış, bunun sonucunda da hem kişilerde bağımlılık oranını gittikçe yükselmiş hem de uyuşturucu kullanımı neredeyse tüm topluma yayılmıştır. Bu gittikçe vahimleşen ve toplum sağlığını tehlikeye sokan durum karşısında devletler uluslararası sözleşmelerle, uluslararası örgütlerle ve iç hukuklarında yaptıkları düzenlemelerle uyuşturucu ve uyarıcı maddelerle mücadele yoluna gitmişlerdir.

İç hukukumuzda uyuşturucu ve uyarıcı maddelerle etkin mücadele için Türk Ceza mülga 765 sayılı ve yeni 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda düzenlemeler yapılmıştır. 5237 sayılı TCK’nın 188. Maddesinde; uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imali, ticareti, satışı, depo edilmesi, satışa arzı, sevki, nakli, kabulü, başkalarına verilmesi, bulundurma fiillerini gerçekleştiren faile/faillere uygulanacak yaptırımlar belirlenmiştir.

Tez konumuz itibariyle biz de çalışmamızda “*Kamu Sağlığına Karşı Suçlar*” başlığı altında düzenlenen ve 5237 sayılı TCK madde 188’de yer alan “*Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu*”nu inceleyeceğiz.

⁵ **KÜLTEGİN** Ögel, İnsan, Yaşam ve Bağımlılık, Tartışmalar ve Gerçekler, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2001,s.8.

⁶ **SELBES**, Ece, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticaret Suçu, Yüksek Lisans Tezi, Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2016, s.1.

Tezimizin yazılış amacı; uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin neler olduğunu, bu maddelerin kişilerde ve toplumda yarattığı etkiyi, söz konusu maddelerin imal ve ticareti ve kötüye kullanımı ile ilgili imzalanan uluslararası sözleşmeleri, bu maddelere ilişkin mukayeseli hukukta yapılan kanunları ve TCK 188. madde çerçevesinde yapılan düzenlemelerin doktrindeki görüşler ve Yargıtay içtihatlarıyla birlikte incelemektir.

Çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde uyuşturucu veya uyarıcı madde kavramı, tanımı, çeşitleri; uyuşturucu ve uyarıcı maddelerle etkin mücadele adına imzalanan uluslararası sözleşmeler, başka ülkelerin ceza kanunlarında düzenlenen yaptırımlar ele alınmıştır.

Çalışmamızın ikinci bölümünde, 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ile 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunda ki uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin kanun hükümleri karşılaştırılmıştır. Ayrıca çalışmamızın konusu olan TCK 188. madde suçun; hukuksal değer, maddi unsur, manevi unsur, suçun hukuka aykırılık unsuru ve nitelikli halleri incelenmiştir.

Çalışmamızın üçüncü bölümde ise; teşebbüs, iştirak ve içtima konuları, cezayı ortadan kaldıran ve cezayı azaltan etkin pişmanlık, yaptırım başlığı altında; sonrada soruşturma ve kovuşturma, zamanaşımı incelenmiştir.

2. UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE KAVRAMI, ÇEŞİTLERİ, ULUSLARASI SÖZLEŞMELER, TÜRK HUKUKU'NDAKİ DÜZENLEMELER MUKAYESELİ HUKUKTA UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE İMAL VE TİCARETİ SUÇU

2.1.Genel Olarak

Uyuşturucu ve uyarıcı maddeler içlerinde bulundurdıkları etken maddeleri ile tıpta ağrı kesici ve hastalıkları iyileştirici olarak kullanılmakla beraber tıp dışında da keyif verici, uyuşturucu, bilinç kaybına sebebiyet veren özellikleri dolayısıyla kullanılmaktadır. Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin tedavi dışında kötüye kullanılması sonucunda bireylerde zihinsel, ruhsal ve davranışsal değişiklikler meydana gelmekte ve kişilerde uyuşturucu ve uyarıcı maddelere bağımlılık durumu oluşmaktadır. Oluşan bu bağımlılık sonrası görülen ruhsal ve bedensel değişiklik hem kişileri hem de toplumu etkilenmektedir. Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin keyfi kullanımı sonrası meydana gelen zararlar sebebiyle devletler gerek ulusal mevzuatlarında gerekse uluslararası sözleşmelerde uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımının önüne geçmeyi amaçlamaktadır.

2.2.Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Tanımı

Yunanca uyku anlamındaki “narke” kelimesinden gelen⁷ uyuşturucu, kelime anlamı olarak; uyutma özelliği olan, uyuşturan ve gerektiği gibi düşünmekten alıkoyan⁸ demektir. Uyuşturucu maddeye bağımlılık yapan maddelere “drug” da denmektedir⁹

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tanımına göre ise uyuşturucu madde “kişi üzerinde bırakmış olduğu etki esas alınarak, önüne geçilmez gereksinim veya arzu yahut kullandığı miktarı arttırma eğilimi, ruhsal ve fiziksel etki yaratan maddeler” olarak tanımlanmıştır.

Emniyet Genel Müdürlüğü Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı tarafından hazırlanan belgede ise uyuşturucu madde; “kullanıcıyı uyaran ve sakinleştiren, her

⁷ **DÖNMEZER**, Sulhi, Uyuşturucu Maddelerin Hukuk ve Kriminoloji ile İlgili Bazı Yönleri, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 36, 1970, s. 1-4,

⁸ <https://sozluk.gov.tr/> ((E. T. 31.12.2020)

⁹ **AZAK**, Seyit, Bir Kamu Politikası Analizi Olarak Türkiye'de Uyuşturucu İle Mücadele, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2014, s.66.

tüketimde merkezi sinir sistemini etkileyerek daha fazla tüketme arzusu oluşturup bağımlılık yaratan, kullanılmadığı zaman kişide yoksunluklar meydana getiren, bitkisel kökenli olabileceği gibi bazı kimyasal maddelerin birleştirilmesi ile de elde edilebilecek sentetik maddeler¹⁰” uyuşturucu madde olarak tanımlanmıştır. Diğer bir tanıma göre ise uyuşturucu madde “dikkat dağınıklığı, düşünce gücünün zayıflaması, uyku hali gibi etkiler gösteren, hassasiyeti azaltan, kas hareketlerini kısıtlayan, tek kullanımda dahi bağımlılık özelliği olan, merkezi sinir sistemine etki ederek davranış ve şuur değişikliklerine yol açan ve insanların sosyoekonomik durumlarını felç eden doğal veya sentetik maddedir¹¹. Uyuşturucu maddeler rahatlık verici, yorgunluk giderici, güçlendirici, canlandırıcı, düşünme kabiliyeti üzerinde hız ve açıklık verici özellikleri de vardır¹². Uyuşturucu etkisi olmayıp uyuşturucu ve uyarıcı madde kategorisinde olan bazı maddeler toplumda uyuşturucu olarak bilinmektedir.

Uyarıcı maddeye baktığımızda ise; bir organı veya işlevi uyaran, merkezi sinir sisteminde uyarıcı etkilere yol açan olan ve tıpta özellikle hastaların uyumaması gerektiği durumlarda onları uyanık tutmak için de kullanılan ayrıca tokluk hissi verdiği için de tercih edilen maddelerdir¹³. Bu maddelerin bazen hallisünojenik etkilere yol açabilir¹⁴. Ayrıca bu özellikte olan maddelerin çoğu sentetik yollarla elde edilen psikotrop maddelerdir¹⁵.

Uyuşturucu ve uyarıcı maddeler kendi içlerinde doğal ve sentetik olmak üzere ikiye ayrılır. Doğal uyuşturucu ve uyarıcı maddeler; bitkilerden elde edilmekle birlikte uyuşturucu ve uyarıcı etki gösteren maddelerdir¹⁶. Bunlara afyon, esrar, eroin, kokain örnek olarak gösterilebilir. Sentetik uyuşturucu ve uyarıcı maddeler ise; “doğada

¹⁰ Emniyet Genel Müdürlüğü Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, Ulusal Uyuşturucu ile Mücadele Strateji Belgesi, Ankara, 2016, s.3.

¹¹ Büyük Larousse, Sözlük ve Ansiklopedi, C.18, İstanbul, 1986, s. 11.996.

¹² **YOKUŞ** Sevik, Handan, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, Seçkin Yayınları, Ankara, 2007, S.22.

¹³ **ÇALI**, Hasan Hüseyin, Türkiye’de Kentsel Mekanda Mağdursuz Suç Örneği Olarak Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Kullanımı, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C. 16, S.1, 2002, s.44.

¹⁴ **ÜNLÜ**, Abdurrahman, Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2019, s.8.

¹⁵ **TUNCER**, Arzu, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar, Doktora Tezi, İstanbul, 2011, 12.s.

¹⁶ **KURT**, Şahin/ **KURT**, Ela, Uygulamada Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat, Ankara, Adalet Yayınevi, 2007, s.22.

bulunmayıp kimyasal yollarla elde edilen” maddelerdir. Bunlar için ise depresantlar, halüsinojenler, trankilizanlar vb. örnek olarak sayılabilir.

Türk Ceza Kanunu’nda uyuşturucu ve uyarıcı maddenin tanımı yapılmamış, hangi maddelerin uyuşturucu ve uyarıcı madde olduğu belirtilmemiştir. Sadece birkaç uyuşturucu madde ismi sayılarak (eroin, kokain, morfin) bunların ticaretinin yapılması sonrası durumunda verilecek ceza daha ağır bir yaptırıma bağlanmıştır.

Uyuşturucu madde çeşitliliğinin gittikçe artması uyuşturucu madde tanımını zorlaştırmaktadır¹⁷. Bu sebeple kanunda uyuşturucu ve uyarıcı maddelerinin tanımın yapılmamakta ve tek tek nelerin uyuşturucu madde olduğu sayılamamaktadır. Kanunda yer almasa bile uyuşturucu ve uyarıcı maddeler Türkiye’nin de dahil olduğu 1961 tarihli Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşmesi, 1971 tarihli Psicotropik Sözleşmesi, 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psicotropik Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi gibi uluslararası sözleşmelerde uyuşturucu ve uyarıcı maddeler sınıflandırılmakta ve sıralanmaktadır¹⁸.

2.3.Uyuşturucu Ve Uyarıcı Madde Çeşitleri

Uyuşturucu ve uyarıcı maddeler fiziksel ve kimyasal yapılarına, elde ediliş yöntemlerine, fizyolojik ve biyolojik etkilerine göre farklı başlıklar altında sınıflandırılmıştır¹⁹. Bu maddeler ilk kez 1924 yılında Alman farmakoloji uzmanı Lewin tarafından 5 gruba ayrılarak tasnif edilmiştir²⁰. Lewis’in tasnifine göre uyuşturucu ve uyarıcı maddeler; keyif verici(euphorica), hayal gördürenler(phantastica), sarhoşluk verenler(inebriantia), uyku verenler(hypnotica), uyarıcılar(excitantia) olarak 5'e ayrılmıştır.

Dünya Sağlık Örgütü Uzmanlar Komitesi ise uyuşturucu ve uyarıcı maddeleri bağımlılık türlerine göre 10 gruba ayırmıştır²¹. Bunlar; “alkol, kafein, esrar,

¹⁷ **BAYRAKTAR**, Köksal, Uyuşturucu Maddeler ve Suç Siyaseti, [İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası](#), [Yıl 1985, C. 51, S. 1-4](#), s. 47.

¹⁸ **ÖNER**, Mehmet Zülfü, Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, Ankara, Adalet Yayınevi, 2011, s.6.

¹⁹ **ÖNER**, s.12.

²⁰ **KÖKNEL**, Özcan, İnsanlık Tarihi Boyunca Dünyada Ve Türkiye'de Uyuşturucu Madde Sorunları, İstanbul, Gelişim Yayınları, 1976, s.208.

²¹ **KURT/ KURT**, s.21.

halüsinojenler, inhalandlar, opiyatlar, sedatif-hipnotikler, stimulanlar, nikotin ve diğer yeni üretilenler” olarak gruplandırılmıştır²².

Uyuşturucu ve uyarıcı maddelere ilişkin farklı sınıflandırmalar yapılmaktadır. Fakat doktrinde ve uygulamada en çok karşımıza çıkan sınıflandırma türü uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin elde ediliş biçimlerine yönelik yapılan sınıflandırmadır. Buna göre uyuşturucu ve uyarıcı maddeler “doğal” ve “sentetik” olmak üzere iki şekilde elde edilir.

2.4.Doğal Uyuşturucu Maddeler

Doğal uyuşturucu ve uyarıcı maddeler, bitkilerden doğal yollarla elde edilerek gerektiğinde bir takım kimyasal modifikasyonlarla çeşitlendirilen maddelerdir²³. Doğal uyuşturucu ve uyarıcı maddeler için “narkotik” ibaresi kullanılır²⁴.

2.4.1. Afyon

Yunanca “öz” anlamına gelen “opos” sözcüğünden adını alan, uluslararası adı olarak “opium” olarak bilinen afyon²⁵; haşhaş bitkisinin olgunlaşmamış kapsüllerinin çizilip içinde çıkan sütün kurumuş ve hava ile temas ederek kahverengiye kadar koyulaşmış halidir²⁶. Haşhaş; rengi beyaz olan, pembe, kırmızı ve mor renk çiçekler açan²⁷ ağır bir kokusu ve acı bir lezzeti olan bir bitkidir. Afyon; pipo, sigara, nargile kullanılmak sureti ile yakılarak soluma yolu ile ya da sıvı maddelere katılarak içilme şekli ile ya da hap olarak yutularak kullanılabilir ayrıca şırınga yoluyla da deri altına enjekte edilebilir²⁸.

Kendi içinde afyon; ham afyon, hazırlanmış afyon ve tıbbi afyon olarak çeşitlere ayrılır. Ham afyon; haşhaş kapsülünün çizilmesi ile elde edilir. Hazırlanmış afyon; ısınma,

²² **ÜNVER**, Yener/ **ÖZ**, Kerem, Uyuşturucu Madde Suçları ile Mücadele, Ankara, Seçkin Yayınları, 2018, s. 158.

²³ **YAVUZ GÜNDÜZ**, Tuğçe, Türk Ceza Kanununda Yer Alan Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2018, s.6.

²⁴ **ÜNLÜ**, s.14.

²⁵ **KÖKNER**, s.8.

²⁶ **DERDİMAN**, Cengiz, Uyuşturucu Maddeler Hakkında Genel Bilgi ve Uyuşturucu Maddelere Mücadele Esasları, Akademik Araştırma Dergisi, 2006, Sayı 28, s.104.

²⁷ **ÇETİN**, Feramuz, 1992 - 2006 yılları arasında Uyuşturucu ve İnsan Kaçakçılığı Yönünden Türkiye Polis Teşkilatı ve Yabancı Devlet Polis Teşkilatları Arasındaki Yardımlaşmaların AB Sürecine Etkileri, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007, s.11.

²⁸ **YOKUŞ** Sevük, s.39.

mayalanma, kaynatma gibi işlemler sonrasında kullanılmaya elverişli hale gelen afyondur. Tıbbi afyon ise; tıp alanında kullanılmak üzere toz veya granül haline getirilip sunulan afyondur²⁹. Afyon kullanıcılarında kullanım miktarına ve kullanım sıklığına göre merkezi sinir sistemini etkisi altına alarak; nabzın hızlanması, terleme, neşelenme, zihinsel yönden güçlenme, rahat uyku hali gibi etkiler bırakabilir. Uzun süre kullanımı halinde ise kronik zehirlenme, iç organların çalışmasında bozukluk, tansiyon düşüklüğü, düşük nabız, uykusuzluk, yorgunluk gibi etkileri gözlemlenmiştir³⁰.

2.4.2. Eroin

Ham maddesi afyon olan ve afyonun alkolitlerinden birisi olan eroin; laboratuvarlarda kimyasal yöntemlerle elde edilen, beyaz renkli, acı tatlı kokusu olmayan, nişasta görünümlü, su ve alkolde eriyebilen bir uyuşturucu türüdür³¹.

Eroin ilk olarak 1897 yılında Alman kimyager Felix Hoffman tarafından ağrı kesici olarak bulunmuştur³². Geniş kitleler halinde eroin kullanımı 1975'lere kadar Amerika'ya ait bir problemken bugün artık tüm dünyada yaygın bir şekilde kullanılmaktadır³³. Eroin; baz morfinin asetik anhidrit ile muhtelif kimyasal süreçlerden geçirilmesiyle ortaya çıkar³⁴. Genellikle burun yolu ile teneffüs edilerek kullanılan bu maddeyi bazı kullanıcıların şırınga ile deri altına enjekte ederek, tablet ve toz halinde yutma şeklinde de eroin kullandıkları görülmektedir³⁵.

Eroin, ağrı kesici özelliğinin yanı sıra kullanıcılarda ilk kullanımlarında enerji, keyif, rahatlama, nefes açma, canlılık, neşe, sıcaklık hissi verir. Fakat devamında kullanıcılarda ciltte sarama, göz bebeklerinde genişleme, bakışlarda donuklaşma, zayıflama, kusma, ağrı, psikolojik ve fiziksel çöküntü meydana getirir³⁶. Eroin bilinen

²⁹ **GÜNGÖR**, Şener/ **KINACI**, Ali, Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerle İlgili Suçlar, Ankara, Yetkin Yayınevi, 2001, s.48.

³⁰ **YOKUŞ SEVÜK**, s.39. **KURT/KURT**, s. 24.

³¹ **YILMAZ**, Günal, Uyuşturucu Madde Suçları, Ankara, Kazancı Yayınları, 1976, s.7.

³² **ÖNER**, S.95.

³³ **DÖNMEZER**, Sulhi, Uyuşturucu ve Tutku Yaratıcı Maddeler Konusuna Sosyopolitik Yaklaşım, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Y. 1981, C. 45, S. 1-4, s. 1017.

³⁴ **KÖNER**, s.1727.

³⁵ **GÜNAL**, s. 45.

³⁶ **KURT/KURT**, s.21, **YOKUŞ SEVÜK**, s. 41.

uyuşturucu maddelerin en fazla ve çabuk alışkanlık meydana getirenidir³⁷. Eroin kısa süreli de olsa kullanımından sonra, kesin bağımlılık yapmaktadır³⁸. Eroin, kullandıkça her defasında daha yüksek miktarda kullanım gereksinimi hissettirmekte ve bu alışkanlık kişileri çok kısa sürede ölüme götürebilmektedir³⁹.

2.4.3. Kokain

Kokain, Güney Amerika'nın kuzey bölgesindeki yüksek dağlarda, And Dağlarında, Kolombiya, Bolivya, Peru ve Ekvator'sa belirli bir alanda yetişen koka bitkisinin yapraklarından elde edilen, kokusuz, acı, parlak beyaz bir tozdur⁴⁰. Özel değirmenlerde öğütülerek toz hali elde edilir⁴¹. Yaygın olarak buruna çekilerek kullanılan kokain, damardan şırınga ile enjekte edilerek, tütün içine sarılarak ya da çiğnenme şeklinde kullanılmaktadır.

Kokain kullanıcısı kokaini aldığı anda, mutluluk hissi tetiklenir, dopamin seviyesinde büyük bir artış olur⁴², neşe, canlılık, cinsel istekte artış gibi etkiler de görülür. Fakat sonrasında uyku bozukluğu, sinirlilik, korku, hayal görme, depresyon, konsantrasyon bozukluğu gibi etkilere yol açar.

2.4.4. Esrar

Esrar diğer ismi ile haşış, hint keneviri bitkisinden elde edilen bir uyuşturucu maddedir⁴³. Kenevir bitkisinin yapraklarının toplandıktan sonra kurutulması ve elekten geçirilmesi ile elde edilen ilk ürüne “toz esrar”, kenevir bitkisinin yapraklarının üzerinde ki reçinenin çıkarılmasıyla elde edilen esrara “reçine esrar”, kenevir bitkisinden elde edilen maddenin çeşitli şekillerde preslenmesi sonucu oluşturulan esrara “pres ya da takoz esrar”, kenevir bitkisinin üst yapraklarında mevcut olan,

³⁷ **ÖZDEMİR**, Nisa, Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2009, s.10.

³⁸ **ŞAHİN**, Abdullah Cemal, Uyuşturucu ve uyarıcı Madde Suçlarıyla Mücadelede Halkla İlişkiler ve Bir Model Önerisi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007, s. 13.

³⁹ **GÜNGÖR/ KINACI**, s.53.

⁴⁰ **PINARCI**, Mustafa, Uyuşturucu Sorunu ve Mücadele Politikası, Ankara, Adalet Yayınevi, 2014, s.11.

⁴¹ **ÖZDEMİR**, s. 13.

⁴² **ABAY**, Fatma Tülay, Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddelerin Ticareti Suçu(TCK 188), Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya, 2016, s.16.

⁴³ **BALCI**, Murat, Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları, Ankara, Adalet Yayınevi, 2009, s.32.

yüksek oranda ki aktif maddelerle elde edilen esrara “gonca esrar” ve ayrıca esrarın damıtılmasıyla elde edilen esrara “likit esrar” denmektedir⁴⁴.

Genellikle esrar; pipo, nargile, sigara içine konularak içildiği gibi, tozunun buruna çekilerek veya şırınga ile damara enjekte edilerek kullanılması da mümkündür. Türkiye ve dünyada en çok kullanılan uyuşturucu madenin başında esrar gelmektedir⁴⁵. Esrar kullanan kişilerde ilk başta, mutluluk, cesaret, şehvet ve rahatlık oluşur fakat zamanla nabız ve tansiyonda yükselme, ağız ve boğaz kuruluğu, göz bebeklerinde genişleme, ışığa aşırı hassasiyet, yorgunluk ve uyku hali gözlenir. Sonrasında ise çalışma gücünde azalma, zamanla bilinçte bozulma, hayal âleminde yaşama söz konusu olur⁴⁶.

2.4.5. Morfin

Afyonun alkaloidlerinden birisi olan morfin, kimyasal yollarla afyondan elde edilir. Morfin 1805 yılında Frederic Serturmer tarafından afyondan ayrıştırılarak ortaya çıkmıştır ve bu maddeye uyku getirme etkisinden dolayı mitolojide uyku tanrısı “Morpheus” dan esinlenerek morfin ismi verilmiştir⁴⁷. Tıpta ağrı kesici ve uyuşturucu olarak kullanılır. Belirgin bir kokusu yoktur, çok acı bir tada sahiptir, suda çözülür ve beyaz renklidir⁴⁸. Hap şeklinde kullanıldığı gibi genellikle sıvı halde deri altına enjekte edilerek kullanılmaktadır.

Morfin vücuda girdiği andan itibaren ağrıları dindirirken bir yandan da psikolojik korkuları ve telaşları yok etme etkisi gösterir⁴⁹. Ayrıca neşe, rahatlık, uyuşukluk hali ve sarhoşluk meydana getirir. Bağımlılık arttıkça; iştahsızlık, fiziksel çöküntü, reflekslerde azalma, tansiyon düşmesi, uykusuzluk, titreme, sinirlilik, halleri başlar⁵⁰.

⁴⁴ ABAY, s. 17.

⁴⁵ DOLAR, Mustafa Murat , Uyuşturucu İle Mücadelede Kurumlar Arası Koordinasyonu ve İşbirliğini Etkileyen Faktörler, Eskişehir İli Örneği, Anadolu Üniversitesi, 2018, s. 21.
<http://www.verigazeteciligi.com> (E. T. 02.01.2021)

⁴⁶ ÖZDEMİR, s.12.

⁴⁷ SOLGUN, Sertaç, Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı ve Alternatif Çözüm Yolları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla 2002, s. 18.

⁴⁸ GÜNGÖR/ KIRICI, s.49; Yokuş Sevük, s.40.

⁴⁹ NALBANTOĞLU, Göze, Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma ve Özendirme Suçları (TCK 190) Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2020, s.16.

⁵⁰ GÜNAL, s.21.

2.4.6. Kodein

Kodein, morfinin kimyasal süreçlerden geçmesi sonucu elde edilen, afyonun bir alkaloididir. Kimyasal olarak C₁₈H₂₁N₃O₃ formülü ile simgelenir⁵¹. Kokusuz, beyaz renkli, kristaller halinde ya da renksiz ve toz halinde bulunan kodein maddesi, suda %1 oranında, alkol ve kloroformlarda ise daha yüksek oranda erimektedir⁵². Ağızdan ya da deri altına enjekte edilerek kullanılır, tablet ya da toz halinde alınması da mümkündür. Tıpta öksürük ve ağrı kesici olarak kullanılır. Uzun süreli ve yüksek dozlu kullanımında bağımlılık yapar⁵³.

2.4.7. Metadon

Afyonun alkaloitlerinden olan metadon, 1937 senesinde Almanya'da üretilip 20 sene boyunca kronik ağrıları hafifletmek amaçlı güçlü bir analjezik olarak kullanılmıştır⁵⁴. Fakat 1960'larda metadon maddesinin eroin bağımlılarının tedavisinde yararlı olduğu keşfedilmiştir⁵⁵. Tedavi amacı dışında alındığında kısa sürede bağımlılık yaparak yaşam fonksiyonlarını tehlikeye sokan bir ilaçtır⁵⁶. Sıvı olarak deri altına enjekte edilerek ya da hap şeklinde yutularak kullanılmaktadır.

2.4.8. Crach

Kokain tuzunun hidroklorik maddesinin sodyum bikarbonat ile karıştırılması ile elde edilen maddeye crach denmektedir⁵⁷. Kokainden çok daha ucuz olan fakat çok daha tehlikeli bir maddedir. Uyuşturucu bağımlılarının belirttiğine göre crach bağımlılığı kokain ve eroin bağımlılığından üç kat daha fazladır⁵⁸. Kokaine göre daha fazla bağımlılık yapar, daha fazla hayati risk yaratır⁵⁹. Kesme şeker görünümünde, beyaz ve

⁵¹ BALCI, s.22.

⁵² KURT/ KURT, s.29.

⁵³ GÜNGÖR/ KIRICI, s.54.

⁵⁴ <https://heroinetoxeurope.com/tur/opioid> (E. T. 03.01.2021)

⁵⁵ NALBANTOĞLU, s.19.

⁵⁶ GÜNDÜZ, s.10.

⁵⁷ YOKUŞ SEVÜK, s.43.

⁵⁸ AKBULUT, İlhan, Ülkemizde Uyuşturucu Maddeler Sorunu, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 1997, C. 55, S.3, s. 127.

⁵⁹ BALCI, s.31.

krem renktedir⁶⁰. İçerken duyulan çıtırtı sebebiyle crach ismi ile anılır⁶¹. Sigara ile içilebildiği gibi buruna çekilerek de kullanılır. Sürekli kullanıldığında; uykusuzluğa, sinir bozukluklarına, cinayet ve intihar eğilimlerine neden olmaktadır⁶².

2.4.9. Marihuana

Marihuana, kenevir bitkisinin yaprak ve çiçeklerinin kurutulması ile elde edilir. İnce ince kurutulmuş, ufak parçalara ayrılmış yeşil tütün ve kekik otu arası kuru bir bitkidir⁶³. Marihuana kullanımı sonrası; hafıza kaybı, cisimlerin hareketlerini takip edememe, görme bozukluğu, kalp atışlarında düzensizlik, yüksek tansiyon ve dolaşım problemlerine sebep olur⁶⁴. Buruna çekilerek, sigara içine sarılarak ya da içeceklerin içine katılarak kullanılır.

2.5.Sentetik Uyuşturucu Maddeler

Sentetik uyuşturucu (Psikotropik) maddeler, kimyasal yollarla laboratuvar ortamında üretilen suni uyuşturucu maddelerdir. Bu maddeler psikoterapik maddeler ismiyle de bilinmektedir⁶⁵. 20. Yüzyıldan sonra keşfedilen bu maddelerin günümüzde çeşitliliği artmıştır⁶⁶. Diğer uyuşturuculara göre daha kolay üretildiği için daha ucuzdur. 1971 Tarihli Psikotropik Maddelere Dair Sözleşmenin 25. Maddesinde sentetik uyuşturucular; depresantlar, trankilizanlar, stimulantlar, halüsinojenler olarak dört gruba ayrılmıştır.

2.5.1. Depresantlar

Depresantlar, merkezi sinir sistemini uyuşturan, akli faaliyetleri yavaşlatan, uyku verici ve yatıştırıcı etkisi olan maddelerdir. Tıpta kaygı, endişe, uyku bozuklukları, ağrı kesici tedavisi amacıyla kullanılan bu maddelerin tedavi dışında kullanımı sonrası kişilerde bağımlılık yaratmaktadır. Depresantlar; barbitürat ve benzodiazepin olmak üzere iki ana

⁶⁰ KURT/ KURT, s.34.

⁶¹ GÜNDÜZ, s.11.

⁶² YOKUŞ SEVÜK, s.43.

⁶³ YOKUŞ, SEVÜK, s.44.

⁶⁴ AKBULUT, s.126.

⁶⁵ BEŞER, Yasin, Uyuşturucu Madde Suçlarının Önlenmesinde Coğrafi Bilgi Sistemi Kullanımı, Beyoğlu İlçesi Pilot Çalışması, İstanbul Üniversitesi, 2010, s.68.

⁶⁶ UZUNTOK, Mesut, Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2008, s.36.

sınıfa ayrılır⁶⁷. Barbitüratlar genellikle ağrı kesici, uyku getirici, merkezi sinir sistemini etkileyerek yatıştırıcı etki gösteren maddedir. Bu madde kapsül şeklinde içilerek kullanıldığı gibi sıvı olarak da tüketilmektedir. Barbitüratların tedavi amacı dışında kullanımı kişilerde bağımlılık yaratmakta, kişilerin bu maddeyi küçük dozda almaları durumunda yatıştırıcı, stres ve gerginlik azaltıcı etkilerinin olmasının yanı sıra dozun artımı ile birlikte kişilerde uyuşukluk, sinirlilik, refleksde zayıflama gibi olumsuz etkilere yol açmaktadır. Ayrıca Barbitüratlara bağımlılık halinde madde alınmadığı takdirde; sıkıntı, huzursuzluk, elde titreme, kalp çarpıntısı, bulantı, kusma, terleme⁶⁸ oluşur.

Benzodiazepinler ise 1950'lerde bulunan, sakinleştirici, yatıştırıcı, sara vb. nöbetleri engelleyici⁶⁹ olarak tıpta tedavi amaçlı kullanılan bir maddedir. Bu madde de uzun süre ya da tedavi amacı dışında kullanılması halinde, huzursuzluk, baş ağrısı, endişe, uykusuzluk gibi etkiler oluşur⁷⁰.

2.5.2. Halüsinojenler

Kişilerin duyularını, düşüncelerini, duygularını etkileyen hayaller gördüren maddelerdir⁷¹. Halüsinojenler gerçeklik algılarında değişiklikler yaparak kişilerde hayal dünyasında yaşıyor algısı oluşturur. Psilosibin, meskalin, DMT, fensiklidin, Lysergi Acid Diethylomide (LSD) halüsinojen türleridir. Fakat en çok bilinen halüsinojen LSD'dir. LSD'yi 1938 yılında İsviçre'de Albert Hoffman sentezlemiştir⁷². LSD maddesi; arpa, buğday, mısır ve çavdar gibi tahıllar üzerinde yaşayan zehirli bir mantara verilen addır. Bu mantarın kimyasal yöntemlerle sentezlenmesi sonrası LSD maddesi oluşur. LSD kokusuz tatsız ve beyaz kristal toz halindedir. Suda kolayca çözülür. Oldukça etkili bir maddedir. LSD kullananlarda kısmi hafız kaybı, hormonal dengesizlikler, solunum düzensizliği ve nabız fenalaşması, vücut ısısında düşme, metabolizmada düzensizlik, kanda glikoz artması, ağızda salgı akıntıları, dilde pelteklik,

⁶⁷ NALBANTOĞLU, s.23.

⁶⁸ YOKUŞ SEVÜK, s.45.

⁶⁹ UZUNTOK, s.38.

⁷⁰ ATEŞ, Neslihan, Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Kullanma Suçu, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2016, s.23.

⁷¹ ÖZDEMİR, s.16.

⁷² UZUNTOK, s.41.

ishal, kusma, bulantı, göz kararması, bitkinlik, uzun süren uyku halleri, cinsel sapıtmalar, şuur bozuklukları ve cinnet belirtileri görülür⁷³.

2.5.3. Stimulantlar

Merkezi sinir sistemini direk veya dolaylı yoldan uyaran maddelerdir. Kolayca bağımlılık yapan sentetik maddelerden olan stimulantlar kendi içinde çeşitli maddelere ayrılır. Stimulantlar genel olarak uyku giderici, yorgunluk giderici, fiziksel ve ruhsal enerji veren, doping, gece uykusunu engelleme, yemek yeme özelliğini azaltıcı etkileri vardır. Stimulantların en çok bilinen türlerinden birisi amfetamindir. Amfetamin; merkezi sinir sistemini uyararak uyanıklık, enerji artımı, neşe, özgüven gibi yapay duygular oluşturur. Amfetamin depresyon dönemlerinde kişilere verilir tedavi dışı kullanımı kişilerde bir zaman sonra bağımlılık yaratır ve baş dönmesi, uykusuzluk, iştahsızlık, huzursuzluk, deride kızarma, nefes darlığı, kalp çarpıntısı, kusma, panik, yüksek ateş, ölüm gibi sonuçlara neden olur⁷⁴. Genellikle tablet ve kapsül halde satılan amfetaminlerin sıvı halleri de mevcuttur. Stimulantlar grubuna giren amfetaminin diğer türevi maddelere baktığımızda karşımıza; Metanfetamin, MDA, Extasy, Flakka, Fenetyllin(Captagon) gibi maddeler çıkmaktadır. Bu maddelerde uyarıcı etki yapan maddeler olup her biri kendi içinde farklı etkilere de sebebiyet vermektedir.

2.5.4. Trankilizanlar

Tıpta ruhsal bunalım ve gerilimi önlemek amacıyla kullanılan ilaçlardır. Fakat uzun süre kullanımında bağımlılık yaparlar⁷⁵. Kullanıcılarında sakinleştirici, uyku getirici, merkezi sinir sistemini etkileyerek davranışları geciktirici ve yavaşlatıcı etkileri vardır⁷⁶. Diazem, Ekunil, Librium gibi çeşitleri vardır⁷⁷.

2.5.5. Uçan ve Çözünen Maddeler

Uçucu ve çözücü maddeler psikotropik olmayıp uçucu ve çözücü nitelikte olan maddelerdir. Bu maddelerin asıl üretim amacı tedavi ya da uyuşturucu olmamakla birlikte zamanla içlerinde ki etken maddelerin kişileri uyuşturucu maddelere benzer

⁷³ **AKBULUT İlhan**, s.134.

⁷⁴ **GÜNGÖR/KIRICI**, s.61.

⁷⁵ **NALBANTOĞLU**, S.24.

⁷⁶ **ATEŞ**, s.23.

⁷⁷ **KURT/ KURT**, s.38.

şekilde etkilemesi sonucu bu maddelerinde uyuşturucu ve uyarıcı etkisi ortaya çıkmıştır. Bu maddelere örnek verilecek olursa; oje, aseton, bali, saç spreyi, bezin, boya, daksil, cila, tiner, vb. örnek gösterilebilir. Bu maddeler solunum yoluyla vücuda alınan ve kullanıcılarında sarhoşluk, iştahsızlık, yorgunluk, unutkanlık gibi etkiler bırakan maddelerdir.

2.5.6. Bonzai

Bonzai, kurutulup parçalanmış çeşitli bitkilere bir takım kimyasallar püskürtülmesiyle elde edilen sentetik kannabinoid grubuna ait uyuşturucu bir maddedir⁷⁸. İlk olarak 2004 yılında Avrupa’da marihuana yasal ikame olarak ortaya çıkmış, zararsız algısı yaratılara piyasaya sürülmüştür. Esrar ve marihuana maddesi kullanıcılarında görülen etkilerin çoğu bonzai kullanıcılarında da görülse de bonzainin diğer maddelere göre daha ölümcül sonuçlara yol açtığı tespit edilmiştir. Bonzai kullanımı ile birlikte mide bulantıları, kusma, yüksek tansiyon, fazla terleme, kalpte ritim bozuklukları, uyuşukluk gibi bedensel etkilerin yanı sıra; depresyon, iç huzursuzluk, şuur kaybı, kâbuslar ve paranoyak eğilimler görünür⁷⁹. Bonzai maddesinin kolay ulaşılabilir olması ve ucuz olması sebebiyle özellikle gençler arasında yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir. Bonzai, çoğunlukla sigara gibi içilerek ya da dumanının içe çekilmesi suretiyle kullanılmaktadır.

2.6. Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelere İlişkin Uluslararası Sözleşmeler

Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin kullanımının ve ticaretinin sadece ülkeler arası bir sorun olmaktan çıkması sonucu, uluslararası arenada uyuşturucu ve uyarıcı maddelere karşı toplu şekilde bir mücadele başlatılmak istenmiştir. Bu sebeple yıllar boyunca çeşitli ülkelere devletler bir araya gelerek uluslararası sözleşmeler imzalamışlardır. Bu sözleşmelerden ilki 1909 tarihli Şangay Afyon Sözleşmesidir. Bu sözleşme ile afyon kullanımının kademeli olarak azaltılması ve afyon ticaretinin önüne geçilmesi amaçlanmıştır. Sonrasında 1912 tarihli Lahey Afyon Sözleşmesi, 1925 tarihli Cenevre Afyon Sözleşmesi, 1931 tarihli Narkotik Uyuşturucuların Dağıtımının Düzenlenmesi ve Üretiminin Sınırlandırılması Hakkında Sözleşme, 1931 tarihi Bangkok Anlaşması, 1936

⁷⁸ <https://moodisthastanesi.com/hastanemiz/basin-ve-medya/bonzai-olduren-bir-uyusturucu-maddedir>

(E. T. 15.01.2021)

⁷⁹ GÜNDÜZ, s.18.

tarihli zararlı İlaçların Gayri Meşru Ticaretinin Önlenmesi Hakkında Sözleşme, 1948 tarihli Paris Protokolü, 1958 tarihli New York Afyon Protokolü imzalanmıştır.

Bu sözleşmelerin hepsinin genel amacı uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin kötüye kullanımını engellemek, imalatını ve ticaretini kontrol altına almak ve hangi maddelerin uyuşturucu ve uyarıcı maddelere girdiğini saptamak olmuştur. Fakat yukarıda ismi sayılı sözleşmeler her ne kadar yapılmış olsa da uyuşturucu alışkanlığı kişi ve kişilerde halen etkisini sürdürmekte ve insan sağlığını tehdit etmektedir⁸⁰, bu sebeple maddelerin üretiminin tam olarak kontrol altına alınamadığı⁸¹ imzalanan uluslararası sözleşmelerin çoğunun sadece metin üzerinde kaldığı ve etkin bir uygulama alanı bulamadığı bir gerçektir.

Bu sebeple etkin ve uygulanabilir yeni uluslararası sözleşmeler için devletler bir araya gelmiştir. Aşağıda dört başlık altında diğer sözleşmelere göre daha yeni tarihli ve uygulama alanı genişletilmiş sözleşmelere değinilecektir.

2.6.1. 1961 Tarihli Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşmesi

30 Mart 1961 tarihinde New York'ta yapılmış olan Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tarihli Tek Sözleşmesi, kendinden önce yapılan uyuşturucu ve uyarıcı maddelere ilişkin sözleşmeleri tek metin haline getirmesi sebebiyle “Tek Sözleşmesi” ismini almıştır⁸² ve bu sözleşmenin imzalanması ile birlikte geçmiş tarihli imzalanan sözleşmeler yürürlükten kalkmıştır. Bu sözleşme Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi tarafından yapılan anlaşma metnidir. 40 devlet tarafından onaylanarak yürürlüğe girmiştir. Türkiye bu anlaşmaya 27 Aralık 1966 tarihi ve 812 sayılı kanunla dahil olmuştur ve sözleşme 22 Haziran 1967 tarihinde Türkiye’de uygulamaya konulmuştur.

Tek Sözleşmesi girişinde; uyuşturucu maddelerin tıbbi amaçlarla kullanılması dışında uyuşturucu maddelerin bağımlılığının bireylerde tehlike yarattığı ve kişileri ekonomik olarak da etkilediği ve bu tehlikeyi ortadan kaldırıp, onunla mücadele etmek konusunda devletlerin üstlerine düşen görevleri yerine getirmesi gerektiğine değinilmiştir⁸³.

⁸⁰ BALCI, S. 92.

⁸¹ YOKUŞ, Sevük, s.59.

⁸² GÜNGÖR/ KIRICI, s.81.

⁸³ GÜNGÖR/ KIRICI, s.81.

Sözleşmenin birinci maddesinde o tarihe kadar bilinip de tanımlamaları tam olarak yapılmamış uyuşturucu veya uyarıcı maddeler ayrıntılı olarak tanımlanmıştır⁸⁴. Devamı maddelerinde uyuşturucu maddelerin ekiminden, imalatına, ticaretine, uyuşturucu bağımlılarının tedavisine kadar çeşitli hükümler yer almaktadır. Sözleşmenin ekindeki I ve II numaralı cetvellerde doğal veya sentetik uyuşturucu maddeler, III ve IV numaralı cetvellerde müstahzarlara yer verilmiştir. Sözleşmenin 4. Maddesine göre;

“Sözleşmeye taraf olan devletler iş bu sözleşme hükümlerinin kendi ülkeleri dahilinde uygulanmasını, bu sözleşme hükümlerinin uygulanmasında diğer devletlerle işbirliği yapılmasını ve bu sözleşme hükümleri dairesinde, uyuşturucu maddelerin istihsalinin, imalinin, ihracının, ithalinin, dağıtımının, ticaretinin, kullanılmasının ve elde bulundurulmasının sırf tıbbî ve bilimsel amaçlarla sınırlandırılmasının temin için gerekli olabilecek, yasama ve idare ile ilgili tedbirleri alacaklardır”.

Ayrıca bu sözleşmeye göre sözleşmeye taraf olan devletler, kendi anayasal hükümleri saklı kalmak kaydıyla bu sözleşmede belirtilen şartlara aykırı ve kasten gerçekleştirilen; uyuşturucu maddelerin ekim ve üretimi, çıkarımı, hazırlaması, bulundurulması, satışa arz edilmesi, satılması, herhangi bir şart ile teslim edilmesi, komisyonculuğu, gönderilmesi, transit olarak sevk edilmesi, nakledilmesi, ithal veya ihraç edilmesi ya da bu taraf devletlerin sözleşmeye aykırı olabileceğini düşündüğü her türlü fiilleri cezalandırılabilir suçlar olarak düzenlemek durumundadır. Bu cezaların yeterli bir ceza olması gerekmektedir (36.m). Ceza hükmüne ek olarak bu madde bağımlılarının tedavi edilerek topluma kazandırılması için taraf devletlerce gerekli tedbirlerin alınması öngörülmüştür. Sözleşmenin 48. maddesinde; sözleşmenin yorumu veya uygulanmasında iki veya daha çok taraf arasında anlaşmazlık çıktığı takdirde, sözü geçen taraflar bu anlaşmazlığı görüşme, soruşturma, arabuluculuk, uzlaştırma, hakemlik ve bölgesel teşekküllere başvurma yollarıyla veya kazai yoldan yahut bizzat seçecekleri başkaca barışçı vasıtalarla çözümlmek üzere birbirlerine danışacaklardır. Bu anlaşmazlık taraflar arasında çözülemezse Milletlerarası Adalet Divanına havale edilecektir.

⁸⁴ <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/12596.pdf> (E. T. 16.01.2021)

2.6.2. 1971 Tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesi

Sentetik uyuşturucunun yani psikotrop maddelerin İkinci Dünya Savaşı sonrası üretiminin günden güne artması sonucunda bu durum Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi tarafından gündeme getirilmiştir. 21 Şubat 1971 tarihinde Viyana’da Psikotrop Maddeler Sözleşmesi imzalanmış, 40 devletin sözleşmeye imzası sonrası 1976 yılında yürürlüğe girmiştir. Türkiye ise 1981 tarihinde Bakanlar Kurulu kararıyla sözleşmeyi yürürlüğe koymuştur. 1961 tarihli Tek Sözleşmesinin yöntem olarak benzeri olan Psikotrop Sözleşmesi, Tek Sözleşmesi ile hüküm altına alınmamış olan sentetik uyuşturucu maddelerin hüküm altına alınmasını sağlamıştır.

Sözleşmenin girişinde “İnsanlığın sağlığı ve refahı ile ilgilenerek; bazı psikotrop maddelerin kötüye kullanılması sonucu ortaya çıkan kamu sağlığı sorunları ve sosyal sorunları endişe ile kaydederek, bu gibi maddelerin kötüye kullanılması ve yol açtığı kaçakçılık sorunlarına engel olmaya ve bunlarla savaşılmaya kararlılık vurgulanmıştır. Yine bu gibi maddelerin kullanımını yalnızca meşru amaçlarla sınırlandırmıştır. Psikotrop maddelerin bilimde ve tıpta kullanılmasının zorunlu olması ve bu sebeple, bu maddelerin gereğinden fazla sınırlandırılmaması kabul edilmiştir⁸⁵.”

Uyuşturucu maddelerin sözleşme hükümlerine aykırı olarak ekim ve üretimi, çıkarımı, hazırlaması, bulundurulması, satışa arz edilmesi, satılması, herhangi bir şart ile teslim edilmesi, komisyonculuğu, gönderilmesi, transit olarak sevk edilmesi, nakledilmesi, ithal veya ihraç edilmesi ya da bu taraf devletlerin sözleşmeye aykırı olabileceğini düşündüğü her türlü fiilleri sonucunda sözleşmenin 22. maddesi uyarınca sözleşmeye taraf devletler; “Kendi anayasal sınırlamaları ile bağlı kalmak kaydıyla, her taraf, bu Sözleşmeye göre mevcut yükümlülükleri uyarınca kabul edilen bir yasa veya kurala aykırı herhangi bir fiil bilerek işlendiği zaman cezayı gerektiren bir suç olarak kabul edecek ve ciddi suçlara uygun bir cezaya, özellikle hapis ve özgürlükten mahrumiyet cezalarına çarptırılmalarını sağlayacaktır.”

⁸⁵ 1971 Tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesi. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17272.pdf> (E. T. 17.01.2021)

2.6.3. 1988 Tarihli Uyuşturucu ve Psikotropik Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi

Viyana Konvansiyonu olarak da bilinen, Uyuşturucu ve Psikotropik Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi 1988 yılında Viyana’da kabul edilmiştir. Türkiye bu sözleşmeyi 20.12.1988 tarihinde imzalamıştır. Sözleşmenin yürürlüğe girme tarihi ise 11.02.1988 dir.

Bu anlaşma ile “Kişilerin sağlık durumunu, ekonomik durumunu önemli ölçüde tehdit eden ve topluma oldukça zararı olan bu maddelerin yasalara aykırı olarak üretiminden ve kaçakçılığından korkularak, uyuşturucu kaçakçılığının önlenmesi, yasa dışı uyuşturucu üretimi, 1961 tarihli Uyuşturucu Maddeler Tek Sözleşmesi, 1961 tarihli Uyuşturucu Maddeler Tek Sözleşmesini Değiştiren 1972 tarihli Protokol ile Değiştirilmiş 1961 tarihli Uyuşturucu Maddeler Tek Sözleşmesi ve 1971 tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesiyle getirilmiş olan önlemlerin güçlendirilmesi ve yeni önlemler getirilmesi⁸⁶” amaçlanmıştır.

Diğer uluslararası sözleşmelerden farklı olarak kaçakçılığın önlenmesi ve suç maddeleri üzerinden kazanılan paranın aklanması ile mücadele üzerinde daha fazla durulmuştur. Ve sözleşmenin 3. maddesinde sözleşmenin tarafı olan devletlere; Anayasa ilkeleri ve hukuk sisteminin temel kavramları saklı kalmak koşuluyla, kişisel kullanım için ve 1961 Sözleşmesi, Değiştirilmiş 1961 Sözleşmesi ve 1971 Sözleşmesi hükümlerine aykırı bir şekilde ve bu kasıtlı uyuşturucu ve psikotrop maddelerin bulundurulması, satın alınması ve üretilmesini kendi mevzuatı çerçevesinde suç olarak ihdas etmek için gerekli önlemleri alma yükümlülüğü tekrar yüklenmiştir.

Bu sözleşme ile gelen bir diğer yenilikte; suçluların iadesine yöneliktir. Sözleşmenin 6. maddesine göre 3. maddenin kapsadığı suçların her biri, failinin iade edilebileceği suçlar olarak taraflar arasında yürürlükte olan suçluların iadesi antlaşmalarına dahil gibi kabul edilecektir. Taraflar, aralarında akdedecekleri bütün suçluların iadesi antlaşmalarına, bu suçları failinin iade edilebileceği suç olarak dahil etmeyi taahhüt

⁸⁶ 1988 Tarihli Uyuşturucu ve Psikotropik Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi Madde 3. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22551.pdf> (E. T. 17.01.2021)

eder⁸⁷. Ayrıca bu sözleşme ile yine sözleşmeye taraf devletlerarasında adli yardımlaşma ve kontrollü teslimat hükümlerine de yer verilmiştir.

2.6.4. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme

Birleşmiş Milletler Genel Kurulunca 20 Kasım 1989 de kabul edilmiştir. Türkiye’de ise 09.12.1994 tarihli, 4058 sayılı Kanunla sözleşmenin onaylanması uygun bulunmuştur ve sözleşme 27.01.1995 yılında Türkiye’de de yürürlüğe girmiştir. Bu sözleşmede diğer sözleşmelerde detaylıca yer alan uyuşturucu ve uyarıcı maddelere ilişkin hükümlerin çocuklar tekelinde uygulanması gerektiğine dikkat çekilerek sözleşmenin 33. maddesinde “Taraf devletler, çocukların uluslararası anlaşmalarda tanımladığı biçimde uyuşturucu ve psikotrop maddelerin yasadışı kullanımına karşı korunması ve çocukların bu tür maddelerin yasadışı üretimi ve kaçakçılığı alanında kullanılmasını önlemek amacıyla, yasal, sosyal ve eğitsel niteliktekiler de dahil olmak üzere, her türlü uygun önlemleri alırlar⁸⁸.” Hükümüne yer verilmiştir.

2.7. Mukayeseli Hukukta Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu

Bu bölümde bazı ülkelerde uyuşturucu imal ve ticaretine suçunun önlenmesi amacıyla yapılan düzenlemelere bakılacaktır.

2.7.1. Çin

Gerek coğrafi konumu gerek yüzyıllardır bölgede yetişen uyuşturucu madde çeşitliliği dikkate alındığında, uyuşturucu madde üretimi ve kullanımında dünyada ilk sıralara gelen ülkelerden birisi Çin’dir⁸⁹. 1979 yılında ilk defa Çin mevzuatında uyuşturucu suç tipi olarak Çin Ceza Hukuku’nda düzenlenmiştir⁹⁰. Bu kanunun 171. maddesinde afyon, eroin, morfin veya başka uyuşturucu maddeleri taşıyan, üreten, satanlara 5 yıl hapis cezası ve tüm mal varlığını müsadere cezası uygulanmaktaydı. Bu kanun sonrası uyuşturucu ve uyarıcı maddelerle daha etkin mücadele etmek adına 1984 tarihli

⁸⁸ Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Madde 33.

⁸⁹ DOUJAN, Baurjan , Moğolistan ve Türk Ceza Hukuku'nda Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu, Uludağ Üniversitesi, 2016, s. 47.

Uyuşturucu Kontrol Yasası yürürlüğe konulmuştur. Yasa 12 bölümden oluşmaktadır. Bu yasa ile uyuşturucu maddelerin ve ilaçların üretiminin kontrolü değil ayrıca, ilaçların kullanımı, paketlenmesi, kalitesi ve hatta reklamının nasıl yapılacağı düzenlenmiştir. Bunlara ek olarak uyuşturucu madde ihracatı ve bu alandaki ihlallerden doğacak fillere verilecek cezalar düzenlenmiştir⁹¹.

1990 yılında Çin Hükümeti tarafından uyuşturucu ile mücadele için, Ulusal Narkotik Kontrol Komisyonu kurulmuştur. 25 birimden oluşan bu komisyon geniş yetkilerle donatılmıştır. 1997 yılında Çin Ceza Kanunu'nda değişiklikler yapılarak 347-357. maddeler arasında uyuşturucu maddelere ilişkin suçlar düzenlenmiştir.

2.7.2. Rusya

2018'de yayınlanan en son DSÖ verilerine göre Rusya'da uyuşturucu kullanımı ölümleri toplam ölümlerin 18,374'üne veya 1.06%'sına ulaştığı ve yaşa göre ayarlanmış ölüm hızı, 100.000 nüfus başına 10.73'tür⁹². Uyuşturucu maddelerin bilimsel ve tıp alanında ekilmesi, üretilmesi, yer yer ihracı ve ithali de Rus Devleti'nin tekelindedir⁹³. Yüksek oranda uyuşturucu madde kullanımı ve ticareti ile mücadele etmek için Rusya'da 08.01.1998 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelere İlişkin Federal Kanun ile ceza kanunlarına uyuşturucu maddelere ilişkin kanun hükümleri koymuştur. Rus Ceza Kanununda uyuşturucu ile ilgili suçlar "Halk Sağlığına ve Genel Ahlakı Karşı Suçlar" başlığı altında 228-234. maddeler arasında düzenlenmiştir⁹⁴.

Madde 228; Narkotik ilaçların, psikotrop maddelerin veya benzerlerinin yasadışı edinimi, depolanması, taşınması, imalatı, işlenmesi ve ayrıca narkotik ilaçlar veya psikotrop maddeler içeren bitkilerin veya bunların narkotik veya psikotropik maddeler içeren parçalarının yasadışı edinimi, depolanması ve taşınmasını konu alır. Madde 229, Narkotik ilaçlar veya psikotrop maddeler ile narkotik ilaçlar veya psikotrop maddeler

⁹¹ **DİLİXİATI**, Sufeyya, Çin ve Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları, Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa, 2016, s.26.

⁹² <https://www.worldlifeexpectancy.com/tr/russia-drug-use> (E. T. 23.01.2021)

⁹³ **YAŞAR**, Yusuf, Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2004, s.293.

⁹⁴ http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_10699/ (E. T.: 23.01.2021)

içeren bitkiler veya bunların narkotik ilaçlar veya psikotrop maddeler içeren kısımlarının çalınması veya gasp edilmesini konu alır⁹⁵.

Madde 230. Narkotik ilaçların, psikotrop maddelerin veya bunların benzerlerinin tüketimine teşvik suçunu konu alır. Madde 231. Narkotik ilaçlar veya psikotrop maddeler veya bunların öncüllerini içeren bitkilerin yasadışı yetiştirilmesini konu alır. Madde 232. Narkotik ilaçların, psikotropik maddelerin veya benzerlerinin tüketimine yönelik tesislerin veya sistematik tesislerin düzenlenmesi veya bakımını konu alır. Madde 233. Narkotik ilaçlar veya psikotrop maddeler alma hakkı veren reçetelerin veya diğer belgelerin yasa dışı çıkarılması veya sahteciliği, Madde 234. Güçlü veya zehirli maddelerin pazarlama amacıyla yasadışı dolaşımını konu alır⁹⁶.

2.7.3. Amerika Birleşik Devletleri

ABD'deki yerlilerin bilindiği kadarıyla 16. Yüzyıldan beri çeşitli bitkileri harmanlamaları ile birlikte uyuşturucu maddelerle tanıştığı bilinmektedir. Fakat en büyük uyuşturucu madde girişinin ve bağımlılığı tetikleyen olayın 19. Yüzyılda ABD'ye gelen Çinli göçmenlerin kıtaya soktukları afyon ve marihuanadır. Afyon ve marihuana tıpta da kullanılmışsa da zamanla bağımlılık yaptığı ortaya çıkmış ve 1872 yılında Kaliforniya eyaletinde bu maddeler yasaklanmıştır⁹⁷. Fakat ABD dünya çapında uyuşturucu kullanımının ve ticaretinde başta geldiği için 1973 yılında uyuşturucu ile mücadele idaresi (DrugEnforcementAdministrastion (DEA)) kurulmuştur. DEA, uyuşturucu üretimi, kullanımı, satışı ve dağıtımıyla mücadele etmek⁹⁸ hem de dünya uyuşturucu dağıtım bölgelerinde ajanları vasıtasıyla yerel hükümetlerle anlaşarak yasadışı üretim bölgelerini yok etmek için savaş vermektedir⁹⁹.

ABD'de uyuşturucu ile mücadele kapsamında yapılan büyük adımların başlarından birisi de 1970 tarihinde imzalanan “Kapsamlı Uyuşturucu Kullanımı ve Kontrolü Yasası

⁹⁵

http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_10699/b75dafab70485e819aa68da83e7fca7cf942a846/ (E. T. 23.01.2021)

⁹⁶http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_10699/deb8cd782c79ab8888215304186ca7e15ffb2fdc/ (E. T. 23.01.2021)

⁹⁷ GÜNDÜZ, s.50.

⁹⁸ UZUNTOK, s.119.

⁹⁹ ÖZMEN, Özkan, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, Yüksek Lisan Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2009. s.37.

(ComprehensiveDrugPreventionand Control Act)”dır. Bu yasa ile uyuşturucu maddelerin artan tehlikesi karşısında kapsamlı bir kanun yapmak, uyuşturucu maddelerin kötüye kullanılmasının önlenmesi ve kullanıcıların rehabilite edilmesinde çabalara destek sağlamak ve uyuşturucu maddelerin kötüye kullanılmasının önlemesinin ve kontrol edilmesinin hukuki uygulama yöntemleri için daha etkili vasıtalar temin etmek amaçlanmıştır¹⁰⁰.

Uyuşturucu ile mücadele için ABD’de yapılan bir diğer şey de “Uyuşturucu Tedavi Mahkemeleri”dir. Bu mahkemeler 1989 da Florida’da ilk uygulamaya girdiğinden bu yana yaklaşık 2000 Uyuşturucu Mahkemesi Amerika genelinde faaliyet göstermektedir. Uyuşturucu Mahkemeleri; çoğunlukla yerel düzeyde çalışırlar ve diğer mahkemelerce şiddet içermeyen eğlenceyi teşvik eder, problemlerinin temelinde uyuşturucu yatan basit suçluları, hapishane ve tutukevinden uzaklaştırarak denetimli tedaviye sevk eder. Mahkemeler adalet, hukukun icrası, tedavi toplulukları ve katılımcıların tüm ihtiyaçlarına yönelik titiz vaka yönetimiyle birlikte diğer sosyal ve kamu hizmetleri ile eğitim, barınma, mesleki eğitim ve ruh sağlığı hizmetlerini yerine getirir.

Mahkemelerin nihai hedefi suçluların madde bağımlılığından kurtulmalarını sağlama, bir yandan Amerikan mahkemelerinin, tutukevlerinin ve hapishanelerinin yükünü azaltırken diğer yandan da gelecekte olabilecek suç faaliyetlerini önlemektir. Uyuşturucu Tedavi Mahkemeleri, kişiye “suçlu” gözüyle değil “hasta” gözüyle değerlendirmektedir. Uyuşturucu mahkemeleri, şiddet içermeyen uyuşturucu madde suçlarını “mağdursuz suç” olarak kabul etmektedir¹⁰¹. Bu sebeple kişilerin hapis cezası ile cezalandırılmalarının ölçülü ve hakkaniyete aykırı olduğu düşünülmektedir.

2.7.4. Almanya

Almanya’da uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin yaygınlaşma süreci 1898 yılında Alman ilaç firması Bayer’in¹⁰² eroini satışa sunması sonrası uyuşturucu kullanımı artmıştır. Bunun sonucu 1920 yılında Opium Yasası yürürlüğe girmiştir. Fakat Nazi

¹⁰⁰ WELLİNG, N. Sarah/BEALE, Sara Sun/BUÇY, h. Pamela, Federal CriminalLawandRelatedAcions, USA, 1998, s. 254-255. (Aktaran: SEVDİM, s.85.)

¹⁰¹ EKMEKÇİ, s.88.

¹⁰² ÖNER, s.42.

dönemine kadar Almanya’da etkili bir uyuşturucu maddeler ile mücadele yürütülememiştir. Naziler uyuşturucu maddelerin kullanımını sert uygulamalara tabi tutulmuştur¹⁰³. Nazi dönemi sonrası 1971 yılında “Uyuşturucu Maddeler Kanunu” çıkarılmıştır. Bu kanun 1982 tarihine kadar yürürlükte kalmıştır. Daha etkin bir şekilde uyuşturucu maddeler ile mücadele için 1971 tarihli kanuna eklemeler yapılarak 1981 yılında “Uyuşturucu Maddeler Hakkında Kanun (Beaubungsmittelgesetz)” çıkarılarak bugüne kadar uyuşturucu maddeler ile ilgili düzenlemelerin hepsi bu kanun içine alınmıştır. Bu sebeple Alman Ceza Kanunu içerisinde ayrıca bir de uyuşturucu maddelere ilişkin suçlar yer almaz.

Uyuşturucu Maddeler Hakkında Kanun’u incelediğimizde 1. maddede uyuşturucu maddeler tanımlanarak hangi maddelerin bu kanun içerisinde sayılacağı kanuna ek olarak çıkarılan 3 bölüm halinde ki cetvelde belirtilmiştir. Bu da bize Alman Uyuşturucu Maddeler Hakkında Kanun’da hangi maddelerin uyuşturucu ve uyarıcı madde içinde olduğunun sayılarak belirtildiğini göstermektedir. Bu cetvellere sonrasında Federal Sağlık Bakanlığı uyuşturucu veya uyarıcı madde ekleme konusunda yetkilidir. Kanunun 6. bölümünde 29, 29 a, 30, 30 b paragraflarında suç oluşturan eylemle sayılmıştır. Bu maddelerde uyuşturucu maddeleri izinsiz bir şekilde yetiştiren, üreten ve ticaretini yapan, ithal eden, ihraç eden, satan, başka bir şekilde piyasaya çıkaran veya herhangi bir şekilde temin edenler bu maddelere göre hapis cezası ile cezalandırılır¹⁰⁴. Uyuşturucu Maddeler Hakkında Kanun’un 7. bölümünde 35-38. maddeleri arasında ise uyuşturucu madde kullanıcılarına ilişkin düzenlemeler yapılmıştır.

2.7.5. Hollanda

Hollanda uyuşturucu ve uyarıcı maddelerle 19. yüzyılda da tanışmıştır¹⁰⁵. 1919 yılına kadar Hollanda’da uyuşturucu maddelerle mücadeleye yönelik bir adım atılmamıştır. Bunun sebebi Hollanda kolonilerinde uyuşturucu ticaretinden maddi kazanç elde edilmesidir. 1919 yılında Hollanda, Afyon Yasası çıkartılmış bu yasa ile uyuşturucu

¹⁰³ ÖNER, s.43.

¹⁰⁴ https://www.gesetze-im-internet.de/btmg_1981/BJNR106810981.html#BJNR106810981BJNG000601308 (E. T. 24.01.2021)

¹⁰⁵ ÖNER, s.45.

üretimi ve ticareti sadece tıbbi amaçlarla mümkün olacak bunun dışında üretim ve ticaret yasaklanmıştır.

1976 yılında mevcut kanuna eklemeler yapılarak uyuşturucu maddelere ilişkin imal ve ticaret kapsamına giren birçok hareket suç olarak düzenlenmiştir¹⁰⁶. Uyuşturucu ve uyarıcı maddeler iki sınıfa ayrılmıştır. Birinci sınıfta; eroin, kokain, amfetamin ve LSD türü maddeler yer almaktadır. Bu sınıfta yer alan maddelerin imal ve ticareti halinde fail 8 yıla kadar, ithalatı halinde ise 12 yıla kadar hapis cezası verilmektedir. 2. sınıf; marihuana ve haşhaş bitkilerini içeren uyuşturucu maddeleri düzenlemektedir. Bu maddelerin üretimi, ticareti durumunda faille 2-6 yıl arası hapis cezası verilmektedir.

Hollanda Afyon Yasası'nda ayrıca bir de yumuşak uyuşturucu maddeler ve sert uyuşturucu maddeler sınıflandırılmıştır. Yumuşak uyuşturucu maddeleri az miktarda kullanım amacıyla bulundurmamak kabahat olarak düzenlenmiş ve bir ceza yaptırımına tabi tutulmamıştır. Ayrıca marihuana ve esrar gibi Hint kenevirinden üretilmiş uyuşturucu maddelerin “coffeshop” adı verilen yerlerde satışına izin verilmektedir. Bu kafelerde tek seferde en fazla 5 gr satış yapılacağı, bir kafede 500 gramdan fazla esrar bulundurulmayacağı gibi düzenlemeler getirilmiştir. Böylece sokaklarda illegal madde satıcısı kalmaması amaçlanmıştır. İnsanların en çok tükettiği esrar maddesini kafelerden alması sokak satıcılarının faaliyet alanını daraltmıştır. Sokak satıcılarıyla kullanıcıların irtibatını kesilince sert uyuşturucu maddelere erişim imkânlarını da engellemiş oldu¹⁰⁷.

2.7.6. İsviçre

Konfederasyon yapısına bağlı olarak 26 kantondan oluşan İsviçre’de uyuşturucu ve uyarıcı maddelere ilişkin her kantonda farklı uygulamalar olduğu görülmektedir. İsviçre’de konu ile ilgili ilk kanun 1924 tarihinde yapılmıştır. Bu kanuna göre Opium, kokain, eroin ve benzeri uyuşturucu maddelerin kullanımı ve ticareti yasaklanmıştır. Fakat her kantonda bu uygulamanın olmaması bazı kantonlarda esrar kullanımının serbest olması bu kanunun etkin şekilde uygulanmasını zorlaştırmıştır.

Bu durumu engellemek için “Narkotik ve Psikotrop Maddeler Hakkında Federal Yasa” yapılmış ve 1 Haziran 1952’de yürürlüğe girmiştir. Bu kanuna göre uyuşturucu maddelerin

¹⁰⁶ **KIDIL**, Fahrettin, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu, Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya, 2019, s.58.

¹⁰⁷ **YOKUŞ SEVÜK**, s.177.

kaçakçılığı, imali, satışı, üretimi, dağıtımı suç olarak kabul edilmiştir. Fakat uyuşturucu madde kullanılmak bu yasada suç olarak düzenlenmemiştir. Bu yasa bir yanda BM uyuşturucu kontrol anlaşmasına uygun olarak, uyuşturucu kullanımıyla mücadele etmeyi, diğer yandan da uyuşturucu kullanımını düzenlemeyi amaçlamaktadır¹⁰⁸.

İsviçre’de ki uyuşturucu politikası 2008’in kısmi revizyonu ile dört ayaklı bir şekilde yürütülmektedir (önleme, tedavi, zarar azaltma, uygulama). Önleme; uyuşturucu kullanımının önlenmesini, tedavi; bağımlıların tedavisini ve topluma yeniden kazanılmasını, zarar azaltma; mevcut uyuşturucu kullanımını daha kontrollü bir şekilde yürütülmesini ve çeşitli hastalıkları önleme, uygulama; uyuşturucu maddeleri kontrol altına alma ve diğer devletlerle iş birliği yapmayı içermektedir.

Zararı giderme politikası bir yerde kontrollü bir biçimde uyuşturucu kullanımına izin vermektedir. Bunun sebebi de aslında yine Hollanda örneğinde olduğu gibi hem uyuşturucu kullanımını denetim altına almak hem de uyuşturucu satıcılarına engel olmaktır. Bu sebeple Needle Park 1986-1992 ye kadar uyuşturucu kullanılan bir yer olmuştur, devlet uyuşturucu bağımlılarına uyuşturucu temin ederek suç oranını azaltmayı amaçlamıştır. Ayrıca uyuşturucu bıraktırma ve sağlık odaları, irtibat noktaları uyuşturucu bağımlıların kullanımına sunulmuş yerlerdir¹⁰⁹.

2.7.7. Fransa

Fransa’da uyuşturucu ve uyarıcı madde bağımlılığını tetikleyen ve devamını sağlayan ana faktörün Fas’tan gelen afyon ve türevi maddeler olduğu bilinmektedir. 1970 yılına kadar uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı ile ilgili bir düzenleme yapılmamıştır. Fakat 1968 olayları sonrası uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımının önüne geçebilmek için 31 Aralık 1970 tarihinde Uyuşturucu Kanunu çıkarılmıştır. Bu kanunla her türlü uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı yasaklanmıştır.

1 Mart 1994’te Fransız Ceza Kanunu¹¹⁰ ile uyuşturucu ve uyarıcı maddelere ilişkin suçlar tekrar revize edilerek düzenlenmiştir. Bu kanunun kişilere karşı suçlar ve kabahatler bölümünde, kişilerin akıl ve fiziki bütünlüğünü bozma başlığı ile 222-34 ile

¹⁰⁸<https://www.bag.admin.ch/bag/de/home/gesetze-und-bewilligungen/gesetzgebung/gesetzgebung-mensch-gesundheit/gesetzgebung-betaeubungsmittel.html>

¹⁰⁹ UZUNTOK, s.133.

¹¹⁰https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006070719/LEGISCTA000006165284/#LEGISCTA000006165284 (E. T. 07.02.2020)

222-43. maddeleri arasında düzenlenmiştir. 222-34- 222-43. Maddelerde narkotiklerin yasadışı üretimi, imalatı, ithalatı, ihracatı, taşınması, bulundurulması, teklif edilmesi, devredilmesi, edinilmesi veya kullanılması durumunda faillerin ağır hapis cezaları ve para cezaları ile cezalandırıldığı görülmektedir. Burada dikkatimizi çeken şeylerden birisi Hollanda, İsviçre gibi Avrupa ülkelerine uyuşturucu kullanımı ceza yaptırımına tabi olmazken, Fransa’da madde kullanımı cezalandırılmaktadır. Bu yine Fransa’nın uyuşturucu politikasının sert cezai koşullara bağlandığını göstermektedir.

2.7.8. İngiltere

İngiltere’de uyuşturucu ve uyarıcı maddelere ilişkin ilk yasa 1971 tarihinde çıkarılan Uyuşturucuların Kötüye Kullanımı Yasasıdır. Bu yasa 1985 yılında revize edilmiş ve uyuşturucu maddeler zarar durumlarına göre sınıflara ayrılmıştır. A sınıfı: sert uyuşturucu maddeleri (eroin, kokain...), B sınıfı: Esrar ve türevleri, C Sınıfı: daha az etki bırakan uyuşturucu ve uyarıcı maddeler olarak sınıflandırılmıştır. Bu sınıflar arasında A sınıfı maddelerin imali ve ticareti daha fazla ceza yaptırımına bağlanırken diğer sınıflarda madde üretimi, imalatı ve ticareti daha az cezaya bağlanmıştır. 1971 tarihli yasanın ilk halinde uyuşturucu kullanımı suç olarak düzenlenmemiştir fakat kanuna aykırı biçimde uyuşturucu bulundurmak suç olarak düzenlenmiştir¹¹¹. Yasada yapılan sonraki değişikliklerle uyuşturucu kullanımı da yasaklanmıştır. Ayrıca İngiltere’de; 1994 Uyuşturucu Kaçakçılığı Yasası, 1979 Gümrük ve Vergi İdaresi Yasası ile de uyuşturucu ticareti ile mücadele edilmeye çalışılmıştır.

2.7.9. İtalya

İtalya’da uyuşturucuların giderek yaygınlaşması ve uyuşturucu bağımlılarının artması sonucu bu konuyla ilgili 1975 yılında 685 sayılı bir yasa çıkarılmıştır. Uyuşturucu ve uyarıcı maddeler İngiltere örneğindeki gibi listelere ayrılmıştır. Liste I’de afyon ve kokain türevleri liste II’de esrar, liste III’te son derece bağımlılık Barbitüratlar, liste IV’te tıbbi maddeleri, liste V’te özel hazırlık içeren ilaçlar yer alır. Uyuşturucuyla ilgili yasadışı faaliyetler, uyuşturucunun ait olduğu listeye göre farklı şekilde cezalandırılır: II ve IV listeleri I ve III listelerine göre daha az ağır şekilde cezalandırılır.

¹¹¹ KIDIL, s.59.

Bu yasa ile uyuşturucu kullanımı suç olarak düzenlenmemiş fakat uyuşturucu bulundurulması yasaklanmıřtır¹¹². Kişisel kullanım durumunda idari para cezası uygulanırken maddenin imal ve ticareti durumunda hapis cezası uygulanmaktaymış. Fakat kişisel kullanım ölçütünün belirsiz olması ve 1975 tarihli kanunun yetersizliği üzerine yasa koyucu 26 Haziran 1990'da kesin olarak onaylanan yeni bir yasa çıkararak, 1975 tarihli yasayı güncellemeyi, değiştirmeyi ve tamamlamayı gerekli görmüştür. Fakat bu yasaya baktığımızda da yine uyuşturucu kullanımının cezaya tabi olmadığı görölmekte uyuşturucu bağımlıların tedavisi için İtalyan Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı Gözlemevine gönderildikleri görölmektedir.

¹¹² [EMCDDA | Country legal profiles \(europa.eu\)](https://emcdda.europa.eu/country-legal-profiles) (E. T. 08.02.2020)

3. 5237 SAYILI TÜRK CEZA KANUNU'NDA UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE İMAL VE TİCARETİ SUÇU (TCK 188)

3.1. Genel Olarak

Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun, Özel Hükümler başlıklı ikinci kitap, Topluma Karşı Suçlar başlıklı üçüncü kısım, Kamu Sağlığına Karşı Suçlar başlıklı üçüncü bölümün 188. maddesinde de düzenlenmiştir. Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu, 5237 sayılı Kanun öncesi 1926 tarihli 765 sayılı mülga kanunda düzenlenmiş ve 1933, 1941, 1953, 1981 ve 1987 yıllarında çeşitli değişikliklere uğramıştır. Türk Ceza Kanunu'nun 01.06.2004 tarihinde 5237 sayılı kanunla yeniden revize edilmesi sonrası yeniden şekillenen “Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu” 2004 yılından günümüze kadar dört kez değişikliğe uğramıştır. Çalışmamızın bu bölümünde Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçunun mülga 765 sayılı kanun ve 5237 sayılı kanunda ki düzenlenişi, bu iki düzenlenme arasında ki farklılıklar ve sonrasında da Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu ceza hukuku çerçevesinde kapsamlı bir şekilde ele alınacaktır.

3.2. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu Bakımından 765 Sayılı TCK ve 5237 Sayılı TCK Hükümlerinin Karşılaştırılması

3.3. Mülga 765 Sayılı Türk Ceza Kanunu

Uyuşturucu madde suçları 765 sayılı Kanunu'nun ikinci kitabının, Ammenin Selameti Aleyhine Cürümler başlıklı yedinci bölümünde, Umumun Sıhhatine Yenecek ve İçilecek Şeylere Müteallik Cürümler başlıklı üçüncü kısmında 403-408. maddelerinde düzenlenmiştir¹¹³. 765 Sayılı Kanunu'nun 403. maddesinde; uyuşturucu maddelerin ruhsata aykırı olarak imal ve ithali, ihracı, ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak uyuşturucu maddelerin satılması, satışa arz edilmesi, satın alınması, yanında ya da başka bir yerde bulundurulması, bu maddeleri parasız devretmek veya devralmak, sevk etmek, nakletmek veya bu maddelerin alınıp satılmasına, devrine, tedarik edilmesine aracı olmak suç olarak düzenlemiştir¹¹⁴.

¹¹³ <https://ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/765.htm> (E. T. 04.04.2021)

¹¹⁴ ÖNER, s. 60.

Mülga kanunun 1926 yürürlük tarihinden 2005 yılında yürürlüğe giren 5237 sayılı kanuna kadar, mülga kanunda düzenlenen uyuşturucu madde suçu yer yer değişikliklere uğramış olsa da temel halini korumuştur. Mülga kanunun 1926 tarihli ilk halinde uyuşturucu madde suçuna konu olan maddeler tek tek sayılırken(403- *Tıbbi afyon ve afyon hulasasını, morfin ve emlahını ve diasetil morfin ve bunların emlahını ve kodeinden maada afyon şipikaleviyatını ve bunların emlah ve müştakkatını ve kokain emlah ve müştakkatını ve esrar ve müstahzaratını*¹¹⁵...), kanunda 08.06.1933 tarihinde 2275 sayılı kanunla yapılan değişiklikle birlikte (*Esrar, müstahzar afyon ve tıbbi afyon ile müstahzarlarının ve morfin ve bütün milhlerinin ve morfinin uvzihamıslarla veya küül cezriyle birleşmesinden mütehasıl bütün eserlerinin ve bunların milhlerinin ve koka yaprağı ve ham kokain, ekgonin ve tropokokain ile bütün milhlerinin ve yüzde 0,20 gramdan fazla morfin ve milhlerinin ve yüzde 0,10 gramdan fazla kokain ve milhlerinin muhtevi bütün müstahzarların ve ökodol, dikodit, dilodit, asedikon ve bunların terkibi kimyevisinde bulunan maddelerle bu maddeler mahiyetinde olduğu İcra Vekilleri Heyetince tayin ve ilan olunacak maddelerin*¹¹⁶...) yine tek tek uyuşturucu maddeler sayılmış ve buna ek olarak İcra Vekilleri Heyeti yani Bakanlar Kurulunca belirlenen maddeler de uyuşturucu maddelerden sayılmıştır.

765 sayılı mülga kanunda 02.06.1941 tarihinde 4055 sayılı kanunla 403. maddede “*Uyuşturucu maddeleri izinsiz memlekete sokmağa çalışanlarla sokanlar*¹¹⁷...” şeklinde değişiklik yapılmış ve eskiden tek tek sayılan uyuşturucu maddeler artık uyuşturucu maddeler başlığı altında toplanmıştır. Uyuşturucu maddelerin artık tek tek sayılmayıp¹¹⁸ sadece uyuşturucu madde şeklinde kanun maddesinde geçmesinin sebebi olarak madde gerekçesinde “herkesçe bilinmesi lüzumlu ve faydası görülebilse de yasaklanmak istenen husus mutlak olarak uyuşturucu madde olduğundan bunu alan, satan ve kullananlar tesirlerini bilerek yaptıklarına göre” denilerek uyuşturucu maddelerin tek tek sayılmasının gerekli olmadığı belirtilmiştir¹¹⁹ Fakat mülga kanunda 06.06.1991 tarihli 3756 sayılı kanunla yapılan değişiklikle birlikte 403/6. maddeye ekleme yapılmış

¹¹⁵ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/5.3.765.pdf> (E. T. 04.04.2021)

¹¹⁶ <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/2432.pdf> (E. T. 04.04.2021)

¹¹⁷ <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/4827.pdf> (E. T. 04.04.2021)

¹¹⁸ **ERMAN**, Sahir, Uyuşturucu Maddelere İlişkin Ceza Hükümleri, , İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Y. 1981, C. 45, S. 1-4, s. 1076.

¹¹⁹ **GÜNGÖR/ KIRICI**, s.149.

ve failde yakalanan maddenin eroin, kokain, baz morfin, morfin olması durumunda cezada artırım ön görülmüştür.

Nihai olarak mülga 765 sayılı kanunun 403. maddesi, 06.0.1991 tarihinde 3756 sayılı kanunla yapılan son halini almıştır.

3.4. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu

Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu, mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun yürürlükten kaldırılmasıyla birlikte, 2005 tarihinde yürürlüğe giren yeni 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun özel hükümler kitabının “Topluma Karşı Suçlar” başlıklı üçüncü kısmının, “Kamu Sağlığına Karşı Suçlar” başlığını taşıyan üçüncü bölümünde “Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti” başlığı altında 188. maddede düzenlenmiştir. Mülga kanunda olduğu gibi 5237 sayılı kanunun 188. maddesine, 29.6.2005 tarihinde 5377 sayılı Kanunla, 18/6/2014 tarihinde 6545 sayılı Kanunla, 25.08.2017 tarihinde 694 sayılı KHK ile 1/2/2018 tarihinde 7078 sayılı KHK ile, zaman zaman eklemeler ve değişiklikler yapılmıştır.

188. Madde de maddenin ilk halinde bulunmayan “sevk etmek”, “uyarıcı madde” ve TCK 188/6 da yer alan “cezası yarısına kadar indirilebilir” hükmü 5377 sayılı kanunla 188. Maddeye girmiştir. Diğer kanunlarla yapılan değişikliklerde de suçun nitelikli hallerine; madde satılan kişinin çocuk olma durumu, suçun okul, hastane, ibadethane, kışla, yurt ve tedavi, eğitim, askerî ve sosyal amaçla bulunulan yerlerde işlenmesi ve işlenen suçun bu 200 metre yakın mesafede olması halinde cezada artırım düzenlenmiştir. Ayrıca uyuşturucu imal ve ticareti suçunun ilk hali ve son hali arasında ceza yaptırımlarının daha da arttırıldığı ve buna ek olarak adli para cezasının da madde metnine girdiği görülmektedir.

3.5. Mülga 765 Sayılı Türk Ceza Kanunu 403-406. Maddeleri ve 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu 188. Madde Arasındaki Benzerlikler ve Farklılıklar

Yeni 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 188. maddesinde suç, mülga 765 sayılı kanunun 403. ve 406. Maddelerinde de düzenlenmiştir. İki kanun da birbirine benzer yönler ve farklı yönler bulunmaktadır. Öncelikle iki kanun arasında ki benzer yönler açıklanacaktır.

Benzer yönler;

-765 sayılı kanunda uyuşturucu ticareti suçu “Ammenin Selameti Aleyhine Cürümler” başlıklı yedinci kısmında düzenlenirken, 5237 sayılı kanunda da uyuşturucu ve uyarıcı madde ticareti suçu “Kamu Sağlığına Karşı Suçlar” kısmında düzenlenmiştir. Görüleceği üzere her iki kanunda da suç tipi kamu sağlığına karşı suçlar kısmında düzenlenmiştir¹²⁰.

-Her iki kanuni düzenlemede de uyuşturucu maddenin ruhsatsız ve ruhsata aykırı olarak; imali, ticareti, ithal ve ihracı suçun hareket unsurudur¹²¹.

-İki kanunda da uyuşturucu maddelerin; eroin, kokain, baz morfin, morfin olması durumunda verilecek cezanın arttırılması düzenlenmiştir.

-İki kanunda da suçun doktor, eczacı, kimyager, ebe, hemşire, hastabakıcı gibi kişiler tarafından yani mesleki tecrübeleri nedeniyle kimyasal maddeleri uyuşturucu maddelere daha çabuk dönüştürebilen yukarıda sayılan kişiler tarafından suçun işlenmesi hali daha ağır cezayı gerektiren hal olarak düzenlenmiştir.

Farklı yönler;

-Bu iki kanunda ki önemli farklılıklardan ilki mülga 765 sayılı kanunda suç konusu “uyuşturucu madde” iken, 5237 sayılı kanunda uyuşturucu maddenin yanına uyarıcı maddelerde eklenerek suçun konusu “uyuşturucu veya uyarıcı madde” olmuştur.

-Mülga kanunun 403. maddesinde uyuşturucu maddenin ihracının cezası ithal ve imalden daha az ceza gerektirirken, 5237 sayılı kanunda ithal, ihraç, imal arasında ki cezalar eşitlenmiş ve her üç eylem için tek bir ceza konulmuştur.

-Mülga kanunda uyuşturucu maddenin satıldığı kişiye dair bir düzenleme yapılmamışken, yeni kanunda uyuşturucu veya uyarıcı madde verilen veya satılan kişinin çocuk olması hâli ayrıca düzenlenerek daha ağır bir ceza öngörülmüştür.

-Mülga kanunda suçun bir kişi, toplu olarak işlenmesi ve teşekkül halinde işlenmesi şeklinde düzenleme yapılmıştır fakat yeni kanunda sadece suçun örgüt şeklinde işlenmesi durumunda cezanın ağırlaştırılması hali düzenlenmiştir.

¹²⁰ GÜNDÜZ, s. 72.

¹²¹ YAŞAR, Osman/ GÖKCAN, Hasan Tahsin,/ARTUÇ, Mustafa, Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, Adalet Yayınevi, Ankara, 2014, C. 4, s. 5717.

-Yeni kanunda suçun “*okul, yurt, hastane, kışla veya ibadethane gibi tedavi, eğitim, askerî ve sosyal amaçla toplu bulunulan bina ve tesisler ile bunların varsa çevre duvarı, tel örgü veya benzeri engel veya işaretlerle belirlenen sınırlarına iki yüz metreden yakın mesafe içindeki umumi veya umuma açık yerlerde işlenmesi*” hâlinde verilecek cezada artırım düzenlenmişken, mülga kanunda böyle bir düzenlemeye yer verilmemiştir.

-Mülga kanunun 403/8 maddesinde suçun meslek edinilen, sanat veya geçim aracı haline getirenler tarafından işlenmesi durumu düzenlenirken, yeni kanunda böyle bir düzenlemeye yer verilmemiştir.

-Mülga kanunda suçun “teşekkül oluşturanlar ile idare edenler veya bu teşekküle dahil bulunanlar tarafından işlenmesi ” halinde cezada artırım yapılırken, yeni kanunda böyle bir düzenlemeye yer verilmemiştir.

-Mülga kanunda, “*On sekiz yaşını bitirmeyen küçükleri veya ceza ehliyetini sahip bulunmayanları bu maddede yazılı suçları işlemekte kullanan kimseler*” hakkında verilecek cezada artırım düzenlenirken, yeni kanunun 188. maddesinde bu cezada artırım sebebi yer almamıştır. Fakat yeni kanunun 37/2. maddesinde “Suçun işlenmesinde bir başkasını araç olarak kullanan kişi de fail olarak sorumlu tutulur. Kusur yeteneği olmayanları suçun işlenmesinde araç olarak kullanan kişinin cezası, üçte birden yarısına kadar artırılır.” Hükmü ile TCK 188 kapsamında suçun işlenmesinde on sekiz yaşını bitirmeyen küçüklerin veya ceza ehliyetini sahip bulunmayanların kullanılması durumunda TCK 37/2. maddesine göre ceza belirlenecektir.

-Mülga kanunda uyuşturucu maddenin imaline yarayan maddelerin teminine yönelik bir düzenleme yapılmamışken¹²², yeni kanunda 188/7 maddede bu düzenlemeye yer verilmiştir.

-Mülga kanunda, uyuşturucu maddeleri sahte reçete ile alınması ayrıca bir suç olarak düzenlenirken, yeni kanunda böyle bir düzenleme yapılmamıştır.

¹²² SELBES, s.47.

4. KORUNAN HUKUKSAL DEĞER

Hukuksal değer Yener Ünver'in tanımına göre "kanun koyucuyu kontrol eden, yönlendiren, sınırlandıran ve görevlendiren bir fonksiyona sahip ve kanunda yazılı olmayan pozitif norm öncesi oluşturulan bir kavram" olarak tanımlanmaktadır¹²³ Yener'in tanımına göre hukuksal değer her ne kadar kanunda yazılı olmayan bir norm olarak tanımlanmış olsa da genellikle ceza hukuku özel hükümlerde yer alan suçlarda kısım ve bölüm başlıkları suçta korunan hukuksal değeri ortaya koymaktadır.

TCK 188 de düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu "Topluma Karşı Suçlar" başlıklı üçüncü kısmının, "Kamu Sağlığına Karşı Suçlar" başlığını taşıyan üçüncü bölümde düzenlenmiştir. Korunan hukuksal değer ne olduğu konusuna baktığımızda kısım ve bölüm başlıkları bize suçta korunan hukuksal değer göstermektedir. Doktrindeki çoğu yazara göre¹²⁴ bu suçta korunan hukuksal değer madde başlığında da görüleceği üzere kamunun sağlığıdır. Fakat TCK madde 188'de birçok fiilin olması Özgenç'in de dediği gibi "Bir fiilin kanunda suç olarak tanımlanması ile birlikte aslında bir ya da birden fazla hukuksal değer koruma altına alınır¹²⁵." Bu sebeple sadece kamu sağlığının korunan hukuksal değer olmasının yanı sıra kamu sağlığına ek olarak kamu güvenliği de bu suçla korunan hukuksal değerdir¹²⁶denilebilir. Ayrıca bu suçta yer alan fiillerin uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin ithalini ve ihracını da düzenlemesi suçun yarattığı sadece tek bir kişiyi değil sınırları aşarak toplumu ve insanlığı tehdit etmesine yol açmıştır¹²⁷. Bu sebeple karşılaştırmalı hukukta bu suç "tüm insanlığın sağlığına karşı işlenmiş suç" olarak kabul edilmektedir¹²⁸. Ayrıca Yargıtay Genel Kurulu kararında¹²⁹ da uyuşturucu maddelere ilişkin suçlarda bireylerin sağlığı, toplumun huzuru ve devletin sınırlarını aşan bu

¹²³ ÜNVER, Yener, Türk Ceza Kanunu'nun Ve Ceza Kanunu Tasarısı'nın İnternet Açısından Değerlendirilmesi, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 2011, Cilt 59, S. 1-2, s. 51.

¹²⁴ TEZCAN, Durmuş/ ERDEM, Mustafa Ruhan./ÖNOK, Murat, Teorik ve Pratik Türk Ceza Hukuku, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2020, 18. Basım, s. 984.

¹²⁵ ÖZGENÇ, İzzet, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2014,10 Basım, s. 157.

¹²⁶ ÖZDABAKOĞLU, Erdinç Hakan, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları, Adalet Yayınevi, Ankara, 2007, s. 27.

¹²⁷ YOKUŞ SEVÜK, s. 121.

¹²⁸ TEZCAN/ERDEM/ÖNOK, s. 984.

¹²⁹ YCGK 20.12.1993 Tarih, 301-338 Karar

tehlikenin hukuki konuyu oluşturduğu belirtilmiştir ve suçun oluşması durumunda bir zarar meydana gelmesi aranmamıştır¹³⁰. Bu sebeple bu suç soyut tehlike suçudur.

¹³⁰ **SEVDİM**, Ali Erdem, Uyuşturucu Madde Ticareti Suçu, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2013, s.108.

5. SUÇUN MADDİ UNSURLARI

5.1. Fail

Ceza kanunlarında yer alan suça vücut veren fiili işleyen kişi ya da kişilere fail denir. Bazı suçlarda fail olunabilmesi için failde aranan belli başlı özelliklerin bulunması gerekirken bazı suçlarda ise faile yönelik ayırt edici bir özelliğin bulunması gerekmez. Herhangi bir kimse tarafından işlenebilen suçlara herkes tarafından işlenebilen suçlar denmektedir¹³¹. Suçun madde metnine baktığımızda ise suçun temel şekli için kanunda özel bir faillik durumunun aranmadığı görülmektedir bu sebeple bu suçun temel halinde herkes suçun faili olabilir¹³².

Suçun failinin tek kişi olabileceği gibi birden fazla kişinin de suçun faili olması mümkündür. TCK 188/5'te suçun failinin üçten fazla kişi olması durumunda suçun örgüt faaliyeti çerçevesinde işlendiği kabul edilerek ceza da attırma gidilmiştir.

Bu suç yukarıda da belirttiğimiz üzere herkes tarafından işlenebilir fakat TCK 188/8'de suçun ; *“Tabip, dış tabibi, eczacı, kimyager, veteriner, sağlık memuru, laborant, ebe, hemşire, dış teknisyeni, hastabakıcı, sağlık hizmeti veren, kimyacılıkla veya ecza ticareti ile iştigal eden kişi tarafından işlenmesi....”*

durumu düzenlenmiş ve TCK 188/8'in oluşabilmesi için suçun failinin yukarıda sayılan meslek guruplarından birisine dahil olması aranmıştır ve bu durumda cezada artırım öngörülmüştür.

5.2. Mağdur

Mağdur en kısa tanımı ile suçta korunan hukuksal değeri ihlal edilen kişi ya da kişilerdir¹³³ Bu suç kapsamında korunan hukuksal değer yukarıda da açıklandığı üzere toplumun sağlığıdır. Bu sebeple bu suçun mağdurunun toplumu oluşturan herkes olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır¹³⁴.

¹³¹ **ARTUK**, Mehmet Emin/ **GÖKCEN**, Ahmet, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Adalet Yayınevi, Ankara, s. 299.

¹³² **TEZCAN/ERDEM/ÖNOK**, s. 984.

¹³³ **ÖZGENÇ**, s. 209.

¹³⁴ **UZUNTOK**, s. 157., **SEVDİM**, s.110.

5.3. Suçun Konusu

Suçun hukuki konusu kavramı ilk defa “Binding” tarafından kullanılmış olup¹³⁵, Erem/Danışman ve Artuk’un tanımına göre “*ceza kuralı ile korunan ve bir suçun ihlal ettiği, zarar verdiği veya tehlikeye maruz bıraktığı çıkar (bireysel, toplumsal, maddi veya maddi olmayan çıkar)dır.*” TCK madde 188’de suçun konusunu uyuşturucu veya uyarıcı maddeler oluşturur. Madde kapsamında uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin neler olduğuna ilişkin bir tanım ya da uyuşturucu maddelerin neler olduğuna ilişkin bir sayma usulü yapılmamıştır¹³⁶. Yalnızca TCK 188/4’te uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin eroin, morfin, baz morfin ve kokain olması durumunda cezada artırım olacağı düzenlenmiştir¹³⁷. TCK 188/4 dışında hangi maddelerin uyuşturucu veya uyarıcı madde olduğuna ilişkin bir tanımın yapılmamasına gerekçe olarak;

“Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ve aynı etkiyi yapan ilaç ve sentetiklerin kötüye kullanılmalarının yaptırım altına alınarak güçlü bir sosyal savunmanın sağlanmasıdır.” Şeklinde açıklanmaktadır¹³⁸. Hangi maddelerin TCK 188 kapsamında olduğunun belirlenmesinde ise; Adli Tıp Kurumu İhtisas Dairelerinden mütalaa almak suretiyle çözümlene yapılmaktadır¹³⁹. Çözümlenen maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde kapsamında olup olmadığının belirlenmesinde ise; 2313, 3298 sayılı Kanun’lar ile 1961 tarihli Tek Sözleşmesinin I ve II numaralı cetvellerinde çözümlenen madde varsa uyarıcı madde kategorisine bu madde sokulmaktadır¹⁴⁰.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin neler olduğunun TCK 188’de tek tek sayılmaması bazı yazarlar tarafından kanunilik ve belirlilik ilkesine aykırı olduğu gerekçesiyle eleştirilmiştir¹⁴¹.

¹³⁵ **EKMEKÇİ**, İdil Su, Suç ve Ceza Siyaseti Açısından Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu Madde Kullanımı Suçu, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi, 2015, s.96.

¹³⁶ **PARLAR**, Ali/ **HATİPOĞLU**, Muzaffer, 5237 Sayılı TCK’da Özel ve Genel Hükümler Açısından Ağır Ceza Davaları, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010, s. 488.

¹³⁷ **SEVDİM**, s. 113.

¹³⁸ **DÜLGER**, İbrahim, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti (TCK 188), Uyuşturucu Madde Suçlarıyla Mücadele, ed. Yener Ünver, vd. Seçkin Yayınları, Ankara, 2018, s. 57.

¹³⁹ **BARUT**, Ferit/ **AYDEMİR**, Melisa, Yargıtay ve Bölge Adliye Mahkemesi Kararları Işığında Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2019, s. 37

¹⁴⁰ **ELMAS**, **BİRSEN**, Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020, s. 46.

¹⁴¹ **DÜLGER**, s. 57.

5.4. Fiil

Artuk/ Gökçen'in tanımına göre; *"Fiil, belirli bir amaca yönelen, kişinin isteğine ve iradesine bağlı, dış dünyada etki doğuran icra-i yahut ihmali bir insan davranışdır"*¹⁴².

Uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçunda ki fiilin unsurlarına baktığımızda madde metninin üç farklı fıkrasında çeşitli fiillerin suçu meydana getirdiğini görmekteyiz. Bu suçlar hukuki konularının farklılığından değil işleniş biçimleri ve suça konu maddenin farklılığından dolayı ayrı fıkralarda yer almışlardır¹⁴³.

TCK 188/3 de ki seçimlik hareketlerin sadece birisinin yapılmasıyla suç oluşmuş olur, aynı fıkroda ki art arda sayılan fiillerden birkaçının aynı anda gerçekleşmesi durumunda da yine tek bir suç işlenmiş gibi ceza verilir¹⁴⁴. TCK 188'de düzenlenen suçların ortak özelliği, bu suçların kullanmak amacıyla değil, kazanç elde etmek amacıyla işlenmesidir¹⁴⁵.

5.4.1. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddeleri Ruhsatsız veya Ruhsata Aykırı Olarak İmal Etmek

TDK tanımına göre imal etmek; ham maddeyi işleyerek bir mal üretmek anlamına gelmektedir¹⁴⁶. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin imali ise bir tanıma göre; bir maddenin veya bir uyuşturucu maddenin elverişli aletlerle ve elverişli bir yerde işleminden geçirilerek başka bir uyuşturucu maddeye dönüştürülmesi anlamına gelmekte olup, işleminden geçirilen maddenin niteliğini değiştirmesi gerekmektedir¹⁴⁷. RUHİ'nin tanıma göre ise imal; *"iki ya da daha fazla sayıda ki farklı maddelerin kimyasal tepkimeye girmesi sonucu, bunlardan değişik nitelikte ve uyuşturucu özelliği bulunan başkaca bir maddenin ortaya çıkmasıdır"*¹⁴⁸.

1961 Tarihli Tek Sözleşmesinin 1-n maddesindeki tanıma göre; *"İstihsal hariç, uyuşturucu madde elde edilmesini mümkün kılan bütün işlemleri ifade eder. Ve*

¹⁴² ARTUK/GÖKCEN, s. 223.

¹⁴³ GÜNDÜZ, s. 77.

¹⁴⁴ SELBES, s.71.

¹⁴⁵ YAŞAR/GÖKCAN/ ARTUÇ, s. 5725.

¹⁴⁶ <https://sozluk.gov.tr/> (E. T. 25.04.2021)

¹⁴⁸ RUHİ, Ahmet Cemal, Türk Ceza Kanunu'nda Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları, On iki levha Yayıncılık, İstanbul, 2020, 2. C., s. 40.

uyuşturucu maddelerin arıtılması ve diğer uyuşturucu maddelere dönüştürülmesi işlemlerini kapsar¹⁴⁹.”

Bu tanıma göre üç durumda uyuşturucu ve uyarıcı maddenin imal edildiği kabul edilmektedir;

- 1- Başlı başına uyuşturucu niteliği bulunmayan maddelerden, herhangi bir işlem sonunda uyuşturucu madde elde edilmesi,
- 2- Bir uyuşturucu maddenin başka bir uyuşturucu maddeye dönüştürülmesi,
- 3- Herhangi bir uyuşturucu maddenin damıtma, elektroliz ya da flotasyon gibi yöntemlerle, içindeki yabancı maddeler giderilerek veya ayrıştırarak arıtılması¹⁵⁰, durumlarında uyuşturucu maddenin imal edildiği kabul edilmektedir.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin niteliğinde herhangi bir değişiklik yapmayan işlemler imalin içine girmemektedir¹⁵¹. Örneğin bir Yargıtay kararında esrar elde edilen Hint keneviri bitkisinin kurutulduktan sonra elenmesi sonrasında ısıtılarak macun, hap ya da plaka haline getirilmesinin imal sayılamayacağına karar vermiştir¹⁵².

Kararda yapılan işlemlerin basit olması sebebiyle imal suçunun oluşmayacağı yönünde karar vermiştir Yargıtay’ın bu kararına karşı bazı yazarlar¹⁵³ 1961 ve 1971 tarihli sözleşmelerinde belirtilen tanımlamalarda üretim hariç, uyuşturucu veya uyarıcı madde elde etmeye yönelik tüm işlemler imalat kapsamında değerlendirilirken eylemlerin basit ya da karmaşık oluşuna göre imal ya da imal değil değerlendirilmesinin yapılmayacağını öne sürmüşlerdir. Zaten Yargıtay kararında da işlemin basitliğinden çok esrar maddesinin doğası gereği ancak kenevir bitkisinin ayıklanması ve toz haline getirilmesi ile oluşabileceği yani farklı bir maddeye de dönüşmediği ortadadır. Ayrıca imal etme fiilinde Adli Tıp Kurumu 5. İhtisas Dairesi’nin hem uyuşturucu veya uyarıcı maddenin imaline elverişli ortam ve eşyaların bulunup bulunmadığı ve ortaya çıkan bir madde olup olmadığı yönünde raporları ile mahkûmiyet kararı verilmektedir. Her ne

¹⁴⁹https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc050/kanuntbmmc050/kanuntbmmc05000812.pdf. (E. T. 25.04.2020)

¹⁵⁰ **PARLAR**, Ali/ **KIZILKAYA**, Azmi, Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları, Bilge Yayınevi, Ankara, 2018, s. 33.

¹⁵¹ **ÖNER**, s. 107.

¹⁵² Yargıtay 10. Ceza Dairesi, 2007/15034 Esas, 20207/13545 Karar sayılı, 02.11.2006 tarihli kararı.

¹⁵³ **YAŞAR**, Yusuf, s. 122.

kadar kararda basit ibaresi geçse de kararın niteliği itibariyle 1961 tarihli Tek Sözleşmesinin koşullarının oluşup oluşmadığını irdelediği çok açıktır. Bu da yine yukarıda da belirtildiği üzere maddenin niteliğinde değişiklik yapılmadıkça yapılan işlemin imale sokulamayacağını göstermektedir.

İmal etmenin içine uyuşturucu veya uyarıcı maddenin tarım yolu ile yetiştirilmesinin de dahil edilmesi gerektiği yönünde görüşler sunulmuş¹⁵⁴. Bu görüşlere göre; imal etme sadece imalathane de üretmeyi değil aynı zamanda hangi yolla olursa olsun kullanıma elverişli hale getirmeyi de kapsamaktadır¹⁵⁵ fakat uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ham madde durumunda ki hallerinin yetiştirilmesi, TCK 188'e değil, 2313 ve 3298 sayılı Kanun hükümlerine tabidir.

Bir başka soru da uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imal etmiş olan failin, bu eylemi kendi ihtiyacı için yapması durumunda hangi maddeden ceza alacağı sorusudur. TCK 188/1'e bakıldığında failin kastıyla ilgilenmediği ve imal için kendi kullanımında ya da kullanımı dışında gibi bir ayrımı yapmadığı görülecektir¹⁵⁶. Fakat doktrindeki bazı yazarlara göre; *“kişinin imal ettiği uyuşturucu ve uyarıcı maddenin miktarı kişisel kullanım miktarını aşmıyorsa ve kişinin ticari maksatla, başka bir ifade ile kazanç sağlamak amacıyla bu maddeleri imal ettiği hususunda yeterli ve her türlü şüpheden uzak kesin ve inandırıcı deli elde edilemiyorsa*¹⁵⁷”, şüpheden sanık yararlanır ilkesi uyarınca uyuşturucu veya uyarıcı madde imal etme suçundan değil, TCK 191'de yer alan kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma suçundan yargılama yapılması gerekir.

5.4.2. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddeleri Ruhsatsız veya Ruhsata Aykırı Olarak İthal Etmek

İthal; sözlük anlamı itibariyle, bir ülkeye başka ülkeye ya da ülkelere ticari mal veya başka bir şey getirme işlemidir¹⁵⁸. Başka bir tanıma göre ise ithal etmek; bir ülkeye

¹⁵⁴ GÜNGÖR/KINACI, s. 167.

¹⁵⁵ DOĞAN KARAKAŞ, Fatma, Türk Ceza Kanunu'nda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2015, s. 151.

¹⁵⁶ ÖZDABAKOĞLU, s. 33.

¹⁵⁷ SEVDİM, s.130.

¹⁵⁸ Meydan Larousse, C.6, s. 606.

başka bir ülkeden mal getirme ya da satın almak şeklinde tanımlanmaktadır¹⁵⁹. Uyuşturucu veya uyarıcı madde ithali ise; uyuşturucu veya uyarıcı maddenin izinsiz bir biçimde Türkiye'nin kara, hava, deniz, sınırlarından içeriye her ne surette olursa olsun girdirilmesi şeklinde doktrinde tanımlanmıştır¹⁶⁰. Başka bir tanıma göre ise uyuşturucu veya uyarıcı madde ithali; suça konu olan maddelerin yasa dışı ülke sınırı dışından, ülke sınırlarına sokulmasıdır¹⁶¹. 1961 Tarihli Tek Sözleşmesinin 1. maddesinin m bendine göre ise uyuşturucu veya uyarıcı madde ithali; uyuşturucu maddenin bir ülkeden diğerine veya aynı ülkenin bir memleketinden diğerine naklidir¹⁶². 1971 Tarihli Psikotrop Sözleşmesinin 1. maddesinin h bendine göre uyuşturucu veya uyarıcı madde ithali ise; psikotrop maddelerin devletlerden devletlere aktarılmasıdır¹⁶³.

1961 Tarihli Tek Sözleşmesindeki uyuşturucu veya uyarıcı madde ithali tanımında her ne kadar aynı memleketin bir ülkesinden diğerine nakletmeyi ithal içine sokmuş olsa da ithalin ülkeler arası bir yapılabileceği sabittir. Muhtemelen sözleşmenin düzenlenmesi sırasında federal yapıya sahip olan ülkeler düşünülerek bu tanıma yer verilmiştir¹⁶⁴. Yukarıda verdiğimiz tanımları toparlayacak olursak kısaca yine uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak, başka bir ülkeden Türkiye'ye sokulması halinde TCK 188/1'de yer alan ithal etme durumu oluşur¹⁶⁵.

Yukarıdaki tanımlardan yola çıkarak ithalin sınırının çizilebilmesi adına Türkiye'nin sınırları üzerinde de durmak gerekmektedir. Bu konuda TCK'nın 8. maddesinin ikinci fıkrasında açıklamalar yer almaktadır. TCK madde 8/2'ye göre; *“Türk hava ve kara sahaları ile Türk karasularında, Açık denizlerde ve bunun üzerindeki hava sahasında, Türk deniz ve hava araçlarında veya bu araçlarla, Türk deniz ve hava araçlarında veya*

¹⁵⁹ ÖNER, s. 118, GÜNGÖR/ KINACI, s. 175

¹⁶⁰ YAŞAR, Yusuf, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları (TCK 188, 192), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019, 3. Baskı, s. 131.

¹⁶¹ ÖNER, S. 110; UZUNTOK, s. 166.

¹⁶² https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc050/kanuntbmmc050/kanuntbmmc05000812.pdf (E. T. 01.05.2021)

¹⁶³ <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17272.pdf> (E. T. 01.05.2021)

¹⁶⁴ DOĞAN KARAKAŞ, Fatma, s. 153.

¹⁶⁵ ÖZBEK, Veli Özer/ DOĞAN, Koray/ BACAĞIZ, Pınar, Türk Ceza Hukuku, Özel Hükümler, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019, 14. Baskı, s. 780.

bu araçlarla, Türkiye'nin kıta sahanlığında veya münhasır ekonomik bölgesinde tesis edilmiş sabit platformlarla veya bunlara karşı işlendiğinde Türkiye'de işlenmiş sayılır.”

Madde metninden de anlaşılacağı üzere Türkiye'nin sınırları tespit edilmiştir. Bu sebeple yurt dışından uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi Türk sınırlarına sokan kişi ithal etme eylemini tamamlayacaktır¹⁶⁶.

Yurtdışından ithal edilen uyuşturucunun az miktarda olması, kişinin uyuşturucu kullanım sınırına girmesi durumunda hangi suçun oluşacağı tartışma konusudur. Çoğu yazara ve Yargıtay kararlarına göre; uyuşturucu veya uyarıcı madde ithali suçunun oluşması için eylemin “kullanmak dışında bir amaçla” yapılması gerekir, aksi durumda yani eylemin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanma amacı ile gerçekleştirilmesi durumunda, uyuşturucu veya uyarıcı madde ithal etme suçu değil, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma suçu oluşur¹⁶⁷. Bazı yazarlara göre ise; ithal ve ihraç suçlarında önemli olan maddelerin yurt dışından, yurt içine getirilmesidir, ülke sınırlarında geçtikten sonra maddenin kullanım için olup olmadığı kısmına takılmamak gerekir yurtdışından ülkeye madde sokulması ile birlikte ticaret suçu oluşur¹⁶⁸. Denmişse de Yargıtay kararlarında da ilk ve çoğunluğun katıldığı görüş baz alınarak uyuşturucu madde ithal etme suçunun oluşabilmesi için eylemin kullanmak dışında bir amaçla gerçekleştirilmesi gerektiği¹⁶⁹ vurgulanmıştır.

Doktrinde ve Yargıtay kararlarında yer alan başka bir konu da transit geçme durumlarında maddenin yakalanması halinde ithalatın oluşup oluşmayacağıdır.

¹⁶⁶ SEVDİM, S. 132.

¹⁶⁷ ELMAS, s. 65; ÖZDABAKOĞLU, s. 36; TEZCAN/ ERDEM/ ÖNOK, s. 988; PARLAR/ HATİPOĞLU, s. 498.

¹⁶⁸ GÜNAY, 58.

¹⁶⁹ Uyuşturucu madde ithal etme suçunun oluşabilmesi için eylemin kullanmak dışında bir amaçla gerçekleştirilmesi gerektiği, suç tarihinde sanığa teslim edilen koli içerisinde ele geçirilen GBL (Gamma-Butyrolactone) etken maddesini içeren 1.241 gram sıvı maddeyi kullanmak için bulundurduğuna ilişkin istinaf aşamasındaki savunması karşısında, ele geçirilen ve özellikleri dosyada mevcut İstanbul Kriminal ... Laboratuvarı Müdürlüğü'nün 18.04.2017 tarihli raporunda belirtilen GBL(Gamma-Butyrolactone) etken maddesini içeren sıvı maddenin içerdiği net uyuşturucu madde miktarının tespiti ile maddenin kullanımına ilişkin dozajına dair bir tespitte bulunulup bulunulamayacağı konusunda, Adli Tıp Kurumu Başkanlığı ilgili ihtisas dairesinden rapor alınarak sonucuna göre sanığın hukuki durumunun belirlenmesi gerektiği gözetilmeden eksik araştırma ile hüküm kurulması, bozmayı gerektirmiştir. (Yargıtay 20. CD, T: 17.04.2019, E: 2018/2346, K: 2008/17108)

Öncelikle transit kelimesi sözlük anlamına göre; “Bir yerde dinlenmeden, beklemeden, durmadan geçmek ve malın bir ülkenin topraklarında gümrüksüz geçmesi¹⁷⁰.” demektir.

27.10.1999 Tarihli 4458 sayılı Gümrük Kanunu’nun 84-92. maddelerinde transit geçiş düzenlenmiştir. Kısaca kanunun ilgili maddelerinde Türkiye’den geçirilen malların Türkiye’ye ithal edilmiş sayılamayacakları açıklanmıştır¹⁷¹. Bu açıklamalar doğrultusunda failin transit olarak Türkiye’den geçmesi sırasında geçmekte olan araçta maddenin yakalanması halinde, bu maddenin Türkiye’de bırakılacağına dair bir delil olmaması durumunda failin ithal etme kastının bulunmadığı kabul edilerek TCK 188/1’deki uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu değil TCK 188/3’deki uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi nakletme suçu oluşur¹⁷².

Uyuşturucu veya uyarıcı madde ithali bakımından ülkeye maddenin ne şekilde sokulduğunun önemi yoktur; maddenin kara ya da hava ya da deniz yoluyla ülkeye taşınması önem arz etmediği gibi, postaya verilmesi, yaya olarak getirilmesi ya da insan vücudu üzerinde taşınarak getirilmesi önem arz etmemektedir¹⁷³. Eğitilmiş güvercin veya benzeri hayvanlarla Türkiye’ye uyuşturucu veya uyarıcı madde sokulması halinde bile uyuşturucu veya uyarıcı madde ithal suçu oluşur¹⁷⁴.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde ithaline ilişkin bir diğer sorun da uyuşturucu veya uyarıcı maddenin gümrük bölgelerinde yakalanması durumuna ilişkindir. Eğer madde gümrükten girmeden yani gümrükteki görevlilere beyandan önce ele geçirilmişse bu durumda ithalden söz edilemez çünkü madde ülke sınırına girmemiştir¹⁷⁵. Yargıtay bir kararında;

“Uyuşturucu maddenin Gümrük görevlilerine beyan aşamasından önce ya da sonra ele geçirilip geçirilmediği kesin olarak tespit edilip, beyandan önce uyuşturucu maddenin ele geçirilmiş olması halinde ithal suçuna teşebbüs olmayıp sanıkların eyleminin tamamlanmış bulundurma veya nakletme ya da sevk etme suçunu oluşturacağına;

¹⁷⁰ <https://sozluk.gov.tr/>(E. T. 01.05.2021)

¹⁷¹ YAŞAR/ GÖKCEN/ ARTUÇ, s. 5730.

¹⁷² ELMAS, s. 70; ÖNOK, s.111.

¹⁷³ UZUNTOK, s. 167.

¹⁷⁴ PARLAR/HATİPOĞLU, s. 499.

¹⁷⁵ ELMAS, s.66.

*uyuşturucu madde, sanıkların gümrük görevlilerine, uyuşturucu madde olmadığına ilişkin beyanından sonra ele geçirilmiş ise, ithal suçunun tamamlanmış olacağının düşünülmemesi, kanuna aykırıdır*¹⁷⁶.”

Diyerek gümrükte beyandan önce mi uyuşturucunun bulunduğunu ya da beyandan sonra mı uyuşturucunun bulunduğunun irdelenmesi gerektiğini belirtmiştir. Yargıtay kararlarında uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin gümrük görevlilerine beyandan önce ele geçirilmesi uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi nakletme veya bulundurma suçu olarak değerlendirilmiştir¹⁷⁷. Son olarak ülke sınırı olan fakat sınır kapısı olmayan yerlerden uyuşturucu veya uyarıcı maddenin hangi yolla olursa olsun ülkeye girmesi durumunda kullanım sınırı durumu hariç, uyuşturucu veya uyarıcı madde ithal suçu oluşur¹⁷⁸.

5.4.3. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddeleri Ruhsatsız veya Ruhsata Aykırı Olarak İhraç Etmek

İhraç etmek sözlük tanımına göre; yurt dışına mal veya hizmet satmak, mecazi anlamda ise çıkarmak dışarı atmak anlamına gelmektedir¹⁷⁹. Uyuşturucu veya uyarıcı madde ihracı ise 1961 Tarihli Tek Sözleşmesinin 1-m maddesine göre;

“Uyuşturucu maddelerin bir ülkeden başka bir ülkeye veya aynı ülkenin bir bölgesinden diğer bölgelerine nakledilmesi” şeklinde tanımlanmıştır.

1971 Tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesinin 1. maddesinde ise ihraç; *“bir psikotrop maddenin bir ülkeden diğer bir ülkeye fiziksel olarak götürülmesi”* olarak tanımlanmıştır¹⁸⁰. Doktrindeki tanımlara baktığımızda ise uyuşturucu veya uyarıcı madde ihracı; uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak

¹⁷⁶ Y. 10. CD. T:15.11.2001, E: 2001/ 19792 K:2001/23643

¹⁷⁷ “Uyuşturucu madde ithal etmek suçunun kural olarak failin gümrük görevlilerine beyanda bulunması ve bu sırada uyuşturucu maddeyi gizlemesi ile tamamlanacağı, uyuşturucu madde beyandan önce ele geçirildiğinde ithal suçunun eksik teşebbüs aşamasında kalacağı ve aynı zamanda bulundurma veya nakletme suçunun oluşacağını kabulü gerekir. (Yargıtay 10. CD, T: 18.04.2002, E: 2002/9160, K: 2002/17044)

¹⁷⁸ ELMAS, s. 65.

¹⁷⁹ <https://sozluk.gov.tr/> (E. T. 02.05.2021)

¹⁸⁰ ÖNER, s. 114.

ya da yasa dışı yollarla ülke sınırlarının dışarısına çıkarılması¹⁸¹ ya da uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin izinsiz bir biçimde bulunduğu ülkenin kara, denizi, hava sınırlarından dışarıya çıkarılmasını sağlayan eylem ve işlemlerdir¹⁸².

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ihracı suçunda da ithali suçundaki gibi suçun oluşması bakımından ülkeden maddenin ne şekilde çıkarıldığına bir önemi yoktur; kara, hava, deniz, araçlarıyla ülkeye taşınması önemli olmamakla birlikte, postaya verilmesi, yaya olarak götürülmesi ya da insan vücudu üzerinde taşınarak götürülmesi önem arz etmemektedir. Uyuşturucu maddenin yasa dışı ihracında en çok kullanılan yöntem arabaların gizli bölmelerine maddelerin saklanması, insan midesinde korunaklı şekilde saklanarak getirilmesi ya da oyuncak bebeklerin içine koyularak yapılmaktadır¹⁸³. Failin uyuşturucuyu illa kendisinin götürmesi şart değildir. Maddenin fail tarafından posta, kargo gibi yollarla yurt dışına gönderilmesi de ihraç suçu kapsamındadır¹⁸⁴.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde ihracından bahsedebilmek için ayrıca eylemin ticari amaçla gerçekleşmesi gerekmektedir¹⁸⁵. Uyuşturucu maddenin ihracı ya da ithali somut olarak yurt dışına çıkarma ya da yurt dışından çıkarma olarak değerlendirilemez, ticari bir amacın varlığı aranmaktadır¹⁸⁶. Failin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanımı için yurt dışına çıkarması durumunda maddenin kullanım miktarında olması, kişinin uyuşturucu madde kullanıp kullanmamasına göre ihraç etme suçundan değil, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçundan ceza verilir¹⁸⁷.

¹⁸¹ **ÇALIŞKAN**, Suat, Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları, Adalet Yayınevi, 2013, 2. Baskı, s. 20.

¹⁸² **YAŞAR**, s. 138.

¹⁸³ **KURT/ KURT**, s. 52.

¹⁸⁴ Y. 9. CD. T:07.03.2016, E: 2015/ 2117, K:2016/2246.

¹⁸⁵ **BARUT/ AYDEMİR**, s. 49; **ÖZBEK/ DOĞAN/ BACAĞIZ**, s. 781.

¹⁸⁶ **TEZCAN/ ERDEM/ ÖNOK**, s. 989.

¹⁸⁷ “Dosyadaki bilgi ve belgelere; tanıklar ..., ... ve’in beyanlarına, takograf cihazı kayıtlarına göre sanığın kullandığı, uyuşturucu maddelerin bulunduğu ve Türkiye’de gümrük işlemi uygulanmış olan TIR’ın mührünün Avusturya ülkesi Salzburg şehrinde 06.09.2007 tarihinde söküldüğü ve TIR’dan yük indirme işleminin yapıldığının anlaşıldığı, uyuşturucu maddelerin yakalanması ile mührün sökülmesi arasında geçen süre de göz önüne alındığında, sanığın savunmasının aksine, Almanya ülkesinde kullanımında bulunan TIR’dan ele geçirilen suç konusu maddelerin sanık tarafından Türkiye’den götürülerek, uyuşturucu madde ihracı suçunu işlediğine ilişkin kuşku sınırlarını aşan yeterli ve kesin delil bulunmadığı gözetilmeden beraatı yerine mahkûmiyetine karar verilmesi”,(Yargıtay 10. CD, T: 21.10.2020, E: 2020/15825, K: 2020/6004)

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ihracı suçu maddenin Türkiye’den çıkması ile tamamlanır¹⁸⁸. Uyuşturucu ya da uyarıcı maddenin ihraç edilen ülkeye götürülüp götürülemediği, ya da maddeyi taşıyan araçların batması, kaza yapması gibi durumlar suçun tamamlanması engellemez¹⁸⁹.

İhraç eyleminin, ithal eyleminde olduğu gibi transit geçişlerde failin kastının ihraç olduğu tespit edilemiyorsa ve buna ilişkin herhangi bir delil de yoksa failin eyleminin nakletme olarak kabulü gerekir¹⁹⁰. Yine ithal etme kısmında da açıkladığımız üzere ihraç etme durumunda da uyuşturucu veya uyarıcı maddenin yurt dışına götürülmesi esnasında uyuşturucu veya uyarıcı madde sınırdan geçtiği an ihraç suçu tamamlanmış olur. Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin gümrük memuruna beyandan önce yakalanması durumunda ihraç etme eyleminin icra hareketlerinin başlamadığı kabul edilerek, ihraç suçuna teşebbüs değil suçun o ana kadar tamamlanmış kısmı olan TCK 188/3’teki eylemlerden birisi oluşur¹⁹¹. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin gümrük memuruna beyan verdikten fakat sınırdan geçmeden önce yakalanmış olması durumunda ihraç suçuna teşebbüs olmuş olur ayrıca suçun tamamlanmış kısmında da uyuşturucu maddeyi nakletme suçunun oluşacağı¹⁹², Yargıtay kararlarında da kabul edilmektedir¹⁹³.

¹⁸⁸ **ELMAS**, s. 78.

¹⁸⁹ **BALCI**, s. 135.

¹⁹⁰ **ÖNER**, s.118.

¹⁹¹ *Saniğin yurt dışına gönderilmek üzere kargoya verdiği net 894 gram ayfon sakızının ... Dışı Kargo bölümünde bulunan gönderiler üzerinde uyuşturucu madde arama köpekleri ile yapılan kontroller sırasında bulunduğu anlaşılmaması karşısında henüz gümrük işlemlerine başlanılmamış olması nedeni ile uyuşturucu madde ihracına teşebbüs suçunun oluşturmayacağı suçun uyuşturucu madde ticareti yapma suçunu oluşturacağı,”(Yargıtay 20. CD, T: 13.06.2017, E: 2016/2867, K: 2017/3818)*

¹⁹² **YAŞAR/ GÖKCAN/ ARTUÇ**, s. 5732.

¹⁹³ *Saniğin yurt dışına gönderilmek üzere kargoya verdiği net 894 gram ayfon sakızının ... Dışı Kargo bölümünde bulunan gönderiler üzerinde uyuşturucu madde arama köpekleri ile yapılan kontroller sırasında bulunduğu anlaşılmaması karşısında henüz gümrük işlemlerine başlanılmamış olması nedeni ile uyuşturucu madde ihracına teşebbüs suçunun oluşturmayacağı suçun uyuşturucu madde ticareti yapma suçunu oluşturacağı,”(Yargıtay 20. CD, T: 13.06.2017, E: 2016/2867, K: 2017/3818)*

5.4.4. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddeleri Ruhsatsız veya Ruhsata Aykırı Olarak Ülke İçinde Satmak

Satmak fiili uyuşturucu maddenin dolaşımını ifade etmekle birlikte, uyuşturucu maddenin mülkiyetinin belli bir bedel ya da ivaz karşılığında devredilmesidir¹⁹⁴. Başka bir tanıma göre ise; TCK 188/3 kapsamında satma fiilinin oluşması için kişinin zilliyedi ya da maliki olduğu maddeyi, ruhsatsız ya da ruhsata aykırı şekilde bedel karşılığında vermesi veya devretmesidir¹⁹⁵. Buradaki bedelin türünün bir önemi yoktur¹⁹⁶. TCK 188/3 kapsamında satma eylemi uyuşturucu veya uyarıcı maddenin alıcının hakimiyet alanına girmesi ile tamamlanacağı yönünde görüşler vardır¹⁹⁷. Kanaatimizce uyuşturucu veya uyarıcı madde satma suçunun tamamlanması için maddenin alıcının eline geçmesi gerekir. Eğer ki fail alıcıya uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi satmadan yakalanmış ise bu durumda TCK 188/3'teki satışa arz etme suçu oluşacaktır¹⁹⁸. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin satımının ülke içerisinde yapılması gerekmektedir diğer türlü ülke dışına satış olursa “uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ihracı”, ülke dışından ülke içine satışın olması durumunda ise “uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ihracı” suçları oluşur.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde satma suçunda öncelikle suçtaki maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde olması, bu maddenin satışa uygun bir madde olması ve failin satma kastı ile hareket etmesi gerekir¹⁹⁹. Bazı yazarlar tarafından maddenin türünün ve miktarının suça sebebiyet vermesi açısından etkisi yoktur²⁰⁰. Fakat bazı Yargıtay kararlarında suçun oluşumu açısından uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanmaya elverişli olup olmadığının tespit edilmesini, eğer elverişli değilse suçun oluşmayacağına kabulüne karar vermiştir²⁰¹. Ancak bu karar doktrinde; uyuşturucu

¹⁹⁴ YAŞAR/ GÖKCAN/ ARTUÇ, s. 5735.

¹⁹⁵ UZUNTOK, s. 256.; ÖNER, s. 122.

¹⁹⁶ ÇALIŞKAN, s. 41.

¹⁹⁷ Bknz; ÖZBEK/ DOĞAN/ BACAKSIZ, s. 782.; ÖNER, s.122.

¹⁹⁸ KARAKAŞ DOĞAN, s. 164.

¹⁹⁹ ÖNER, s. 124.

²⁰⁰ ÖZBEK/ DOĞAN/ BACAKSIZ, s. 782.; ÖNER, s. 124.; ELMAS, s. 87.

²⁰¹ 2014 “Ankara Kriminal Polis Laboratuvarı'nın 06.08.2012 tarihli raporu ve ekindeki tutanaklardan, sanıktan ele geçirilen 0,4 gram ağırlığındaki maddenin kokain içerdiğinin, ancak söz konusu maddenin miktarı az olduğundan miktarsal analiz yapılamadığı ve tümünün deneyde kullanıldığı belirtilmiş olduğundan, suç konusu 0,4 gram madde içindeki kokain miktarı veya oranı; belirlenmiş ise, kokain miktarı veya oranının ne olduğu, belirlenememiş ise, bunun incelenen madde miktarının azlığından mı

veya uyarıcı madde satmanın oluşumu bakımından, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanımı için elverişli miktarda mı değil mi buna bakmak kanunun amacına aykırıdır şeklinde eleştiriye uğramıştır²⁰².

5.4.5. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddeleri Ruhsatsız veya Ruhsata Aykırı Olarak Ülke İçinde Satışa Arz Etmek

Satışa arz etmek; bir malın satışına ilişkin satma iradesin açığa vurulması, bir malı satışı için ortaya koymak şeklinde tanımlanmaktadır²⁰³. TCK madde 188/3 kapsamında ki uy maddelerin satışa arzının tanımına baktığımızda ise doktrinde; “*Bir kimsenin maliki ya da zilyedi olduğu uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi, ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak satmak için, satma iradesini açığa vuran herhangi bir davranışta bulunması*”²⁰⁴ Satışa arzda elinde uyuşturucu veya uyarıcı madde bulunan veya bu maddeleri tedarik etme olanağı bulunan failin bu maddeleri satma kastıyla yaptığı hareketleri içine alır²⁰⁵. Bu suçun oluşabilmesi için failin satma amacına yönelik eylemlerde bulunması gerekir²⁰⁶. Failin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi satma kastıyla; pazarlık yapması, kaparo alması, müşteriye araması, internet üzerinden uyuşturucu madde satışına ilişkin ilan vermesi, kullanma amacı dışından daha fazla madde bulundurma, maddelerin satışa hazır bir biçimde paketlenmiş olması gibi durumlar uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi satışa arz eylemi içinde değerlendirilir²⁰⁷. Yargıtay kararlarında uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanım amacı ile mi yoksa satışa arz amacıyla mı bulundurulduğuna ilişkin farklı kıyaslar belirlemiştir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin paketlenmiş olması,

yoksa içerdiği kokain miktarının azlığından mı kaynaklandığı, suç konusu madde içindeki kokain oranının 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun'un 1. maddesinde kokain ve milleri için öngörülen "binde bir" oranından az olmasının mümkün olup olmadığı, konularında, aynı laboratuvarlardan ek rapor alınarak, sanığın hukukî durumunun belirlenmesi gerekirken, yetersiz rapora dayanılarak ve eksik araştırma ile hüküm kurulması”(Yargıtay 20. CD, T: 10.01.2019 E: 2015/13445, K: 2019/191)

²⁰² **ERMAN**, Sahir/ **ÖZEK**, Çetin, Ceza Hukuku Özel Bölümü Kamu Selametine Karşı İşlenen Suçlar, 1995, İstanbul, s. 330.

²⁰³ **ÖZTÜRK**, Mustafa, Türk Ceza Kanunu'nda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları, Aristo Yayınevi, İstanbul, 2020, s. 56.

²⁰⁴ **GÜNGÖR/KINACI**, s. 229.

²⁰⁵ **YAŞAR/ GÖKCAN/ ARTUÇ**, s. 5738.

²⁰⁶ **ÖZDABAKOĞLU**, s. 44.

²⁰⁷ **KURT/KURT**, s. 54.; **ELMAS**, s. 99.; **ÖZDABAKOĞLU**, s. 44.

farklı çeşitlerde uyuşturucu veya uyarıcı maddenin bulunması, kişinin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanıp kullanmamasına göre kullanıcı mı yoksa satıcı mı olduğuna ilişkin değerlendirmeler yapılmıştır²⁰⁸. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin imali suçunda kenevirin yapraklarının ve sapının ufalanması, kurutulması ve toz haline çevrilmesi durumu uyuşturucu veya uyarıcı maddenin imaline sokulmazken²⁰⁹ satışa arz eylemi içerisinde bu durum değerlendirilmiştir.

5.4.6. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddeleri Ruhsatsız veya Ruhsata Aykırı Olarak Ülke İçinde Başkalarına Verme

Başkasına vermek; üzerinde olan, elinde ya da yakınında bulunan bir şeyi birisine iletmek, eriştirmek²¹⁰ manasına gelen vermek fiili, mülga 765 sayılı Kanunun 403/5 maddesinde “*parasız devredilme*” şeklinde yer alırken, yeni 5237 sayılı Kanunun 188/3. maddesinde “*parasız devretme*” yer almamaktadır ayrıca TCK 188/3 kapsamında başkasına verme eylemi yönünden bir açıklama yapılmamıştır. TCK 188/3’e göre başkasına verme; bir kişiye ya da kişilere uyuşturucu veya uyarıcı maddenin bedelsel karşılığı olmaksızın devredilmesini şeklinde tanımlanmıştır²¹¹. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin başkasına bedel karşılığı verilmesi halinde yani bedelin söz konusu olması

²⁰⁸ “*Bulundurulan uyuşturucu maddenin çeşit ve miktardır. Uyuşturucu madde kullanan kimse genelde bir ya da benzer etki gösteren iki değişik uyuşturucu maddeyi bulundurur. Bu nedenle değişik nitelikte ve farklı etkileri olan eroin, kokain, esrar ve amfetamin içeren tabletleri birlikte bulunduran sanığın bunları satmak amacıyla bulundurduğu kabul edilebilir. Kişisel kullanım için kabul edilebilecek miktar, kişinin fiziksel ve ruhsal yapısı ile uyuşturucu veya uyarıcı maddenin niteliğine, cinsine ve kalitesine göre değişiklik göstermekle birlikte, Adli Tıp Kurumunun mütalaalarında esrar kullananların her defasında 1-1,5 gram olmak üzere günde üç kez esrar tüketebildikleri bildirilmektedir. Esrar kullanma alışkanlığı olanların bunları göz önüne alarak, birkaç aylık ihtiyaçlarını karşılayacak miktarda esrar maddesini ihtiyaten yanlarında veya ulaşabilecekleri bir yerde bulundurabildikleri de adli dosyalara yansıyan ve bilinen bir husustur. Buna göre, esrar kullanan faillerin olağan sayılan bu süre içinde kişisel olarak kullanıp tüketebilecekleri miktarın üzerinde esrar maddesi bulundurmaları halinde, bulundurmanın kişisel kullanım amacına yönelik olmadığı kabul edilmelidir*”. (T.C Yargıtay Ceza Genel Kurulu Esas: 2018 / 579 Karar: 2020 / 489 Karar Tarihi: 01.12.2020)

²⁰⁹ “*Kenevir bitkisinin sapçık ve yapraklarının kurutulup ufalanarak toz esrar haline getirilmesi teknik yöntemi gerektirmeyen basit bir işlem olduğu gibi maddenin kimyasal yapısında değişiklik de sağlamadığından esrar imal etme sayılamaz*.”(Yargıtay 10. CD, T: 21.05.1992 E: 1992/5557, K: 1992/6015)

²¹⁰ <https://sozluk.gov.tr/>(E. T. 14.05.2021)

²¹¹ “*Fıkra da sayılan seçimlik hareketlerden başkalarına verme kavramı üzerinde durulmalıdır. Uyuşturucu ve uyarıcı maddeleri başkalarına verme; bir kişinin mülkiyetinde ya da zilyetliğinde bulunan uyuşturucu maddeyi satma veya satışa arz etme sayılmayacak şekilde ve bedel almadan başkasına devretmesidir. Bunun için uyuşturucuyu verecek kişi ile alacak kişinin iradelerinin uyuşması ve maddenin zilyetliğinin devredilmesi gerekir. Failin uyuşturucu ya da uyarıcı maddeyi herhangi bir maddi karşılık olmaksızın kullanmak üzere başkasına vermesi de bu kapsamdadır*.”(Yargıtay Genel Kurulu T: 25.03.2014, E: 2013/10-637, K: 2014/137)

durumunda uyuşturucu veya uyarıcı maddenin başkalarına verilmesi değil, uyuşturucu maddenin satışı söz konusu olur²¹². Başkasına verme eyleminin gerçekleşmesi için uyuşturucu veya uyarıcı maddenin başkasının eline geçip geçmemesinin gerekli olup olmadığı konusunda görüş ayrılıkları bulunmaktadır. Bir görüşe göre maddenin fiilen alacaklı kişinin eline geçmesi gerekmemektedir, maddenin kişinin hâkimiyet alanında olması bile suç tamamlanmıştır²¹³ denilmişse de bazı yazarlara göre başkasına verme eyleminin gerçekleşmesi için uyuşturucu veya uyarıcı maddenin alıcı kişinin eline geçmesi gerekmektedir²¹⁴. Bizim görüşümüze göre de suçun ispatı noktasında alıcı kişinin hâkimiyet alanına maddenin girmesi durumunda başkasına verme eyleminin oluştuğunun ispatı bile oldukça zordur biz de suçun tamamlanabilmesi için alıcının eline maddenin geçmesi gerektiği görüşüne katılıyoruz. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin başkasına verilmesi suçunun oluşumu noktasında doktrinde tartışmalı noktalar bulunmaktadır bunlara bakacak olursak, azınlık görüşe göre²¹⁵; Her ne kadar TCK 188/3'te yer alan eylemlerin açıkça ticaret maksatlıyla ile yapılması gerektiğine ilişkin bir açıklama yer almazken, madde başlığı itibariyle söz konusu eylemlerin ticaret kastıyla yapılması gerektiği düşünülmektedir. Bu sebeple uyuşturucu veya uyarıcı maddenin başkasına verilmesi eyleminin gerek doktrinsel tanımı gerek Yargıtay kararlarındaki tanımı göze alındığında, eylemin bir bedel olmaksızın gerçekleştiği ve ticari bir amacın olmadığı görülmektedir. Bu sebeple ticari bir maksat taşımayan “başkasına verme” eylemin azınlık görüşüne göre, ticaret başlığı altında düzenlenmesi açıkça kanunilik ilkesi ile çelişmektedir denilmiştir. Diğer baskın görüşe baktığımızda ise; kanun koyucunun uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi düzenlemesinin sebebi kamu sağlığını korumaktır ve uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin başkasına verilmesi eyleminin suç olarak düzenlenmesinin sebebi bu kamu sağlığına zararlı maddelerin toplum içindeki dolaşımının engellenmesidir²¹⁶ bu sebeple her ne kadar madde başlığında ticaretten söz edilse de asıl maksat kamu sağlığını korumaktır ve bu sebeple uyuşturucu veya uyarıcı maddenin başkasına verme eyleminin de madde kapsamında

²¹² **ÖZBEK/ DOĞAN/ BACAKSIZ**, s. 783.

²¹³ **KURT/ KURT**, s. 56.

²¹⁴ **BALCI**, s.168.

²¹⁵ **YOLCU**, Ferit, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu, Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015, Diyarbakır, S. 35. ; Abay, s. 57.

²¹⁶ **KURT/ KURT**, S.55.

cezalandırılması gerekmektedir denilmektedir²¹⁷. Bizim görüşümüze göre ise arkadaş ortamında dahi uyuşturucu veya uyarıcı maddenin bir başkasına ticari amaç olmaksızın hediye olarak verilmesi dahi “başkasına verme” eylemi içerisinde sayılırken ve madde başlığında ticaret unsuru aranırken, ticaret kastı olmaksızın yapılan eyleminin cezasının 10 yıldan az olmamak üzere cezaya tabi tutulması ceza adaleti ilkesine ve madde başlığına aykırılık oluşturmaktadır. Eğer ağırlık görüşün katıldığı üzere kamu sağlığını koruma temelli bir zeminde bu eylemin suç olarak düzenlenmesi isteniyorsa, kanun koyucu tarafından karışıklığın ve belirsizliğin aynı zamanda kanunilik ilkesinin zeval görmemesi adına bu eylemin ticaret başlığı altında değil başka bir başlık altında düzenlenmesi gerekmektedir.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin başkasına verilmesi suçunda bir diğer hususta, kullanmak için yanında bulundurduğu uyuşturucuyu başkasına ikram edilip, onlar ile birlikte kullanılması durumunda yine başkasına verme fiilinden ceza verilip verilmeyeceğidir. Bu konuda Yargıtay kararlarında²¹⁸ uyuşturucu veya uyarıcı maddenin başkalarına ikram edilerek onlar ile birlikte kullanılması durumunda sanığın kastının uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi başkasına vermeyi kapsamaması sebebiyle başkasına verme suçunun değil olsa olsa TCK madde 191 çerçevesinde kullanmak amacıyla maddenin bulundurma suçu oluşacağı ifade edilmektedir²¹⁹. Yargıtay’ın bu kararlarına karşı doktrinde;

*“Kanun koyucu madde metninde çok açık bir şekilde başkalarına verme ifadesini kullanmış, veren kişinin saikine önem vermemiştir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanan kişinin beraber içmek kastıyla da olsa bu maddeyi bir başkasına vermesi kanunun ifade ettiği ve tehlikesini bertaraf etmeye çalıştığı anlamda uyuşturucu veya uyarıcı maddenin verilmesidir²²⁰.”*eleştiriler yöneltmiştir.

²¹⁷ **AKPINAR**, Aslı, Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Ticareti Suçu (TCK 188/3), Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020, İstanbul, s. 30.

²¹⁸ “Sanığın sabit olan fiilinin, temin ettiği bir miktar eroini ölen Abdurrahman’ının evine getirerek Abdurrahman ve diğer iki arkadaşlarıyla birlikte kullanmaktan ibaret olduğu gözetilmeden, sanık hakkında kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçu yerine uyuşturucu madde temin etme suçundan mahkumiyet kurulması” (Yargıtay 10. CD, T: 03.05.2012 E: 2012/1565, K: 2012/8697)

²¹⁹ **YAŞAR/ GÖKCEN/ ARTUÇ**, s. 5739.

²²⁰ **UZUNTOK**, s. 162.

5.4.7. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddeleri Ruhsatsız veya Ruhsata Aykırı Olarak Ülke İçinde Sevk Etmek

TDK tanımına göre; göndermek, götürmek anlamına gelen sevk etme eylemi, TCK 188/3 kapsamında doktrin tanımına göre; “*Bir kimsenin maliki ya da zilyedi olduğu uyuşturucu maddeyi kullanma amacı dışında bir amaçla bir yerden başka bir yere, bir başkası aracılığı ile göndermesi, yollaması*²²¹” olarak tanımlanmaktadır. TCK m.118’in ilk halinde yer almayan “sevk etme” eylemi, 29.06.2015 tarihli ve 5377 sayılı Kanunun 22. maddesi ile TCK 188/3’teki seçimlik eylemler arasına eklenmiştir. Kanunda bu değişikliğe gerekçe olarak; uyuşturucu veya uyarıcı madde ticaretine ilişkin olarak TCK madde 188/3 ile uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ticaretine ilişkin TCK 188/7 arasında yaşanması muhtemel tereddütlerin giderilmek istenmesi amaçlanmıştır²²². Sevk etme eylemin bedel karşılığında ya da bedelsiz yapılabilmesi mümkündür. Sevk etmede yukarıdaki tanımdan da anlaşılacağı üzere maddenin kullanım amacı dışında başka bir maksatla gönderilmesini kapsar. Burada fail maddeyi, uyuşturucu maddenin bulunduğu taraftan başka bir tarafa bizzat ya da adamları aracılığıyla götüren değil gönderen kişidir²²³. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin sevkinde sevk ne şekilde yapıldığının bir önemi bulunmamaktadır. Sevk kargo, posta yolu ile yapılabileceği gibi otobüs vs. yolu ile de yapılabilir. Ayrıca yine sevk etme eyleminde maddenin götürüleceği ya da gönderileceği yer arası mesafenin de bir önemi bulunmamaktadır. Mesafenin uzaklığı ya da yakınlığı suçun oluşumu noktasında bir özellik arz etmemektedir²²⁴.

5.4.8. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddeleri Ruhsatsız veya Ruhsata Aykırı Olarak Ülke İçinde Nakletmek

Sözlük anlamı olarak bir yerden başka bir yere geçirmek, iletmek²²⁵ anlamına gelen nakletmek fiili, TCK 188/3 kapsamında doktrinde;” *bir kimsenin kendisine ya da başkasına ait uyuşturucu maddeyi kullanma dışında bir amaçla bulunduğu yerden*

²²¹ **ERMAN/ ÖZEK**, s. 278.

²²² **SINAR**, Hasan, “Türk Ceza Kanunu’nda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçları”, Disiplinler Arası ve Ceza Hukuku Boyutlarıyla Uyuşturucu Madde Bağımlılığı ve Ticaretiyle Mücadele, Lale Yayıncılık, 2015, İstanbul, S.91.

²²³ **ELMAS**, s.102.

²²⁴ **UZUNTOK**, s. 263.

²²⁵ <https://sozluk.gov.tr/>(E. T. 16.05.2021)

*başka bir yere götürmesi, taşıması*²²⁶” şeklinde tanımlanmaktadır. ÖZDABAKOĞLU’nun tanımına göre ise; “*kişinin sahibi veya zilyedi olduğu uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kendisinin veya kendisine bağlı kişiler aracılığı ile götürmesi*²²⁷” olarak tanımlanmaktadır. Nakil, sevkten farklılık arz etmektedir. Sevk etmenin aksine nakletme eyleminde failin maddenin maliki ya da zilyedi olması değil uyuşturucu veya uyarıcı maddenin fail ya da adamları tarafından bizzat gönderilmesi²²⁸ önemlidir. Sevk etme eyleminde olduğu gibi nakletme eyleminde de bir bedel karşılığı yapıp yapılmamasının ya da uyuşturucu veya uyarıcı maddenin götürüleceği yerler arasında ki mesafenin bir önemi bulunmamaktadır. Nakletme eyleminde uyuşturucu veya uyarıcı maddenin illa ulaşım araçları ile götürülmesi şart değildir kişi kendi üzerinde de maddeleri götürürse yine nakletme suçu oluşur²²⁹. Uyuşturucu veya uyarıcı madde nakletme suçunun oluşabilmesi için, failin naklettiği eşyanın uyuşturucu madde olduğunu bilmesi ve kullanım amacı dışında bu maddeleri nakletmesi gerekir aksi durumda TCK 188/3 kapsamında nakletme suçu oluşmayacaktır²³⁰.

5.4.9. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddeleri Ruhsatsız veya Ruhsata Aykırı Olarak Ülke İçinde Depolamak

Depolamak; “*Saklamak veya korumak amacıyla ambara koymak, depo etmek, biriktirmek, ambarlamak*²³¹” anlamına gelmektedir. TCK 188/3 kapsamında depolama fiili her ne kadar kanunda tanımlanmamışsa da doktrinden yansıyan tanımlamalardan birine göre; uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ticari amaçla bir yerden muhafaza edilmesi, saklanması²³², diğer bir tanıma göre de “*uyuşturucu veya uyarıcı maddenin saklanmak amacıyla bir yere konulması*²³³”dır. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin depolanması fiilinin maddi bir karşılık beklenip, beklenmeden yapılmasının bir önemi

²²⁶ ERMAN/ ÖZEK, s.278.

²²⁷ ÖZDABAKOĞLU, S.51.

²²⁸ YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s. 5740.

²²⁹ ELMAS, s.105.

²³⁰ PARLAR/ HATİPOĞLU, s. 501; KARAKAŞ DOĞAN, s.169.

²³¹ <https://sozluk.gov.tr/>(E. T. 19.05.2021)

²³² ABAY, s.62

²³³ PARLAR/ HATİPOĞLU, s. 1409.

yoktur²³⁴. Depolamanın süresinin uzunluğunun ya da kısalığının, depolamanın nerede yapıldığının (ev, depo, iş yeri, yatak alt...) bir önemi bulunmamaktadır²³⁵. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin depo edildiği mekanın şahsa aidiyetinin bu suçun oluşumuna sebebiyet verip vermemesi noktasında etkisi yoktur²³⁶

Depolanan uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kişinin kişisel uyarıcı madde kullanımı kastıyla depo edilmemesi gerekir. Kişinin kullanma amacıyla mı yoksa 188/3 kapsamında uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti amacıyla mı maddeyi depo ettiğinin saptanmasında öncelikle bulunan uyuşturucu veya uyarıcı maddenin miktarının tespit edilmesi gerekmektedir. Bu noktada Adli Tıp Kurumu kişilerin yıllık uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanım miktarı noktasında ortaya koyduğu tespitlerden yararlanılmaktadır. İkinci bakılan hususta failin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanıp kullanmadığıdır²³⁷. Depolama fiili ve bulundurma fiili arasında ki benzerlikten dolayı doktrinde bu iki eylem arasında ki farklılıklar ortaya koyulmuştur. Depolama fiilinde kişinin kendi hâkimiyetinde bulundurulamayacağı ve kontrolünün zor olduğu miktarda maddenin saklanması şartı aranırken, bulundurma fiilinde miktar olarak daha az ve uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kişinin hâkimiyeti altında olması gerekmektedir.

5.4.10. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddeleri Ruhsatsız veya Ruhsata Aykırı Olarak Ülke İçinde Satın Almak

Satın almak, sözlük tanımı itibariyle; ürüne biçilen fiyatı ödeyip sahip olmak anlamına gelmektedir. TCK 188/3 kapsamında doktrindeki tanımlamalara göre satın alma eylemi; *“uyuşturucu veya uyarıcı madde üzerindeki fiili ve hukuki tasarruf edebilme hakkını bir bedel veya sair ivaz karşılığında elde etmek²³⁸”*, başka bir tanıma göre ise; uyuşturucu veya uyarıcı maddenin karşılığında bir bedel ödemek suretiyle başka bir kişiden ya da

²³⁴ GÜNDEL, Ahmet, 5237 Sayılı Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2009, s. 38.

²³⁵ GÜNDÜZ YAVUZ, s. 96.

²³⁶ KURT/ KURT, s. 59.

²³⁷ BOLLUK, Veysel, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçlarında İştirak ve Suçun Örgüt Faaliyeti Kapsamında İşlenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019, İstanbul, s. 41.

²³⁸ <https://sozluk.gov.tr/> (E. T. 20.05.2021)

kişilerden alınmasıdır²³⁹. Uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma suçunun oluşabilmesi için temel unsur failin ticaret yapma saiki ile uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi satın alması gerekir²⁴⁰. Failin uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ticaret kastı olmadan sadece kullanım amacı ile uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi satın alması durumunda TCK 191. maddede düzenlenen suç oluşmaktadır. Failin maddeyi kullanma amacı ile mi ticaretin yapma amacıyla mı satın aldığıın tespitinde öncelikle failin uyuşturucu kullanıcısı olup olmadığına, sonrasında da satın alınan uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanım sınırının altında ya da üstünde olup olmadığı incelenerek ticaret saiki mi yoksa kullanma saiki ile mi hareket edildiğinin ayırımı yapılır²⁴¹. Satın alma eyleminin yurt içinde yapılması gerekmektedir, yurt dışında yapılması halinde uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ithali söz konusu olacaktır. Satın alma suçunun oluşabilmesi için en tabi ki öncelikle suça konu olan maddenin olması sonrasında bu maddelerin kişinin fiili hakimiyeti altına geçmesi gerekmektedir²⁴².

5.4.11. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddeleri Ruhsatsız veya Ruhsata Aykırı Olarak Ülke İçinde Kabul Etmek

Sözlük anlamı olarak “*sunulan bir şeyi, armağanı alma*”²⁴³ anlamına gelen kabul etme fiili, TCK 188/3 de her ne kadar açıkça bir tanımlaması olmasa da, PARLAR ve HATİPOĞLU’nun tanımına göre “*Bir kişinin başkasına ait uyuşturucu veya uyarıcı maddenin zilyetliğini herhangi bir karşılık vermeden üzerine alması*”²⁴⁴ olarak tanımlanmaktadır. 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu’nda 403/5 madde de “*parasız devralma*” eylemi, yeni Türk Ceza Kanunu’nda 188/3’te “*uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kabul etme*” olarak düzenlenmiştir²⁴⁵. Uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kabul etme suçunda bedel verilmemesi, maddeyi satın alma suçundan iki suçu ayıran temel faktördür. Bu suçun oluşmasında uyuşturucu veya uyarıcı maddenin uyuşturucu veya

²³⁹ AKKAYA, Çetin, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları, Adalet Yayınevi, 2. Baskı, Ankara, 2013, s. 78.

²⁴⁰ DOĞAN KARAKAŞ, s. 171.

²⁴¹ YAŞAR, s. 231.; RUHİ, s. 46.

²⁴² KIDIL, s. 133.

²⁴³ <https://sozluk.gov.tr/>(E. T. 21.05.2021)

²⁴⁴ PARLAR/ HATİPOĞLU, S. 1409, Y.C.G.K. T: 21.06.2011, 2011/10-20 Esas, 2011/143 Karar.

²⁴⁵ BOLLUK, s.42.

uyarıcı maddeyi kullanma amacı dışında kabul edilmesi gerekir²⁴⁶. Kullanma amacıyla uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kabul edilmesi durumunda TCK 191/1 kapsamında kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kabul etme suçu oluşmaktadır²⁴⁷. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kabul edilmesi suçunun oluşması için kullanım amacı dışında kabul edilmesi gerekmektedir.

5.4.12. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddeleri Ruhsatsız veya Ruhsata Aykırı Olarak Ülke İçinde Bulundurmak

Sözlük anlamı olarak “*bir şeyin var olmasını, hazır bulunmasını sağlamak*”²⁴⁸ anlamına gelen bulundurma fiili, TCK 188/3 kapsamında kişinin kendisine veya başkasına ait maddeleri ruhsatsız ya da ruhsata aykırı bir şekilde üzerinde egemenlik kurarak, kullanım amacı dışında tasarrufta bulunabilecek şekilde tutmasıdır²⁴⁹. Tanımlamadaki fiili egemenlikten kasıt; failin istediği zaman uyuşturucu veya uyarıcı maddeye ulaşma imkânına sahip olmasını ve maddeler üzerinde tasarrufta bulunabilmesini ifade eder²⁵⁰. Bulundurma suçunda failin maddeyi nerede bulundurduğunun, yerin kime ait olduğunun²⁵¹ bir önemi yoktur. Yine uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi tasarrufu altında tutan kişinin maddelerin sahibi olup olmaması ya da bedel karşılığı ya da bedelsiz olarak maddeleri tutup tutmamasının suçun oluşumunda etkisi yoktur²⁵².

Uyuşturucu maddeleri sınırlar içerisinde bulundurma suçunun yukarıda da bahsedildiği üzere oluşabilmesi için bulundurma fiilin, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanma amacı dışında bulundurulması gerekmektedir. Maddelerin kullanma amacı ile mi yoksa bulundurma amacı ile mi failde olduğunun tespiti bu suçun ayrımında ki en önemli kısmı oluşturmaktadır. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanma amacıyla mı yoksa kullanma amacı dışında mı bulundurulduğunun tespiti için Yargıtay kararlarıyla bazı ölçütler belirlenmiştir. Öncelikle uyuşturucu veya uyarıcı maddenin hangi amaçla

²⁴⁶ ELMAS, s. 114.

²⁴⁷ SELBES, s. 96.

²⁴⁸ <https://sozluk.gov.tr/> (E. T. 24.05.2021)

²⁴⁹ YAŞAR/GÖCAN/ ARTUÇ, s. 5743.; GÜNGÖR/ KINACI, s. 233.; YCGK T: 21.06.2011, 2011/10-120 E., 2011/143 K.

²⁵⁰ ÖZTÜRK, Mustafa, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, Aristo Yayınevi, İstanbul, 2020, 2. B., s. 61.

²⁵¹ TEZCAN/ERDEM/ÖNOK, s. 992.

²⁵² ÖZDABAKOĞLU, S.52.

bulundurulduğunun tespiti gerekmektedir. Bunun içinde failin hareketlerine bakılmaktadır²⁵³. Failin uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri başkasına devretme konusunda bir harekete girip girmediğine bakılmalıdır. Örneğin; müşteriye arama, alıcıya uyuşturucu madde teklif etme, numune gösterme, ilan verme gibi fiilleri gerçekleştiren failin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanmaktan değil TCK 188/3'te belirtilen uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi bulundurma maksadıyla elinde tuttuğunu gösterebilmektedir. Yine uyuşturucu maddeyi kullanmak maksadıyla mı bulundurma amacı ile mi failin elinde bulundurduğunun tespitinde uyuşturucu veya uyarıcı maddenin saklandığı yer, saklanış biçimi önem arz etmektedir. Örneğin failin üzerinde bulunan uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin küçük paketler halinde satışa hazır vaziyette bulunması durumunda (*"Suç konusu uyuşturucu maddenin miktarının fazlalığı, bir kısmının 12 adet satışa hazır duruma getirilmiş paketler halinde bulunması, yakalandığı yer ve zaman, yakalanış biçimi ve dosya içeriğine göre sanığın uyuşturucu madde ticareti suçunu işlediği gözetilmeden, uyuşturucu madde bulundurma suçundan ceza verilmesi"*²⁵⁴) failin kullanma amacıyla değil, bulundurma maksadıyla hareket ettiği kabul edilmektedir. Yine failin amacının belirlenmesinde; bulunan uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin miktarı, nerede bulunduğu, bulunan maddelerin yanında hangi araç gereçlerin olduğu²⁵⁵ (hassas terazi, ağırlık...), bulunan maddelerin çeşitli olup olmaması, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin yanında naylon, paketlenme malzemeleri, maddeleri sarmak için kullanılan kâğıt ya da maddelerin yanında bolca bozuk para, maddeleri saklamak için kese vs. bulundurulması da uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanım mı yoksa bulundurma kastıyla mı bulundurulduğunun tespit edilmesini sağlamaktadır²⁵⁶. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanım amacı ile mi yoksa bulundurma amacıyla mı bulundurulduğunun tespitinde ki en önemli kriterlerden biri bulunan maddenin miktarıdır. Kişisel kullanım miktarında ele geçirilen maddeler sonucu faile bulundurma suçundan değil kullanma suçundan dolayı işlem

²⁵³ Y.C.G.K. T: 20.02.2018, 2018/10 Esas, 2018/57 Karar

²⁵⁴ Yargıtay 10. Ceza Dairesi T:21.01.2019, 2014/1045 Esas, 2019/430 Karar

²⁵⁵ *Mahkûmiyet hükmünün esaslı ve belirleyici delilleri, aramada ele geçirilen hassas terazi ve uyuşturucu maddelerdir. Dayanılan diğer deliller ise arama yapan ve rüşvet suçundan mahkûm olan polis memurlarının ifadeleri ile başvuruçunun uyuşturucu madde kullandığına dair beyanıdır. Hâlbuki mahkûmiyet kararı uyuşturucu madde ticareti yapma suçundan verilmiştir."* (Y.C.G.K. T: 01.12.2020, 2018/39 Esas, 2020/485 Karar)

²⁵⁶ **ELMAS**, s. 120.

yapılmaktadır. Peki kişisel kullanım sınırının madde miktarı nedir ve maddeden maddeye miktarın fazlalığı ya da azlığı suçun oluşumu noktasında etki eder mi buna bakacak olursak; Yargıtay Genel Kurulunun 6.12.2018 Tarih, 2017/9-378 Esas, 2018/618 Karar numaralı kararında “*Kişisel kullanım için kabul edilebilecek miktar, kişinin fiziksel ve ruhsal yapısı ile uyuşturucu veya uyarıcı maddenin niteliğine, cinsine ve kalitesine göre değişiklik göstermekle birlikte, Adli Tıp Kurumunun mütalaalarında esrar kullananların her defasında 1-1,5 gram olmak üzere günde üç kez esrar tüketebildikleri bildirilmektedir. Esrar kullanma alışkanlığı olanların bunları göz önüne alarak, birkaç aylık ihtiyaçlarını karşılayacak miktarda esrar maddesini ihtiyaten yanlarında veya ulaşabilecekleri bir yerde bulundurabildikleri de adli dosyalara yansıyan ve bilinen bir husustur. Buna göre, esrar kullanan faillerin olağan sayılan bu süre içinde kişisel olarak kullanıp tüketebilecekleri miktarın üzerinde esrar maddesi bulundurmaları halinde, bulundurmanın kişisel kullanım amacına yönelik olmadığı kabul edilmelidir.*” Denilerek kişisel kullanım sınırı esrar yönünden belirlenmiştir. Fakat günlük eroin kullanım miktarına baktığımızda ise; günlük bir dozluk eroin miktarının 10 mg olduğu, günlük doz sayısının da 4-6 olduğu bu sebeple günlük kullanılan eroin miktarının 60 mg olduğu kabul edilmektedir²⁵⁷. Yargıtay geçmiş yıllarında ki kararlarında yıllık kullanım miktarını elinde bulunduran failin kullanma amacı ile uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi bulundurduğunu kabul ederken yeni tarihli kararlarında her ne kadar bulunan uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanım miktarında da olsa, bulunan uyuşturucu veya uyarıcı maddenin bulunduğu yerin, failin gelir düzeyinin, maddelerin paketli olup olmadığı gibi ölçütleri de göz önüne alarak TCK 188/3 mü ya da TCK 191’in mi oluşup oluşmadığına karar vermektedir²⁵⁸.

5.4.13. Türk Ceza Kanunu’nun 188/7. Maddesindeki Fiiller

Bu madde ile doğrudan doğruya uyuşturucu veya uyarıcı etki doğurmayan fakat bu uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin üretiminde kullanılan ve ithali ve imali resmi makamlara bağlı olan maddelerin; ithal edilmesi, ihraç edilmesi, imal edilmesi, satılması, satın alınması, sevk edilmesi, depolanması durumunda faile ya da faillere ceza

²⁵⁷ ELMAS, s. 123.

²⁵⁸ Y. 20. C. D. T: 08.01.2008, 2017/77 E., 2017/4227 K.

yaptırımı öngörülmüştür²⁵⁹. TCK 188/1-3'te yer alan “ithal etmek, imal etmek, satmak, satın almak, ihraç etmek, sevk etmek, nakletmek, depolamak” fiilleri yukarıda da belirtildiği üzere bu suçun hareket unsurunu oluşturmaktadır ve bu suç seçimlik hareketli bir suç olması sebebiyle bu fiillerden herhangi birinin yapılması bu suçun oluşması için yeterlidir. Bu suça konu olan madde diğer maddelerin aksine uyuşturucu maddede tesiri olmayan fakat uyuşturucuların üretiminde kullanılan maddelerdir²⁶⁰. Söz konusu uyuşturucularda tesiri olmayan fakat uyuşturucuların üretiminde kullanılan maddelerin neler olduğu 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun ile belirlenmiştir²⁶¹. Belirlenen maddelerin tespitinde 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin Ek I ve Ek II numaralı tabloları ve bu tablolarda yapılan değişikliklere konu olan maddeler esas alınmıştır²⁶². Bu tablolarda hangi maddelerin uyuşturucu veya uyarıcı madde imalatında kullanılan maddelerden olduğunu tespit edilmeye çalışılarak bu çerçevede tablo I ve II’de maddeler belirlenmiştir. Bunlar; Ephedrine, Ergometrine, Ergotamine, LysergicAcid, 1-phenyl -2 propanone, Psedophe tuzları, AcetikAnyhidride, Acetone, AnthranilicAcid, EthylEther, Fhenylacetic, Acid, Piperidine ile tuzları, bu maddeler TCK 188/7 maddesinde ki uyuşturucu veya uyarıcı madde üretiminde kullanılan maddelerdendir²⁶³. Bu suç kapsamında ele geçirilen maddelerin imali ve ithalinin resmi kurumlarca yapılıp yapılmadığının tespiti, Sağlık Bakanlığı ile Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığına sorularak yapılır²⁶⁴. Bu maddelerin uyuşturucu veya uyarıcı etki doğuran maddelerden olup olmadığı, Adli Tıp 5. İhtisas Dairesinden rapor alınarak tespit edilir²⁶⁵. Suçun kanun metnine giriş süresinde Adalet Alt Komisyonunda yapılan tartışılmalarında “2313 sayılı Kanunun ek maddesinde ayrıntılı olarak düzenlendiğini, şayet 2313 sayılı Kanunun ek maddesi yürürlükten kalkacak ise sorun olmadığını, aksi takdirde hem TCK 188/7’de, hem de 2313 Yasada eylemin suç sayılacağını, esasen. 2313 sayılı kanunun ek maddesinde bu suçun daha detaylı açıklandığını” ileri

²⁵⁹ SEVDİM, s. 163.

²⁶⁰ KURT/KURT, s. 60.

²⁶¹ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.2313.pdf> (E. T. 30.05.2021)

²⁶² AKKAYA, S. 49.

²⁶³ ÜNLÜ, s.70.

²⁶⁴ YAŞAR/ GÖCAN/ ARTUÇ, s. 5747.

²⁶⁵ ELMAS, s. 135.

sürmüştür. Bu duruma karşı çıkan İzzet Özgenç, konu hakkında “2313 sayılı yasanın ek maddesindeki hükmün kaldırılmasının düşünülmediğini, esasen TCK da konunun suç olarak yer almasının suçla savaşıma bakımından çok faydalı bir sistem olduğunu ileri sürmüştür²⁶⁶.” Bu tartışmalar sonrası 2313 sayılı Kanun’un Ek 1. Maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan

“Üçüncü fıkra da belirtilen suçların, uyuşturucu veya psiko trop maddelerin imalatında kullanılmak amacıyla veya kullanılacağını bilerek işlenmesi halinde faile, eylemleri daha ağır bir cezayı gerektiren suçu oluşturmadığı takdirde, iki seneden dört seneye kadar ağır hapis cezası verilir. Uyuşturucu ve psiko trop maddelerin imalinde kullanılmak amacıyla veya kullanılacağını bilerek gerekli ve sair malzemeyi imal, ithal ve ihraç edenler, nakledenler veya bulunduranlar, alanlar veya satanlar hakkında da aynı cezaya hükmolunur.”

Maddesi 23/01/2008 tarihinde 5728 sayılı Kanun’un 80. maddesi ile

“Yukarıda ki fıkra da belirtilen maddelerden herhangi birini, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imalatında kullanılmak amacıyla imal, ithal veya ihraç edenler, nakledenler veya bulunduranlar, satın alan veya satanlar, Türk Ceza Kanunu’nun 88 inci maddesine göre cezalandırılır ” şeklinde düzenlenmiştir²⁶⁷.

Son olarak özetleyecek olursak bu suçun oluşması için;

- a) Söz konusu madde uyuşturucu veya uyarıcı madde olmamalıdır,
- b) Kişide uyuşturucu etki doğurmamalıdır,
- c) TCK 188 kapsamına giren uyuşturucu maddelerden olmalıdır ve bu maddelerin imali ve ithali görevli mercilerin iznine tabi olmalıdır,
- d) İmali, ithali resmi makamların iznine bağlı olan bu maddelerin izinsiz olarak ithal edilmesi, ihraç edilmesi, imal edilmesi, ithal veya imal edilen bu maddelerin ülke içerisinde satılması, satın alınması, sevk edilmesi, nakledilmesi, depolanması gerekmektedir.

²⁶⁶ KURT/ KURT, s. 161.

²⁶⁷ ELMAS, s.135.

6. SUÇUN MANEVİ UNSURU

Suçun manevi unsurundan anlaşılması gereken; işlen suç oluşturana fiil ile suç işleyen kişi arasındaki manevi bağıdır²⁶⁸. Suçun oluşması için yukarıda incelediğimiz maddi unsurların gerçekleşmesi tek başına yeterli olmayıp, suç ile suç işleyen kişi arasında manevi bağın da gerçekleşmesi gerekmektedir. Manevi unsur ceza hukuku bakımından; kast ve taksir olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

Kast, TCK 21'deki tanımıyla: “... suçun kanuni tanımında ki unsurların bilerek ve istenerek gerçekleşmesidir.” Buna göre tanımdan da anlaşılacağı üzere failin kastından söz edebilmek için failin iradi olarak gerçekleştirdiği eylemi bilerek ve isteyerek gerçekleştirirse kastın varlığından söz edilebilir. Kast kendi içinde doğrudan kast ve olası kast olarak ikiye ayrılmaktadır. Doğrudan kast yukarıda da ifade edildiği üzere bilme ve isteme unsurunun varlığı ile meydana gelirken, olası kast TCK 21/2'ye göre “Kişinin, suçun kanuni tanımında ki unsurları gerçekleştirebileceğini öngörmesine rağmen, fiili işlemesi halinde, olası kast vardır.” Bu tanıma göre de olası kastta, doğrudan kasta göre isteme kastının değil de bilme kastının olduğu görülmektedir. Ve kural olarak doğrudan kast ile işlenebilen bütün suçlar olası kast ile de işlenebilir²⁶⁹. Tez konumuz uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticaretinin ama metinlerinden olan 1961 Tek Sözleşmesinin 36. Maddesinde;

“İşbu sözleşme hükümlerine uygun olmayan bir şekilde yapılacak ekim ve istihsalinin, imalinin, istihracının, hazırlanmasının, elde bulundurulmasının, arzının, satışa arzının, dağılımının, satın alınmasının, (satışının, her hangi bir maksatla tesliminin, simsarlığının, gönderilmesinin, transit olarak şevkinin, naklinin, ithal ve ihracının veya sözü geçen tarafın görüşüne nazaran, işbu sözleşme hükümlerine aykırı olabilecek her türlü fiillerin kasten yapılmalarının cezayı müştekim memnu fiiller teşkil etmeleri, ve ağır cürümlerin uygun bir cezaya ve bilhassa hapis ve diğer hürriyetten mahrumiyet cezalarına müstahak kılınmaları için gerekli tedbirleri alacaklardır.”

Denmekte ve yine aynı maddenin 2. fıkrasının a bendinde; “Söz (konusu suçlardan her hangi birine kasten katılmak, suçu ika maksadıyla birleşmek veya anlaşmak veya suç ikasına teşebbüs etmek ve işbu maddede bahis konusu suçlarla ilgili olarak kasten

²⁶⁸ ÖZGENÇ, s. 227; ARTUK/ GÖKCEN, s. 324

²⁶⁹ ARTUK/ GÖKCEN, s.330.

yapılan hazırlık fiilleri ile malî muameleler, 1 nci fıkra da öngörülen cezaları müstehzim birer suç teşkil edecektir.” Denilerek uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarının cezalandırılması için suçun kasten işlenmesi aranmaktadır²⁷⁰.

TCK’nın 188. maddesinin TCK’nın 188. maddesinin 7. fıkrasında düzenlenen suçlar kasten işlenen suçlardır. Failin bu suçları bilerek ve isteyerek işlemesi gerekir. Ayrıca TCK 188’deki suçlarda özel bir kast aranmadığı için bu suçlar genel kastla işlenir.

Doğrudan kast ile işlenebilen uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu olası kast ile de işlenebilir²⁷¹. Örneğin kendisine başka birisine vermesi için verilen, dışı kaplanmış fakat kokusundan esrar olduğu bilinen bir maddenin aman uyuşturucu madde olursa olsun denilerek uyuşturucu alıcısına teslim edilmesi durumunda kişinin olası kastla hareket edip, uyuşturucu maddeyi sevk ettiği söylenebilir. Ama kişi teslim ettiği maddenin kesinlikle uyuşturucu madde olduğunu bilmiyorsa bu sefer TCK madde 30 devreye girecek ve kişi hatasından yararlanacaktır²⁷².

Manevi unsurun ikincisini de taksir oluşturmaktadır. Taksir; TCK 22. maddesinin 2. fıkrasında *“dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla, bir davranışın suçun kanuni tanımında belirtilen neticesi öngörülmeyle gerçekleşmesidir.”* Şeklinde tanımlanmaktadır. Taksirde fiil iradi olarak gerçekleştirilmek istenmekte fakat meydana gelen sonuç istenmemektedir. Taksir de kendi içinde bilinçli ve bilinçsiz taksir olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bilinçli taksirde suçun maddi unsurlarının gerçekleşeceği öngörülmesine rağmen failin gerçekleşecek olan neticeyi istememesidir. Basit taksirde ise fail suçun maddi unsurlarının gerçekleşeceğini dahi öngörmüyorsa bu durumda da basit taksirden söz edilir. Taksirle işlenen fiillerin cezalandırılabilmesi için TCK 22/1’de de belirtildiği üzere *“Taksirle işlenen fiiller, kanunun açıkça belirttiği hallerde cezalandırılır.”* Bu sebeple TCK 188’deki suçların kanunda taksirli hali düzenlenmediği için bu suçun manevi unsurunun taksirle gerçekleşmesi mümkün değildir²⁷³.

²⁷⁰ ÜNLÜ, s. 100.

²⁷¹ ÖZBEK/ PINAR/ BACAĞSIZ, s. 765.

²⁷² BALCI, s. 142.

²⁷³ YAVUZ GÜNDÜZ, s.110.

7. SUÇUN HUKUKA AYKIRILIK UNSURU

En kısa tanımıyla hukuk; toplumu düzenleyen ve devlet yaptırımıyla güçlendirilmiş bulunan kuralların, yasaların bütünüdür. Hukuka aykırılık ise tanımımıza göre; toplumu düzenleyen ve devlet yaptırımıyla güçlendirilmiş bulunan bu hukuk kurallarına ve yasalara aykırılıktır. Başka bir tanıma göre ise hukuka aykırılık; “belirli bir normda belirtilen emir veya yasağa uygun hareket edilmesi kuralına aykırılık²⁷⁴” olarak tanımlanmıştır. Hukuka aykırılıkla yasaklanan ceza normlarında fiilin işlenmesine izin vererek onun hukuka aykırılığını önleyen kurallara da “hukuka uygunluk sebepleri” denir²⁷⁵. Kısacası hukuka uygunluk sebepleri, hukuka aykırılığı ortadan kaldırarak suçu oluşturan eylemi hukuka uygun bir hale getirir. Hukuka uygunluk sebepleri; kanun hükmünü yerine getirme (TCK 24/1), hukuka uygun emrin ifası (TCK 24/2), meşru savunma (TCK 25/1), hakkın icrası (TCK 26/1), ilgilinin rızası (TCK 26/2) olmak üzere beşe ayrılmaktadır.

TCK 188. maddenin 1. ve 3. fıkrasında bu suçla konu olan maddelerin “ruhsatsız ya da ruhsata aykırı” olarak suçla konu edilmesi gerektiği belirtilerek aslında bir bakıma suçun oluşabilmesi için, fail ruhsata ya da ruhsata aykırı olarak uyuşturucu veya uyarıcı maddeye konu olan suçları işleyerek, hukuka aykırılık unsurunu tamamlaması gerekmektedir. Eğer uyuşturucu veya uyarıcı maddeler ruhsatsız ya da ruhsata aykırı olarak üretilmese bu durumda hukuka uygunluk hali oluşur. Hangi maddelerin ruhsata tabi olduğu hangi maddelerin olduğu; 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun ve 3928 sayılı Uyuşturucu Maddelerle ilgili Kanun ile belirlenmiştir.

2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun 1. maddesinde;

“Tıbbi afyon ile müstahzaratının ve morfin ve bütün milhlerinin ve morfinin uzvi hamızlarla veya küül cezriyle birleşmesinden mütehassıl bütün eterlerinin ve bunların milhlerinin ve koka yaprağı, ham kokain ve kokain ekgonin ve tropokokain ile bütün milhlerinin ve yüzde 0,20 gramdan fazla morfin ve milhlerini ve yüzde 0,10 gramdan fazla kokain ve milhlerini muhtevi bütün müstahzarların ve ökodal (Eugodal), dikodit (Dicodide) ve Dilodit (Diloudide), Asedikon (Acedicone) ve bunların terkibi

²⁷⁴ ÖZBEK, Veli/ BACAĞSIZ, Pınar,/DOĞAN, Koray, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayıncılık, 7. Baskı, Ankara, 2016, s. 286.

²⁷⁵ ARTUK/ GÖKCEN, s. 422.

kimyevisinde bulunan maddelerde bütün müstahzarlarının ithal, ihraç ve memleket içerisindeki satışı Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekâletinin murakabesine tabidir²⁷⁶”

Denilerek kontrol altına alınan uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ithali, ihracı ve satışı ruhsata bağlı olan uyuşturucu maddeleri belirtilmiş, aynı kanunun 2. Maddesinde; *“2108 numaralı kanuna merbut afyon mukavelenamesinde tarif edilen ve müstahzar afyon namı verilen maddenin ihzar, ithal, ihraç ve satışı memnudur.”*

3. maddesinde; *“Münhasıran esrar yapmak için kenevir ekilmesi ve her ne şekilde olursa olsun esrarın ihzar, ithal, ihraç ve satışı yasaktır.”*

Denilerek seçimlik hareketler maddeler halinde saymıştır. 2313 sayılı Kanun’un bazı maddelerinde de belirtilen uyuşturucu maddelerin devlet kontrolündeki Tekel İdaresi’nce imalının, ihracının, ithalinin yapılabileceği ve bu izinlerin Sağlık Bakanlığı tarafından verilebileceği düzenlenmiştir.

3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun’a baktığımızda, kanunun 1. maddesinde belirlenen maddeler Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca tespit edilen maddeler Bakanlığın teklifi üzerine Cumhurbaşkanı kararı ile bu kanuna alınabilmektedir.

TCK 188/1 ve TCK 188/3 benzer bir şekilde TCK 188/7’de belirtilen suçta da, resmi makamların iznine bağlı olan madde açısından hareketler, resmi makamların izni olmadan yapıldığı takdirde suç oluşmakta ve yine hukuka aykırılık unsuru gerçekleşmektedir.

TCK 188 kapsamında hukuka aykırılığı ortadan kaldıran hukuka uygunluk sebeplerinin hangilerinin gerçekleşmesinin mümkün olup olmadığına baktığımızda örneğin; görevi icabı uyuşturucu madde alıcısı kılığına girip, uyuşturucu madde satın alan kolluk görevlisinin gerçekleştirdiği eylemi gizli soruşturmacı görevlendirilmesi başlıklı TCK 139/5. madde çerçevesinde *“ soruşturmacı, görevini yerine getirirken suç işleyemez ve görevlendirildiği örgütün işlemekte olduğu suçlardan sorumlu tutulamaz”* denilerek kolluk görevlisinin uyuşturucu madde alma eylemi TCK 24/1’de yer alan kanun hükmünü icraya girerek suçu oluşturan fiilin hukuka aykırılığı ortadan kalkarak hukuka uygun hale gelmiştir. Buna benzer şekilde yine bir doktorun ameliyat öncesi hastasına

²⁷⁶ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.2313.pdf> (E. T. 14.06.2021)

morfin vermesi ya da uyuşturucu bağımlısı bir kişiye uyuşturucu krizi esnasında düşük dozda uyuşturucu madde vermesi durumu hekimin mesleğinin gereğı olup, yine TCK 26'ya göre hukuka aykırılığı ortadan kaldıran “hakkın kullanılması” hukuka uygunluk sebebi gerçekleşmekte ve hekim yönünden suç oluşmayacaktır. Diğerk hukuka uygunluk sebepleri olan; “meşru müdafaa” ve “ilgilinin rızası” TCK m.188 kapsamında gerçekleşmesi pek mümkün değıldir²⁷⁷.

²⁷⁷ AKKAYA, s. 52.

8. SUÇUN NİTELİKLİ HALLERİ

Kanunda suçun temel şeklinin yanı sıra temel şekil ile belirlenen cezanın arttırılmasını ya da azaltılmasını etkileyen unsurlara da yer verilmektedir. TCK'da bunlara suçun nitelikli halleri denilmekte olup, cezanın artırılmasına neden olan nitelikli hallere, cezayı artıran nitelikli haller, ceza da azaltım yapılmasını gerektiren nitelikli hallere ise cezayı azaltıcı nitelikli haller denilmektedir²⁷⁸. Suçun nitelikli halleri de kendi içinde; fiilin işleniş şekline göre, fiilin işlendiği yere ve zamana göre, failin ve mağdurun vasfına göre, fail ve mağdur arasında ki ilişkiye göre, suçun konusuna göre ve fiilin işleniş ile güdülen amaca göre sınıflandırılmaktadır²⁷⁹. Tez konumuz itibariyle bu başlık altında önce TCK 188'de yer alan cezayı artıran nitelikli haller incelenecek devamında da cezayı azaltan nitelikli hallere yer verilecektir.

8.1. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçunda Cezayı Artıran Nitelikli Haller

8.1.1. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Verilen veya Satılan Kişinin Çocuk Olması

TCK madde 188/3. in son cümlesinde “*uyuşturucu veya uyarıcı madde verilen veya satılan kişinin çocuk olması halinde, veren veya satan kişiye verilecek hapis cezası on beş yıldan az olamaz.*” Denilerek uyuşturucu veya uyarıcı madde verilen veya satılan kişinin çocuk olması durumunda cezada artırma öngörülmüştür.

Çocuk TCK 6/1-c maddesine göre 18 yaşını tamamlamış kişidir. 5395 sayılı Çocuk Korum Kanunu'nun 3/1-a maddesine göre de erken yaşta ergin olsa bile yine 18 yaşını tamamlamamış kişi çocuktur²⁸⁰. Buna göre TCK 188/3 kapsamında ergin dahi olsa 18 yaşını tamamlamış kişi çocuk olarak kabul edilir ve bu nitelikli hal uygulanır. Bu cezayı artırıcı hal, 5237 sayılı TCK'nın ilk halinde mevcut değilken 08.06.2014 tarihli 6545 sayılı Kanun'un 66. maddesi ile TCK 188/3'e eklenmiştir.

Bu maddenin eklenmesinin gerekçesi olarak; “*Anayasanın “Ailenin korunması ve çocuk hakları” başlıklı 41. maddesinde çocukların korunması; “Gençliğin korunması” başlıklı 58 inci maddesinde ise, gençleri uyuşturucu maddelerden, suçluluk ve benzeri*

²⁷⁸ ARTUK/ GÖKCEN, s. 322.

²⁷⁹ ÖZGENÇ, s. 215.

²⁸⁰ YÜKSEKTEPE, Mert Asker, Türk Ceza Kanunu Genel Hükümleri Dahilinde Yargıtay Ceza Genel Kurulu İlamları İle Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu, Aristo Yayıncılık, İstanbul, 2020, s. 105.

kötü alışkanlıklardan korunması için gerekli tedbirleri alma görevi Devlete verilmiştir. Diğer yandan, Anayasa Mahkemesinin birçok kararında belirtildiği üzere, hukuk devletinde, ceza hukuku kuralları, önleme ve iyileştirme amaçlarına uygun olarak ölçülü, adil ve orantılı olmalıdır. Suç ve ceza arasında adalete uygun bir oranın bulunup bulunmadığının belirlenmesinde o suçun toplumda yarattığı infial ve etki, kişiler üzerinde oluşturduğu tehlike, zarar verenin kişiliği ile verilen zararın azlığı veya çokluğu, suç oranındaki artış veya azalma gibi faktörlerin de dikkate alınması gerekmektedir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddeler, çocuklara, bağımlının fiziksel ve ruhsal sağlığıyla aile ve iş yaşamına ve genel olarak toplumsal düzene büyük zararlar vermektedir. Uyuşturucu suçuyla daha etkin mücadele edilebilmesi amacıyla Türk Ceza Kanunu'nun 188 inci maddesinde yapılan değişiklikle, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçları için belirlenen cezaların önemli miktarda artırılması öngörülmektedir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde verilen veya satılan kişinin çocuk olması halinde, veren veya satan kişiye verilecek hapis cezasının alt sınırı artırılmaktadır²⁸¹.”

TCK 188/3'te öngörülen artırma halin uygulanabilmesi açısından kendisine uyuşturucu veya uyarıcı madde verilen ya da satılan çocuğun bu maddeyi hangi amaçla aldığının bir önemi yoktur²⁸². Çocuğun maddeyi hangi amaçla aldığı failin cezasını etkileyen bir durum değildir.

8.1.2. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddenin Eroin, Kokain, Morfin, Sentetik Kannabinoid ve Türevleri veya Baz Morfin Olması

Türk Ceza Kanun'unun 188/4 maddesinin a fıkrasında “*uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin heroin, kokain, morfin, sentetik kannabinoid ve türevleri veya baz morfin olması*” durumunda failin ya da faillerin cezasının yarı oranında artırılacağı düzenlenmiştir. 27.03.2015 tarihli 6638 sayılı kanunla TCK'da yapılan değişiklik öncesinde “*sentetik kannabinoid ve türevleri*” TCK 188/4'te yer almazken bu düzenlemeyle birlikte cezayı artırıcı maddeler arasına sentetik kannabinoid ve türevleri

²⁸¹ <https://docplayer.biz.tr/43874343-6545-sayili-kanunun-yargi-paketi-gerekceleri.html>

(E. T. 26.06.2021)

²⁸² ELMAS, s. 144.

de eklenmiştir²⁸³. Sentetik kannabinoid ve türevlerinin madde metnine eklenmesinin gerekçesi olarak; 2010 yılından bu yana öngörülen ve hızlı bir şekilde kullanımı artan sentetik kannabinoidlerin içinde bulundurdıkları etken maddeleri sebebiyle bireyde ve toplumda tehlike yaratan bir duruma geldikleri ve buna bağlı olarak bu madde sebebiyle artan hasta vakaları ve ölümler dolayısı ile sentetik kannabinoidlerin TCK madde 188/4-a eklenmiştir. Yukarıda sayılan maddelerin uyuşturucu imal ve ticaretinin cezayı artırıcı sebep olarak düzenlenmesinin gerekçesi de yine bu maddelerin diğer uyuşturucu maddelere oranla daha fazla bağımlılık yapması²⁸⁴ ve sağlığa zarar vermesidir²⁸⁵.

Bu cezayı ağırlaştıran nitelikli halin ilk hali mülga kanunun 403. maddesinde 06.06.1941 tarihinde yapılan değişiklikle 6123 sayılı Kanun da yapılmıştır. Mülga kanunda yapılan değişiklikle birlikte uyuşturucu madde ticaretine konu olan maddelerin “morfin, eroin, kokain ve esrar” olması halinde cezada yine artırım öngörülmüştür. Fakat yine mülga kanunun 403. maddesinde 1991 yılında 3756 sayılı kanunla yapılan değişiklikle birlikte suçta yer alan maddelerin; eroin, kokain, baz morfin, morfin olması durumunda ceza artırım düzenlenmiş ve eski düzenlemede yer alan esrar cezayı artırıcı uyuşturucu maddeler arasından çıkarılmıştır²⁸⁶. Esrarın madde metninde çıkarılmasına gerekçe olarak; esrarın diğer nitelikli hal kapsamında ki maddelere göre daha az etkisinin ve bağımlılığının olması ve bu sebeple esrarın diğer maddelerle aynı kapsama alınmasının suçta ve cezada adaletsizlik yaratacağı düşüncesidir²⁸⁷.

Anayasa Mahkemesi 06.03.1980 Tarih, 1979/35 E. 1980/17 K. Sayılı kararında esrar ile ilgili olarak; “Gerçi bilim alanında “esrar” ın eroin, kokain ve morfin kadar zararı olmadığı yolunda görüşler ileri sürülmekte ise de bu konuda görüş birliği yoktur. Bir an için böyle olduğu varsayılrsa bile ucuz ve kolay edinilmesi nedeniyle kullanma alanı ötekilerine göre daha geniş ve bu bakımdan zararı daha çok ve yaygın olan esrarın kullanımını önlemek için cezanın ağır tutulması yerinde bir davranış sayılmalıdır. Kaldı

²⁸³ MADDE 11- “26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 188 inci maddesinin dördüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir. “(4) a) Yukarıdaki fıkralarda belirtilen uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin eroin, kokain, morfin, sentetik kannabinoid ve türevleri veya baz morfin olması” <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k6638.html> (E. T. 02.07.2021)

²⁸⁴ ÖZBEK/ DOĞAN/ BACAŞIZ, s. 786.

²⁸⁵ AKKAYA, s. 53.

²⁸⁶ <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/20901.pdf> (E. T. 02.07.2021)

²⁸⁷ KURT/ KURT, s. 66.

ki, Anayasanın 49. maddesi "Devlet herkesin beden ve ruh sağılığı içinde yaşayabilmesini ve tıbbî bakım görmesini sağılamakla görevlidir." demektedir. Bu nedenle sağılığa az veya çok zararı olan esrarın kullanılmasının önüne geçilmesi, gerekli ve etkin önlem alınması Devletin ödevlerindendir²⁸⁸."

Kararda aslında bir yandan da esrarın madde metninde olması gerektiğini savunmuştur. Fakat her ne kadar çoğunluk görüşe göre esrar madde metninde olması gerektiği yönünde eleştiriler olsa da biz de kanun koyucu gibi etkisi diğer maddelere göre daha az olan ve çoğu Avrupa ülkesinde belirli bir miktara kadar kullanımı serbest bırakılan bu maddenin, diğer cezayı arttırıcı maddelerle eş tutulup, temel cezada artırım yapılmasını suçta ve cezada kurulması gereken dengeye aykırılık teşkil ettiği düşüncesindeyiz.

TCK madde 188/4-a'da sayılan maddeler sınırlı olup, sadece sayılan maddeler de ceza artırım yapılabilir. Fakat Yargıtay 10. Ceza Dairesi ve Yargıtay Ceza Genel kurulu kararlarında, Adli Tıp Genel Kurulu'nun görüşlerine uygun bir şekilde, eroinle ve morfinle karışım halinde olan ve morfinin türevi olan "6-mono asetil morfin (6-MAM)" olarak adlandırılan madde de TCK 188/4-a'da sayılan maddelerden sayılmaktadır²⁸⁹. Fakat afyon sakızı her ne kadar ilk derece mahkemelerinin bazılarında TCK 188/4-a kapsamında sayılsa da Yargıtay kararlarında da görüleceği üzere madde kapsamında sayılmamıştır²⁹⁰. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin çeşidinde yanılma durumunda yani suça konu olan maddenin TCK 188/4-a'da sayılan maddeler dışında bir madde olduğunu zanneden fail hakkında TCK 30/2 uyarınca hata hükümlerinden yararlanır²⁹¹.

²⁸⁸ <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Dosyalar/Kararlar/KararPDF/1980-17-nrm.pdf>(E. T. 02.07.2021)

²⁸⁹ "Yargıtay Ceza Genel Kurulu ve Özel Dairenin duraksaması yerleşmiş içtihatlarına göre, monoasetilmorfinin TCK'nin 403/6. maddesi kapsamında değerlendirildiği açık bulunduğundan, bu hususa ilişkin soruşturmanın genişletilmesine gerek bulunmamaktadır." (CGK, 18.06.1996, 10-135/146)

²⁹⁰ "İstanbul Adli Tıp Kurumu Başkanlığı'nın 17.09.2007 tarihli raporunda; afyon sakızı olduğu bildirilen suça konu maddenin morfin içerdiğinin belirtilmesine karşın; 3298 sayılı Kanun'un 4. maddesinin 1. fıkrasında ham afyon, hazırlanmış afyon, tıbbi afyon ve bunların müstahzarları Türk Ceza Kanunu'nun uygulanmasında uyuşturucu maddelerden sayılır denilerek, afyonun başlı başına uyuşturucu madde olarak kabul edildiği, içerdiği morfinin dikkate alınamayacağı; öte yandan, 5237 sayılı TCK'nin 188. maddesinin 4. fıkrasında sayılan uyuşturucu ve uyarıcı maddeler arasında afyon sakızının yer almadığı gözetilmeyerek, sanık hakkında TCK'nin 188/4. maddesinin uygulanması sonucu fazla cezaya hükmedilmesi," (Yargıtay 10. Ceza Dairesi, 2009/14906 E. 2010/6321 K. 22.03.2010 T.)

²⁹¹ ELMAS, s. 147.

8.1.3. Suçun TCK 188/4-b de Sayılan Yerlerde İşlenmesi

TCK madde 188/4-b'ye göre TCK 188/3'te belirtilen fiillerin; *“okul, yurt, hastane, kışla veya ibadethane gibi tedavi, eğitim, askerî ve sosyal amaçla toplu bulunulan bina ve tesisler ile bunların varsa çevre duvarı, tel örgü veya benzeri engel veya işaretlerle belirlenen sınırlarına iki yüz metreden yakın mesafe içindeki umumi veya umuma açık yerlerde işlenmesi, hâlinde verilecek ceza yarı oranında artırılır.”*

Mülga 765 sayılı kanunda 406. Maddenin ikinci fıkrasında “403 üncü maddede veya 404 üncü maddenin birinci bendinde yazılı cürümler, her nev'i nakil vasıtalarında veya umuma açık yerlerde” işlenmesi halinde cezada artırım öngörülmüştür fakat burada suçun umuma açık bir yerde işlenmesi cezada artırımda yeterliyken 27.03.2015 Tarih ve 6638 sayılı Kanunla 5237 sayılı kanunun TCK madde 188/4-b fıkrasına yapılan ekleme ile birlikte bu cezayı artırıcı nedenin uygulanması için TCK 188/4-b'de belirtilen yerlere iki yüz metre yakın mesafe içerisinde ki umumi veya umuma açık yerlerde işlenmesi gerekir.

Madde metninde sayılan yerlerin umuma açık yerler içiriğinde olması şartı aranmaktadır. Umuma açık yer de Umuma Açık Yerler ve İçkili Yerler ile Resmi veya Özel Öğretim Kurumları Arasındaki Uzaklıkların Belirlenmesine Dair Yönetmelik'in 4. Maddesinde açıklamalar bulunmakla beraber yine aynı yönetmeliğin altıncı maddesinin ikinci fıkrasında uzaklığın ölçülmesinde uyulacak esaslar da belirlenmiştir. Uzaklık ölçümünde, mevcut cadde ve sokaklar üzerinden yaya yolu kullanılarak, yaya kurallarına göre gidilebilecek en kısa mesafe dikkate alınır. Harita üzerinden kuş bakışı ya da Google'dan uydu aracılığı ile çekilen fotoğraflarla TCK 188/4-b'de belirlenen yerlere failin mesafesinin 200 metre olup olmadığına ilişkin ölçüm geçerli değildir²⁹². Kanun metninde ve gerekçesinde iki yüz metrelik mesafenin nasıl tespit edileceği noktasında açıklama mevcut değildir²⁹³. Fakat Yargıtay kararlarına baktığımızda TCK

²⁹² “Sanığın uyuşturucu madde sattığı yerin TCK'nın 188/4-b maddesinde belirtilen okul, yurt, hastane, kışla veya ibadethane gibi tedavi, eğitim, askerî ve sosyal amaçla toplu bulunulan bina ve tesisler ile bunların varsa çevre duvarı, tel örgü veya benzeri engel veya işaretlerle belirlenen sınırlarına iki yüz metreden yakın mesafe içindeki umumi ve umuma açık yerlerden olup olmadığına yönelik mahallinde keşif yapılarak uyuşturucu maddenin satıldığı yerin belirtilen yerlere olan yürüme mesafesinin tespitinden sonra TCK'nın 188/4-b maddesinin uygulanıp uygulanmayacağına belirlenmesi gerektiği gözetilmeden, Google den uydu aracılığıyla çekilen fotoğrafa göre uyuşturucu maddenin satıldığı yerin camiye 127,5 metre olduğu kabul edilerek sanık hakkında verilen cezanın yarı oranında artırılması”, (Yargıtay 10. Ceza Dairesi, 2018/5103 E. 2019/147 K. 09.01.2019 T.)

²⁹³ GÜNDÜZ, s.121.

188/4-b’de belirtilen yerlere iki yüz metre yakınlığın tespitinde “mutat yürüyüş mesafesi ”sini hesaba katılması gerektiğinin üzerinde durulmuştur²⁹⁴ Kararlara göre de mutata ulaşım; yaya olarak veya araçla yapılan ulaşım anlamına gelmektedir²⁹⁵.

TCK 188/4-b’de cezanın ağırlaştırılmasına sebep olan yerlerin belirlenmesinde, TCK 188/4-a bendinde kullanılan sayma yönteminden farklı olarak, sayılan yerlerden sonra “gibi” kelimesinin kullanılmıştır bu da nitelikli halin uygulanacağı yerlerin madde metninde ki sayımlarla sınırlı olmadığını göstermektedir²⁹⁶. Doktrinde kanun maddesinde sayılan; okul, yurt, hastane, kışla veya ibadethane, tedavi, eğitim, askerî binaların neler olduğu herkes tarafından bilinirken ve açıkken sosyal amaçla toplu bulunan bina ve tesislerden ne anlaşılması gerektiği konusunun kanunda belirtilmemiş olması ve kanunilik ilkesine ters düştüğü sebebiyle eleştirilmiştir. Hatta bu kanun maddesinin iptali istemiyle Anayasa Mahkemesi’ne, İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 5. Ceza Dairesi itiraz da bulunmuştur. Başvuruda özetle; “*Sanığın, 09.04.2015 tarihinde ele geçirilen esrarı satmak için bulundurduğu sabit ise de; evinde ayrıca ele geçirilen 0.658 gram 5-Meo-Mipt ve kokain içeren 4 adet tableti, savunmasının aksine, satma veya başkasına verme gibi kullanma dışında bir amaç için bulundurduğuna ilişkin kuşkuyla aşan yeterli ve kesin delil bulunmadığı gözetilmeden, aynı olay nedeniyle hakkında kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçundan soruşturma evrakı tefrik edilen sanık hakkında kokain nedeniyle TCK’nın 188. Maddesinin 4. Fıkrası uygulanarak fazla ceza tayin edilmesi” 5237 sayılı Kanun “un 188. maddesinin (4) numaralı fıkrasının (b) bendinde yer alan “.... ve sosyal amaçla toplu bulunan bina ve ...” ifadesinin yoruma açık olmasının farklı değerlendirmelere sebebiyet verebileceği, farklı mahkemelerce değişik sonuçlara ulaşılarak ceza artırımı ya da artırılmaması sonuçlarına yol açabileceği belirtilerek, kuralın Anayasa’nın 2., 10., 13. ve 38. maddelerine aykırılığı ileri sürülmüştür²⁹⁷.)*

²⁹⁴ “Suça konu uyuşturucu maddenin sanık tarafından tanıklara temin ettiği kabul edilen yerin Şühedan Ortaokuluna 135 metre, ...Ortaokuluna 98 metre mesafede olduğuna ilişkin düzenlenen 28.08.2015 tarihli krokinin harita üzerinden ne şekilde ölçüm yapıldığı açıklanmadan düzenlediğinin anlaşılması karşısında; sanığın bulunduğu yer ile belirtilen okullar arasındaki mesafenin mutata ulaşımına göre belirlenmesinden sonra TCK’nın 188. maddesinin 4. fıkrasının (b) bendinin uygulanıp uygulanmayacağının tespit edilmesi,”(Y.20. C. D. 2016/1421,E.2016/5065,K. 10.10.2016 T.)

²⁹⁵ Y. 10. C. D., 2018/458 E. 2018/5539 K. 05.07.2018 T.)

²⁹⁶ ELMAS, s. 152.

²⁹⁷ <https://www.lexpera.com.tr/resmi-gazete/metin/RG801Y2018N30610S2018106>(E. T. 06.07.2021)

Anayasa Mahkemesi ise bu başvuru karşısında; “Umumi veya umuma açık yerler kapsamına giren farklı sosyal amaçlarla toplanılacak bina ve tesislerin özellikle ekonomik, kültürel, sosyal ilişkilerin çeşitlilik gösterdiği çağımızda tek tek sayılması ve kanun koyucu tarafından önceden öngörülmesi mümkün değildir. Kanun koyucu sadece tedavi, eğitim, askerî ve sosyal amaçla toplu bulunulan bina ve tesislerin okul, yurt, hastane, kışla veya ibadethane gibi yerler olabileceğini belirterek bu bina ve tesislere örnekler vermiştir. Esasa ilişkin incelemenin konusunu oluşturan “...ve sosyal...” ibaresinin soyut bir kavram olması belirsizlik taşıdığı anlamına gelmemektedir. İtiraz konusu “...ve sosyal...” ibaresi ile ilgili olarak suçun işlendiği yerin, somut olayın özellikleri dikkate alınıp kuralda sayılan örnekler de gözetilerek sosyal amaçla bulunulan bir bina ve tesis olup olmadığı yargı organlarınca tespit edilecek ve kural bu suretle uygulanacaktır. Dolayısıyla itiraz konusu ibarenin belirlilik ve kanunilik ilkelerine aykırı bir yönü bulunmamaktadır.”

Diyerek düzenlemenin kanunilik ve belirlilik ilkesine aykırı olmadığı değerlendirilmelerinde bulunarak itirazı reddetmiştir.

Uygulamada TCK 188/4-b maddesi kapsamında suçun, madde de sayılan yerlere iki yüz metre yakın mesafe içinde ki evde ya da araba da işleme durumunda evin ya da arabanın umuma açık yerler olup olmadığı noktasında evin umuma açık yer olmadığı ve TCK 188/4-b kapsamında kalmadığı gerek doktrin gerekse Yargıtay kararlarında sabittir. Fakat arabanın umuma açık olup olmaması ya da madde kapsamında kalıp kalmayacağı konusunda farklı Yargıtay kararları mevcuttur. Yargıtay’ın yerleşik içtihatlarında; uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ikamet veya eklentilerinde²⁹⁸, araç içinde ya da bagajda ele geçirilmesi halinde bu yerlerin TCK 188/4-b kapsamında olmadığı için umuma açık yer olarak nitelendirilemeyeceği ve cezada artırma gidilemeyeceği²⁹⁹ kabul edilmektedir.

²⁹⁸ “Uyuşturucu madde satışının “Cami Atik Mahallesi Yıldız Sokak No:9/1” adresinde bulunan evden yapıldığı, söz konusu yerin TCK’nın 188/4-b uyarınca “umumi veya umuma açık yer” olarak nitelendirilemeyeceği gözetilmeden, sanık hakkında TCK’nın 188/4-b maddesi uygulanarak fazla ceza tayini,”(Yargıtay20. Ceza Dairesi, 2018/1358,E. 2018/4242,K. 15.10.2018 T)

²⁹⁹ “Sanık ...’ye ait suça konu esrar maddesinin otoparkta bulunan ... plakalı aracın bagajında ele geçirildiği anlaşılmakla; söz konusu yerin TCK’nın 188/4-b. maddesi uyarınca “umumi veya umuma açık yer” olarak nitelendirilemeyeceği gözetilmeden, sanık hakkında TCK’nın 188/4-b. maddesi uygulanarak fazla ceza tayini, Kanuna aykırı, Cumhuriyet savcısı ile sanık ve müdafinin temyiz itirazları bu nedenlerle yerinde olduğundan, hükmün BOZULMASINA”(Yargıtay20. Ceza Dairesi, 2018/1290,E. 2019/484,K. 22.01.2019 T)

Fakat Yargıtay'ın bir kararında da; “Uyuşturucu madde satmak amacıyla kararlaştırılan satış yerine otomobil ile, motorsiklet ile, bisiklet ile ya da yaya olarak gitmek arasında bir fark bulunmadığı, Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre aracın menkul mal niteliğinde olduğu, 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanununun 4/A maddesi kapsamında aracın, dışarıdan bakıldığından içerisi görünen bölümdeki suç unsurlarına arama kararına gerek olmadan el konulabildiği, satış eyleminin de aracın dışarıdan bakıldığında görünen bölümünde gerçekleştirildiği, olayda aracın hareket edebilen bir uyuşturucu madde satış tezgahı olarak kullanıldığı, Yasanın amacının uyuşturucu madde alışverişinin gizli veya açık yapılması olmayıp uyuşturucu madde satıcılarının okul, yurt, hastane, kışla ve ibadethane gibi yerlerin çevresini mekan tutmalarını engellemek olduğu, satıcıların bu gibi yerlere araçları ile gelip araçlarını satış tezgahı olarak kullanarak bu kuralı bertaraf edemeyecekleri, Yasa koyucunun araç içinden yapılan uyuşturucu madde satışlarında daha az ceza vermeyi amaçlamadığı, aracını TCK'nın 188/4-b maddesinde belirtilen yerlerden birinin önüne çekip burada uyuşturucu madde satışı yapan bir satıcı ile araç dışındaki bir satıcı arasında fark olamayacağı, Kanunun kötü niyeti himaye etmeyeceği, araç içinde de olsa aracın bulunduğu yerin umumi veya umuma açık yerlerden olması şartıyla TCK'nın 188/4-b maddesinde belirtilen yerlerden birine iki yüz metreden yakın mesafe içinde olması halinde söz konusu madde uyarınca cezanın yarı oranında artırılması gerektiği gözetilmeden ilk derece mahkemesinin hükmünden TCK'nın 188//4-b maddesi uyarınca yapılan uygulamanın çıkarılması suretiyle sanık hakkında eksik ceza tayini, Yasaya aykırı, sanık ve müdafî ile Cumhuriyet savcısının temyiz itirazları bu nedenlerle yerinde olduğundan, hükmün BOZULMASINA, Dosyanın Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 18. Ceza Dairesine gönderilmek üzere Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına verilmesine, 31/10/2019 tarihinde oybirliğiyle karar verildi³⁰⁰.” Karar verilmiştir.

Yukarıda bahsedilen iki Yargıtay kararı arasında arabanın umuma açık yer olup olmaması konusunda farklı değerlendirmeler olup, birinde eylem TCK 188/4-b kapsamına girmezken, diğerinde TCK 188/4-b kapsamına eylem sokulmuş ve cezada artırım yapılmıştır. Kanaatimizce ve yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde aracı umumuma açık bir yer kabul etmek gerek aracın niteliği gerekse umum kelimesinin

³⁰⁰ Yargıtay 10. Ceza Dairesi, 2019/968 E. 2019/6846 K. 31.10. 2019 T

kapsadığı alan dikkate alındığında aracın umuma açık bir yer olmadığı ortadadır. Hal böyleyken aracın içerisinde gerçekleştirilen ve maddede sayılı yerlere 200 metre yakınlarda gerçekleştirilen eylemin TCK 188/4-b kapsamına girmesi zorlama bir yorum ve kanunilik ilkesine aykırılık teşkil etmektedir.

8.1.4. Suçun Üç veya Daha Fazla Kişi Tarafından Birlikte İşlenmesi

TCK 188/5 ‘te “*uyuşturucu imal ve ticareti suçlarının, üç veya daha fazla kişi tarafından birlikte işlenmesi hâlinde verilecek ceza yarı oranında, suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hâlinde, verilecek ceza bir kat artırılır*” şeklinde düzenleme yapılmıştır. TCK 188/5’teki “...*üç veya daha fazla kişi tarafından birlikte işlenmesi hâlinde verilecek ceza yarı oranında...*” artırılır ibaresi Türk Ceza Kanunu’na, 18.06.2014 tarihinde 6545 Sayılı Kanun’unda madde 66. İle birlikte TCK’nın 188/5. madde metne girmiştir. Mülga 765 Sayılı TCK’nın 403. maddesinin 8. fıkrasında “*aralarında teşekkül olmaksızın birden ziyade kimse tarafından toplu olarak işlenmesi*” cezayı artırıcı bir neden olarak düzenlenmekteydi. Fakat yeni TCK’da 6545 Sayılı Kanunu’na kadar sadece suçun örgüt halinde işlenmesi artırım nedeni olarak düzenlenmiştir.

Madde metninde suçun üç veya daha fazla kişi tarafından birlikte işlenmesinden kast edilen şey suçun işlenişi itibariyle müşterek faillimin olup olmamasıdır. Müşterek faillikte sorumluluk, TCK 37. maddesinde “*Suçun kanuni tanımında yer alan fiili birlikte gerçekleştiren kişilerden her biri, fail olarak sorumlu olur.*” Açıklanmıştır. Bu cezayı artırıcı nitelikli halin uygulanabilmesi için TCK 188/1-3’te ki hareketlerden birisinin üç veya daha fazla kişi tarafından birlikte işlenmesi³⁰¹ gerekir³⁰². Başka bir deyişle bu nitelikli halin uygulanabilmesi için, TCK madde 188/1 ve 188/3’te yer alan

³⁰¹ “TCK’nın 188/5. maddesinin uygulanabilmesi için TCK’nın 188/3. maddesinde öngörülen seçimlik hareketlerden birinin üç veya daha fazla kişi tarafından birlikte gerçekleştirilmesi gerektiği, somut olayda sanıklar... ve ...’in temin eden, sanık ...’ün ise nakleden konumunda oldukları, bu nedenle sanıkların eylemlere TCK’nın 37. maddesi anlamında “aynı yönde fiili birlikte gerçekleştiren” konumunda iştirak etmediklerinin anlaşılması karşısında sanıklar hakkında hükmolunan temel ceza üzerinden, koşulları bulunmadığı halde, TCK’nın 188/5. maddesi uyarınca artırım yapılarak fazla cezaya hükmedilmesi,” (Yargıtay 20. Ceza Dairesi, 2019/73,E. 2019/491,K. 22.01.2019 T)

³⁰² YAŞAR, Yusuf, En Son Değişikliklerle Öğreti ve Yargıtay Uygulamalarına Göre Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, Digesta Yayınevi, İstanbul, 2015, s. 308.

“imal, ihraç, ithal etme, satma, satışa arz etme, başkalarına verme, sevk etme, nakletme, depolama, satın alma, kabul etme ve bulundurma” seçimlik hareket üzerinden birinin en az üç kişi tarafından müşterek bir hâkimiyetle gerçekleşmesi durumunda bu nitelikli halin uygulanması söz konusu olabilir³⁰³.

8.1.5. Suçun Suç İşlemek İçin Teşkil Edilmiş Bir Örgütün Faaliyeti Çerçevesinde İşlenmesi

Bu nitelikli hale ilişkin mülga 765 sayılı TCK’nın 403/7. maddesinde; *“Uyuşturucu veya uyarıcı madde temin ve ticareti suçlarının teşekkül oluşturanlar ile idare edenler veya bu teşekküle dahil olanlar tarafından işlenmesinde verilecek ceza ayrıca yarı oranında artırılır.”*

İbaresini yeni TCK’nın 188/5. maddesinin ikinci cümlesinde, “teşekkül” hali cezayı artırıcı sebep olmaktan çıkarılmış bunun yerine, suçun suç işlemek için kurulmuş bir örgütçe işlenmesi durumuna cezada artırım düzenlenmiştir. Kanun koyucunun cezayı artırıcı bu maddeyi koymasında ki amacın; örgüt faaliyetleri kapsamında söz konusu suçun daha kolay işlenebilmesi, bu şekilde işlenen suçlarla mücadelenin daha zor olacağı gerekçe olarak gösterilmiştir³⁰⁴.

Örgüt, sözlük anlamı itibarıyla: Ortak bir amacı veya işi gerçekleştirmek için bir araya gelmiş kurumların veya kişilerin oluşturduğu birlik, teşekkül, teşkilat³⁰⁵ anlamına gelmektedir. TCK’nın 220. maddesinde düzenlenen “suç işlemek için örgüt kurma” suçunda örgütün varlığının kabul edilebilmesi TCK madde 220’de açıkça yer almamakla birlikte³⁰⁶, Yargıtay kararları ve doktrin tanımlamalarına göre bir suç örgütünün varlığından bahsedebilmek için; suç işleme amacı etrafında birleşme, devamlılık, en az üç kişilik üye sayısı, üyeler arasında hiyerarşik bağ, hedeflenen suçu işleyebilmeye elverişli, üye, araç ve gerece sahip olunması gibi kriterler aranmıştır³⁰⁷.

³⁰³ GÜNDÜZ, s. 124

³⁰⁴ TEZCAN/ ERDEM/ ÖNOK, s. 855.

³⁰⁵ <https://sozluk.gov.tr/>(E. T. 08.07.2021)

³⁰⁶ TUNCER, s. 111.

³⁰⁷ “5237 sayılı TCK’nın 220. maddesinde düzenlenen suç işlemek için örgüt kurmak suçunun işlendiğinin ve örgütün varlığının kabul edilebilmesi için; üye sayısının en az üç kişi olması, üyeler arasında soyut bir birleşme değil gevşek de olsa hiyerarşik bir ilişkinin bulunması, suç işlenmese bile suç işlemek amacı etrafında fiili bir birleşmenin olması, niteliği itibarıyla devamlılık göstermesi gereklidir.” (Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 2006/10-253 E., 2007/80 K. T: 0.04.2007)

Suçun örgüt halinde işlenmesi hem TCK 188/5'teki nitelikli hal hem de TCK 220'teki suçun örgüt şeklinde işlemesi maddesi gerçek içtima kurallarına göre uygulanacaktır³⁰⁸.

Suçun bir terör örgütü tarafından işlenmesi durumunda ise 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 4/1-a. maddesine göre, suçun terör amacıyla bir terör örgütünün faaliyetleri kapsamında işlenmesi durumunda suç terör suçu sayılmaktadır³⁰⁹.

TMK'nın 5. Madde ; *“3 ve 4 üncü maddelerde yazılı suçları işleyenler hakkında ilgili kanunlara göre tayin edilecek hapis cezaları veya adli para cezaları yarı oranında artırılarak hükmolunur. Suçun, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmiş olması dolayısıyla ilgili maddesinde cezasının artırılması öngörülmüşse, sadece bu madde hükmüne göre cezada artırım yapılır. Ancak, yapılacak artırım, cezanın üçte ikisinden az olamaz. Bu madde hükümleri çocuklar hakkında uygulanmaz.”* hükmüne yer verilmiştir. Bu maddeye göre uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunun terör örgütlerinin faaliyetleri çerçevesinde işlenmesi durumunda faillere verilecek cezada yarı oranında artırım öngörülmüştür. Burada uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçunun terör örgütü faaliyeti içinde işlenmesi durumunda cezanın artırımında TCK 188/5 mi yoksa TMK madde 5'in mi uygulanacağı noktasında doktrinde tartışmalar yer almaktadır. Doktrinde ki bazı yazarlara göre TMK madde 5/2'de yer alan *“sadece bu madde hükmüne göre”* ifadesinden dolayı cezada artırım yapılırken TCK madde 188/5'teki nitelikli halden dolayı değil sadece TMK madde 5/2'den dolayı cezada artırım yapılacağı söylenmektedir³¹⁰. Bazı yazarlara göre ise; TCK madde 188/5'inde suçun terör örgütü dışında ki bir örgütlenme tarafından işlenmesi durumunda cezada bir kat artırım yapılırken, bu örgütün terör örgütü olması durumunda ise belirlenen cezalar TMK m. 5/2 gereği sadece yarı oranda artırılabilecektir. Dolayısıyla bu durumda suçu, terör örgütü faaliyeti çerçevesinde işlenen imal ve ticaret suçlarının failleri TCK 188/5'e göre daha az bir ceza alacak ve daha avantajlı bir duruma geleceklerdir³¹¹ bu sebeple TCK 188/5'in uygulaması gerektiği savunulmaktadır. Kanaatimize göre öncelikle TMK madde 5'de ki *“Suçun, örgütün faaliyeti çerçevesinde*

³⁰⁸ KIDIL, s. 152.

³⁰⁹ ELMAS, s. 181.

³¹⁰ TEZCAN/ ERDEM/ ÖNOK, s. 994; ÖZTÜRK, S. 70; ÖNOK, s. 157; SEVDİM, s. 209; UZUNTOK, s.75; AKKAYA, s.165.

³¹¹ KIDIL, s. 153.

işlenmiş olması dolayısıyla ilgili maddesinde cezasının artırılması öngörülmüşse, sadece bu madde hükmüne göre cezada artırım yapılır.” İfadesinde ki “sadece bu madde” den neyin kast edildiğinin açıkça ortaya koyulması gerekmektedir. Çünkü bu durum kafa karışıklığına sebebiyet vermektedir. Burada TCK 188’e göre mi ceza tayin edileceği ya da TMK 5. maddeye göre mi ceza tayin edileceği hususu net değildir ve kanundan beklenen açıklığa uymamaktadır.

8.1.6. Suçun TCK 188/8’de Yer Alan Meslek Mensupları Tarafından İşlenmesi

TCK madde 188/8’e göre; *“Bu maddede tanımlanan suçların tabip, diş tabibi, eczacı, kimyager, veteriner, sağlık memuru, laborant, ebe, hemşire, diş teknisyeni, hastabakıcı, sağlık hizmeti veren, kimyacılıkla veya ecza ticareti ile iştigal eden kişi tarafından işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.”*

Denerek TCK 188’de belirlenen suç oluşturuıcı yukarıda belirtilen meslek mensupları tarafından işlenmesi ceza artırım sebebi olarak düzenlenmiştir. Bu cezayı artıran maddenin düzenlenme gerekçesi SOYSAL’a göre; *“Sağlığı korumakla görevli olan meslek sahiplerinin bir yandan sağlığa zararlı bir iş yapmamalarındaki ahlaki kötülük, öte yandan meslekleri gereğince uyuşturucu maddelere ulaşmalarındaki kolaylık³¹²”* dolayısı ile cezada artırıma gidilmiştir. Başka bir görüşe göre de *“TCK 188/8 de sayılı meslekleri icra edenlerin meslekleri ve kimya bilgileri gereği, bu maddeleri üretebilme yeteneğine veya meslekleri gereği uyuşturucu maddeleri bulundurmakta ve satmakta kolaylığa sahip oluşlarıdır. Ayrıca bahsi geçen meslekler, suçu işlemede kolaylık sağlamaktadır ve sayılan mesleklerle duyulan güvenin bu suç sebebiyle sarsılması durumu da cezayı ağırlaştıran diğer bir sebeptir³¹³.”*

Mülga 765 Sayılı Kanun’un 406. maddesinde TCK 188/8’e benzer bir düzenleme yer almaktadır. O maddeye göre *“403 üncü maddede ve 404 üncü maddenin 1 numaralı fıkrasında yazılı fiilleri işleyen tabip, veteriner, kimyager, eczacı, diş tabibi, dişçi, ecza ticarethanesi sahibi, mesul müdür, sağlık memuru, ebe, hemşire veya hastabakıcı ise, verilecek ceza yarısı oranında artırılır ve fail hakkında ayrıca müebbetten memuriyetten yasaklanma veya meslek ve sanatın icrasının tatili cezasına da hükmolunur.”* şeklindedir.

³¹² ELMAS, s. 182.

³¹³ SOYSAN, Doğan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, 5. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2005, s. 391.

Hem mülga kanunda hem de yeni TCK'da görüleceği üzere madde metninde sınırlı sayıda meslek sayılmış ve yalnızca bu sıfatlara sahip kişiler tarafından bu suçun işlenmesi durumunda ceza da artırım öngörülmüştür. Sınırlı sayıda meslek grubunun madde metninde yer alması sebebiyle madde metni yorum yolu ile genişletilemez. Ancak mülga 765 Sayılı Kanun'un 406. maddesinde yer almayıp, TCK 188/8. madde de yer alan “sağlık hizmeti verenlerin de madde kapsamında yer alan suçları işlemesi hali cezada artırımı sebebiyet vermektedir ancak bu “sağlık hizmeti veren” kişilerin kimler olduğu ve kapsamının belirtilmemiş oluşu çok geniş yorumlamalara sebebiyet vermekle, kanunilik ilkesine kanaatimizce ifadeden ne anlaşılması gerektiği konusunda tereddütte sebep olmaktadır.

TCK madde 188/8'de sayılan kişiler hakkında bu cezayı artırıcı nitelikli halin uygulanabilmesi için; bu kişilerin suçun işlendiği tarihte bu mesleki unvanlarını kazanılmış olmaları³¹⁴ mesleki geçerliliklerini koruyor olmaları ve mesleklerini fiilen yapıyor olmaları gerekir³¹⁵. Bu kişilerin resmi, özel ya da serbest olarak çalışmaları mümkündür. Yukarıda da bahsedildiği üzere bu meslek gruplarının mesleklerini suç işledikleri anda yapmaları gerekir örneğin doktorluk yapmayan bir doktorun, eczacılık yapmayan bir eczacının mesleği ile ilgili hiçbir çalışma yapmaması durumunda bu nitelikli hal uygulanmaz. Yargıtay maddenin uygulanabilmesi failin mesleğini gerçekleştirme noktasında yeterli ve suç zamanında bu mesleğini yapması gerektiğini ortaya koymuştur³¹⁶.

8.2.Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçunda Cezayı Azaltan Nitelikli Haller

8.2.1. Suçun Maddi Konusunun Üretimi Resmi Makamların İznine veya Satışı Yetkili Tabip Tarafından Düzenlenen Reçeteye Bağlı ve Uyuşturucu veya Uyarıcı Etki Doğuran Maddeler Olması (TCK 188/6)

TCK 188. maddesinin 6. fıkrasına 29.06.2005 yılında 5377 sayılı Kanunla verilecek ceza yarı oranında indirilebilir ifadesi madde metnine eklenmiş ve cezayı azaltan bir

³¹⁴ KIDIL, s. 154.

³¹⁵ AKPINAR, s. 56.

³¹⁶ “Sağlığın meslek ve sanatının kimyagerlik olduğu konusundaki mevzuata uygun ve suç tarihinde geçerli belge dosyaya celp edilmeden ve fiilen bu mesleği icra ettiği konusundaki deliller gösterilmeden yazılı şekilde fazla ceza tayini...” (Yargıtay 10. Ceza Dairesi, 2006/8535 E. 2006/11062 K. 05.10.2006T)

nitelikli hal haline gelmiştir. Bu hüküm ile hâkime bu madde kapsamında cezada indirim yapabilme takdiri bırakılmıştır³¹⁷. Kanun koyucunun bu suçta daha hafif bir cezayı öngörmesinin sebebi olarak; uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin üretiminin devlet kontrolünde yapılması ve satışının yetkili tabip tarafından hazırlanan reçeteye mümkün olması ve bu sebeple ortaya çıkacak haksızlık halinin, bu maddelerin yasadışı ve kontrolsüz üretimi ve pazarlanmasına oranla daha az tehlike yaratacağından bahisle düşünülmesindendir³¹⁸.

Madde gerekçesine baktığımızda ise; *“Maddenin altıncı fıkrasında, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarına ilişkin olarak yukarıdaki fıkralarda yer alan bütün hükümlerin, üretimi resmi makamların iznine veya satışı yetkili tabip tarafından düzenlenen reçeteye bağlı olan ve uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran her türlü madde açısından da uygulanacağı kabul edilmiştir.”* Gerekçe olarak gösterilmiştir.

TCK 188/6. maddenin uygulanabilmesi için öncelikle ele geçirilen maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde olup olmadığının Adli Tıp Kurumu 5. İhtisas Dairesince tespit edilmesi gerekir. Bu tespit yapıldıktan sonra, Sağlık Bakanlığı ve Eczacılık Genel Müdürlüğü’ne maddenin üretiminin resmi makamların izniyle mi, satışının da yetkili tabip tarafından düzenlenen reçeteye mi olup olmadığının tespiti gerekmektedir³¹⁹.

TCK madde 188/6 doktrindeki bazı yazarlarca karışıklığa yol açtığı gerekçesi ile eleştirilmektedir³²⁰. Eleştirinin sebebi olarak; TCK’nın 188/6. maddesi kapsamında ki “uyarıcı” maddeler ile TCK’nın 188/1 ve 188/3. maddeleri kapsamına giren uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin çoğu aynı standartları taşıyan uyuşturucu ve uyarıcı maddeler olup, TCK 188/1 ve TCK 188/3 kapsamındaki maddelerin çoğu yine yetkili tabip tarafından düzenlenen reçeteye bağlı olan ve uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran maddelerdir. Örneğin uyuşturucu olarak da ayrıca bilinen, tıpta hastaları tedavi ederken kullanılan, morfin de ilaç kategorisinde olan bir maddedir³²¹.

³¹⁷ ÖNER, s.161,

³¹⁸ GÜNDÜZ, s. 130; YURTCAN, ERDENER, Yargıtay Kararları Işığında Uyuşturucu Suçları, Birinci Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2012, s. 20.

³¹⁹ Yargıtay 10. Ceza Dairesi, 2018/3329 E. 2019/204 K. 10.01.2019 T)

³²⁰ BALCI, s. 207; YOLCU, s. 90. ;SELBES. s. 142

³²¹ SELBES, s.142.

Ve TCK madde 188/4'te maddenin morfin olması cezayı arttırıcı bir hal olarak düzenlenmişken, aslında TCK madde 188/6 kapsamında da cezada indirim yapılması gerekmektedir. Bu durum iki madde arasında açıkça çelişkiye sebep olmaktadır ve kanun koyucunun bu kanunu koyma maksadına ters düşmektedir. Bu sebeple doktrinde söz konusu maddenin kanun metninden çıkarılması gerektiği düşünülmektedir. Kanaatimizce de TCK madde 188/6'da belirlenen cezayı azaltan sebep içerisine giren maddelerden bazıları TCK madde 188/4'teki maddelerle çelişmektedir. Bu karışıklığın giderilmesi gerekmektedir.

9. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ

9.1. Teşebbüs

Sözlük anlamı olarak “girişim, girişme” anlamına gelen teşebbüs, ceza hukukunda ise; bir suçun işlenmesi noktasında kanunda belirtilen fiilin icrası için gereken icra hareketlerine başlanılıp, elde olmayan sebeplerden dolayı icra hareketlerinin tamamlanamaması veya tamamlandığı halde neticenin meydana gelememesi durumunda teşebbüsten bahsedilebilir³²².

Teşebbüs TCK madde 35’te düzenlenmiştir. Bu maddeye göre; Nitekim kanun koyucu da TCK m. 35/1’te suça teşebbüsü düzenlemektedir. Buna göre; “*Kişi, işlemeyi kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaz ise teşebbüsten dolayı sorumlu tutulur.*” Madde metninden de anlaşılacağı üzere öncelikle failin suçu kasten işleme iradesi ile hareket etmesi gerekmekte olup, taksirle işlenen suçlarda teşebbüs mümkün olmamaktadır³²³. Teşebbüsten bahsedebilmek için ikinci olarak failin suça elverişli hareketlerle icrasına başladığı fiili yukarıda da belirtildiği üzere elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaması gerekmektedir. Teşebbüste suç tamamlanamaz. Ya icra hareketleri bitmez ya da netice meydana gelmez. Mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda her iki durum için farklı cezalar öngörülmüştü. 765 sayılı TCK madde 61’de İcra hareketlerinin tamamlanmaması eksik teşebbüs, 765 sayılı TCK madde 62’de ise icra hareketleri bitirildiği halde neticenin meydana gelmemesi durumu ise tam teşebbüs olarak tanımlanmış³²⁴ ve her iki durum için farklı cezalar öngörülmüştür.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda ise, 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu’nda ki suça tam ve eksik teşebbüs ayrımını kaldırılarak TCK 35/2’ye göre; suça teşebbüs durumunda indirim uygulanır.

9.1.1. İmale Teşebbüs

TCK 188’de belirlenen suçun tamamlana bilmesi için, imalin gerçekleşmesi ve bunun sonucunda uyuşturucu veya uyarıcı maddenin elde edilmesi gerekir. Bu suç, neticesi

³²² ARTUK/ GÖKCEN, s. 616; HAKERİ, Hakan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayınları, Ankara, 2010, s. 359.

³²³ ÖZGENÇ, s. 453.

³²⁴ ÇAMKURT, Özlem, Türk Ceza Hukukuna Giriş, 7. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2011, s.459.

harekete bağı bir suç olup, hareket yapıldıktan sonra netice meydana gelir. Neticesi harekete bağı suçlar kural olarak teşebbüse uygun olmamakla birlikte eğer suçu oluşturan fiiller kısımlara bölünebiliyorsa teşebbüs mümkün olur³²⁵.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imali için teşebbüsün mümkün olup olmadığı, mümkünse hangi noktada mümkün olabileceği noktasında öğretide görüş ayrılıkları mevcuttur. Bir görüşe göre imale teşebbüs mümkün değildir çünkü gerek TCK Madde 188/3 gerek TCK madde 188/7, imal suçunun tamamlanamaması durumunda ortaya çıkan suç tipleridir bu sebeple teşebbüsün mümkün olamayacağını ifade etmektedir³²⁶. Yine İtalyan Yargıtay'ı da uyuşturucu veya uyarıcı madde imal suçlarının teşebbüse elverişli olmadığını kabul etmektedir³²⁷. Aksi görüşlere göre bu suç teşebbüse elverişlidir³²⁸ fakat teşebbüsün hangi aşamada mümkün olacağına ilişkin görüş ayrılıkları vardır. Bir görüşe göre imal için gerekli aletlerin, malzemelerin hazırlanmış olması ve malzemeleri imalin yapılacağı yere götürülmesiyle imal için icra hareketlerine başlandığı kabul edilmektedir³²⁹. Yargıtay da bir kararında, bu görüşe katılmaktadır³³⁰.

Diğer bir görüşe göre ise; failin teşebbüsten sorumlu tutulabilmesi için icra hareketlerine başlaması gerekir. İcra hareketlerinin başlayabilmesi için de failin imal için bir ya da birden fazla maddeyi hazır etmesi hazırlanan malzemelerin de kullanılmaya başlanması gerekir. Malzemelerin sadece var olması icra hareketi değil hazırlık hareketi niteliğindedir bu durumda teşebbüsten bahsedilemez demişlerdir. İcra

³²⁵ **ZAFER**, Hamide, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu (TCK m.188), in: İlaç Hukuku ve Etik Anlayışı, Sempozyum No.2, 1.6.2007, s.21.

³²⁶ **TEZCAN/ ERDEM/ ÖNOK**, s. 1003.

³²⁷ **YAŞAR**, s. 203.

³²⁸ **KIDIL**, s. 181; **GÜNGÖR/KINACI**, s.169; **BALCI**, s.154

³²⁹ **BALCI**, s. 152; Zafer'e göre, "fiilen imalata başlanmamış olsa bile imale yarayan araçların, örneğin, kazan, kepçe gibi araçların temin edilerek bir araya getirilmesi imale teşebbüs olarak kabul edilebilir", **ZAFER**, s. 22.

³³⁰ "5.İhtisas Kurulu 9.9.1991 günlü kararından evde yakalanan madde ve malzemelerin eroin imaline elverişli ve yeterli olduğu ve fakat fiilen imalata başlanmamış olduğu anlaşılmaktadır. Teşebbüsten söz edebilmek için icra hareketlerinin başlamış olması lazımdır. Cürmün icrasına başlamak ise cürmün maddi unsurunu teşkil eden veya onun işlenmesine yönelen hareketleri yapmaktır. Sanıklar, suça elverişli ve yeterli madde ve malzemeleri eve taşımakla eroin imaline ilişkin kastlarını duraksamaya yer vermeyecek şekilde ortaya koymuş ve fiile yaklaşmış olmaları itibarıyla icraya başlanmış, ne var ki elinde olmayan mani sebepler dolayısıyla icra hareketlerini bitirememişlerdir. Bu itibarla eylemleri eksik teşebbüs derecesinde kalmıştır. Sanıkların eylemlerini o şekilde değerlendirerek uyuşturucu madde imaline eksik kalkışmaktan hükümlendirilmeleri gerekirken tam teşebbüs kabulü suretiyle yazılı şekilde cezalandırılmaları yönünden karar bozulmuştur." Yargıtay 10.CD, 1992/4262 E, 1992/198 K, T:22.6.1992.

hareketlerinin başlaması için de örneğin ocağın altının yakılması, damıtma işlemine başlanması gerekmektedir³³¹. Bizde icra hareketlerinin malzemelerin kullanılmaya başlaması ile mümkün olacağını, sadece malzemelerin hazır edilmesinin icra hareketlerini oluşturmayacağını ve bu sebeple teşebbüse yol açmayacağını düşünmekteyiz. Ayrıca imal suçuna teşebbüssün değerlendirilebilmesi için failin o ana kadar yapmış olduğu eylemlerin imal suçunun oluşumu için elveriş olup olmadığına bakmak gerekir. Bu hususa da Adli Tıp Kurumu yaptığı teknik incelemelerle karar vermektedir³³². Eğer, kullanılan malzeme ve ekipmanlar uyuşturucu veya uyarıcı madde imali için elverişli değilse işlenemez suç gündeme gelir³³³.

Adli Tıp Kurumu yaptığı inceleme sonucunda ele geçirilen maddelerin uyuşturucu veya uyarıcı madde imalatı için elverişli maddeler olduğuna yönelik raporu verirse ve fail bu maddelerle somut olayda icra hareketlerine başladıysa bu durumda imalin tamamlanmış ise bu durumda teşebbüs aşamasında kalmış imal suçu oluşur.

9.1.2. İthal Teşebbüs

Uyuşturucu veya uyarıcı madde ithal etme suçu sırf hareket suçudur, bu suçun tamamlanabilmesi için suça konu maddenin ülke sınırından içeri sokulması gerekmektedir. Örneğin gümrük kapısı olmayan yerlerde madde; kara sınırı açısından sınırdan ülkeye girildiği anda, hava sınırı açısından Türkiye'nin hava sahasına girildiği anda, denizden getirildiğinde ise Türk karasularına girildiği anda ithal suçu tamamlanır³³⁴. Gümrük kapısı olan yerlerde ise fail gümrük işlemleri sırasında uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi beyan etmezse ve madde gümrükte kontrol aşamasında yakalanırsa ithal eylemi gerçekleşmiş kabul edilir.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde ithal etme suçunun teşebbüse elverişli olup olmadığı noktasında görüş ayrılıkları mevcuttur. Bazı yazarlara göre ithal suçu teşebbüse uygun değildir çünkü uyuşturucu veya uyarıcı maddeler ülke sınırlarına ulaştıkları anda ithal suçu tamamlanmış olur demişlerdir³³⁵. Yargıtay da bir kararında bu görüşü destekler

³³¹ SEVDİM, s.166.

³³² YOLCU, s.105.

³³³ KARAKAŞ DOĞAN, s. 207.

³³⁴ CELBES, s.113.

³³⁵ GÜNGÖR/ KINACI, s.181.

nitelikte “yurda giriş yapmak için gümrükte pasaportuna giriş damgası vurulan gümrük muayene işlemleri ile triptik işlemlerini tamamlamayan failin aracında; henüz gümrük bölgesinde iken yapılan aramada, uyuşturucu veya uyarıcı madde ele geçirilmesi üzerine, bu aşamada eyleminden vazgeçerek geri dönmesine olanak kalmadığından suçun teşebbüs aşamasında kaldığı kabul edilecektir³³⁶.” Bazı yazarlara göre ise ithal suçunun icra hareketleri kısımlara ayrılabilirse TCK’nın 35. maddesi gereği teşebbüs mümkündür. Bu yazarlara göre gümrük kapısı olan yerlerde, uyuşturucu veya uyarıcı madde gümrük beyanı öncesinde yakalanmışsa ithal suçuna teşebbüs gerçekleşmiştir³³⁷. Gümrük kapısı olmayan yerlerden ülkeye uyuşturucu veya uyarıcı madde sokulması esnasında sadece sınırı geçmek suçun tamamlanması için yeterlidir.

Gümrüğün olduğu yerlerdeki gibi ülkeye giriş için bir beyan, bir pasaport kontrolü şartı yoktur bu sebeple de icra hareketleri kısımlara ayıramadığı için teşebbüsten bahsedilemeyecektir³³⁸.

Fail gümrük noktasına kadar taşıdığı maddeyi, gümrükteki yapılan işlem anında söylerse, bu durumda ithal etmeye teşebbüs etme ya da tamamlanmış ithal suçu değil failin bu aşamaya kadar tamamlamış olduğu uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi nakletme veya sevk etme suçundan bahsedilebilir³³⁹.

Öte yandan uyuşturucu veya uyarıcı madde ithaline ilişkin başka bir düzenlemeye de 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu’nda yer verilmiştir. Bu kanunun 3. maddesinin 7. fıkrasının ilk cümlesi; “*İthali kanun gereği yasak olan eşyayı ülkeye sokan kişi, fiil daha ağır bir cezayı gerektiren suç oluşturmadığı takdirde, iki yıldan altı yıla kadar hapis ve yirmi bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır*³⁴⁰.” Hükmü yer almaktadır. Fakat maddede “fiil daha ağır bir suç oluşturmadığı takdirde” bu kanunun uygulanabileceği ifade edildiği için ve TCK 188 bu suç için daha ağır bir ceza öngördüğü için bu kanun maddesine gidilmeyecektir. Ayrıca yine 5607 sayılı kanunun. 3. maddesinin 21. fıkrasında; “*Yukarıdaki fıkralarda tanımlanan fiiller, teşebbüs*

³³⁶ Yargıtay 10.CD, 2000/4130 E, 2000/5035 K, T:13.04.2000

³³⁷ GÜNAL, s. 94.

³³⁸ SOYASLAN, s. 469.

³³⁹ KURT/KURT, s. 50-51.

³⁴⁰ <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5607&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>(E. T. 19.07.2021)

aşamasında kalmış olsa bile, tamamlanmış gibi cezalandırılır.” ifadesi bulunmaktadır. Fakat TCK’nın 5. maddesinde düzenlenen; “Bu kanunun genel hükümleri, özel ceza kanunları ve ceza içeren kanunlardaki suçlar hakkında da uygulanır” hükmü sebebiyle 5607 sayılı kanunun. 3. maddesinin 21. fıkrası uygulama bulamayacaktır³⁴¹.

9.1.3. İhraca Teşebbüs

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ithali suçunun oluşabilmesi için ülke sınırlarından uyutturucu veya uyarıcı maddenin dışarı çıkarılması gerekmektedir. Bu durumun gerçekleşmesi ile uyuşturucu veya uyarıcı madde ihraç suçu tamamlanmış olur. İhraç suçu da ithal suçu gibi sırf hareket suçu olduğu için kural olarak teşebbüse uygun olmadığı düşünülse de eğer ki icra hareketleri bölümlere ayrılabilir ise TCK’nın 35. maddesinde göre teşebbüsten bahsedilebilecektir. İhraca teşebbüs için ERGEN’e göre; “uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin yurt dışına çıkış yapılacak yere getirilmesi, malın gümrük alanına alınması, gümrük kapısından çıkış yapılmadan önce uyuşturucu veya uyarıcı maddenin gizlenmesi veya gümrük kapısındaki görevlilere durumun aksinin beyan edildikten sonra ülke uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin diğer ülkenin sınırına geçilmeden failin yakalanması gerekir³⁴².”

Bu durumda yani failin baka ülkenin sınırına girmeden yakalanması halinde öncelikle suçun tamamlanmış halleri olan uyuşturucu veya uyarıcı madde nakletme, bulundurma oluşur aynı zamanda ihraç eylemine teşebbüs durumu da olduğu için ihraca teşebbüs suçu da oluşur fakat her üç suçta öngörülen cezalara bakıldıktan sonra suçtan TCK m. 44’te yer alan fikri içtima kurallarına göre cezada hangi suç daha ağır ise fail o suçtan cezalandırılır.

Maddenin gümrük alanına girmeden ele geçirilmesi durumunda ihraç etmeye teşebbüsten bahsedilemez çünkü daha madde sınırdan geçirilme aşamasına geçmemiş icra hareketleri tamamlanmamıştır. Fail bu durumda uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi bulundurmaktan, nakletmekten ya da sevk etmekten sorumlu olur³⁴³.

³⁴¹ YAŞAR, s. 2007.

³⁴² ERGEN, Cengiz, Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu Madde İhracına Teşebbüs Suçu, Yargıtay Dergisi, C. 16, 1990, s. 365; Yolcu, s.110.

³⁴³ SELBES, s. 114.

Gümrük kapısı olmayan kara, hava, deniz sınırlarında uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ihracına teşebbüs durumundan bahsedilemez çünkü İhraç suçu neticesi harekete bitişik bir suçtur. Gümrük kapısının olmadığı yerlerde de hareketleri bölümlere ayırmaya yarayan, sınırdan geçişi kontrolü şekilde beyanla ya da evrakla düzenleyen ve hareketi bu sayede bölen bir imkân bulunmamaktadır³⁴⁴. Bu sebeple gümrüğün olmadığı yerlerde ki sınırlarda ihraca teşebbüs mümkün değildir. Şimdiye kadar tamamlanmış olan TCK m.188/3'te yer alan bulundurma, nakletme ya da sevk suçu gerçekleşmiş olacağından bu suçlardan hüküm verilir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin sınır dışına çıkması halinde ise suçu tamamlanmış olur ve ihraç suçundan hüküm kurulur.

9.1.4. TCK 188/3'te Düzenlenen Suça Teşebbüs

TCK madde 188/3'te düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi; satma, satışa arz etme, başkalarına verme, sevk etme, nakletme, depolama, satın alma, kabul etme, bulundurma fiillerinden herhangi birisinin fail tarafından gerçekleştirilmesi ile bu suç tamamlanır. Suç yapısı itibariyle seçimlik hareketli bir suç olup, hareketi neticeye bağlı bir suçtur. Bu suçta teşebbüsten bahsedebilmek için icra hareketlerinin bölümlere ayrılıp ayrılmadığına bakmak gerekir. Eğer icra hareketleri bölümlere ayrılabilir ise TCK'nın 35. maddesinde göre teşebbüsten bahsedilebilecektir. Bu madde de düzenlenen suçların bazıları yapısı itibariyle geçişli suçtur.

Geçitli suç: Failin bir suçu işlerken bu suçla aynı korunan hukuki yarara sahip olan, bu suçtan daha hafif yaptırımı olan suçtan, daha ağır yaptırımı olan suça geçmesi durumunda geçitli suç söz konusu olur³⁴⁵. Geçit suçlarında failin kastı en ağır sonuç doğuran suçu gerçekleştirmekse elinde olmayan sebeplerden ötürü en ağır cezayı gerektiren sonuç gerçekleşmemişse ağır suç teşebbüs aşamasında kalmış sayılır ve fail sadece teşebbüs derecesinde kalmış ağır suçtan sorumlu olur³⁴⁶.

Bu bilgiler çerçevesinde TCK 188/3'te sayılan fiillerin teşebbüse uygun olup olmadığı incelenecektir. İlk olarak satış fiilinin teşebbüse uygun olup olmadığına baktığımızda uyuşturucu veya uyarıcı maddenin satışı suçunun teşebbüse elverişli olup olmadığının

³⁴⁴ YOLCU, s. 111

³⁴⁵ DEMİRBAŞ, Timur, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2002, s.443

³⁴⁶ İÇHEL, Kayıhan, Görünüşte Birleşme (İçtima) İlkeleri ve Yeni Türk Ceza Kanunu, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl: 7, S. 14, Güz 2008, s.46.

doktrinde tartışma konusu olduğunu görmekteyiz. Örneğin fail satış için pazarlığı bitirip, uyuşturucu maddeyi teslim etmesi sırasında maddeyi teslim etmeden yakalanırsa bu durumda bir görüşe göre; her ne kadar satışa teşebbüs durumu varsa da suçunun tamamlanan kısmı “satışa arz” suçunu oluşturduğu için tamamlanan bu suçtan ceza verilmesi gerekecek, teşebbüs hükümleri bu suçta uygulama bulmayacaktır³⁴⁷. Diğer bir görüşe göre ise; satma eylemi içinde bulundurma ve satışa arz eylemlerini de kapsamakta olup bu eylemlerin gerçekleşmesi sonucu satış suçu oluşabilmektedir suçun bu özelliği sebebiyle yukarıda bahsettiğimiz geçitli suç oluşmaktadır. Bu sebeple failin kastı uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi satmaksa bu eylemin tamamlanamaması sonucu suç teşebbüs aşamasında kalmış sayılmalı ve teşebbüs hükümleri uyarınca ceza verilmelidir³⁴⁸.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin satışa arzı fiili, maddeyi satma kararının ortaya çıkaran hareketin eyleme geçirilmesi ile tamamlanır. Satışa arz eyleminin icra hareketlerine bölünmesi mümkün değildir bu sebeple bu suç teşebbüse elverişli değildir³⁴⁹.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma suçunun kesintisiz bir suç olası sebebiyle yani suç hareket bittiği anda tamamlandığı için bu suçta teşebbüsün varlığı tartışmalıdır. TEZCAN, ERDEM, ÖNOK’a göre; “*bu suçun kesintisiz suç olması sebebiyle bu suçta teşebbüs mümkün değildir*³⁵⁰.” Diğer bir görüşe göre ise; bu suçta teşebbüsün mümkündür³⁵¹. Örneğin; failin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi bulundurma teklifini kabul etmesi, bulundurulacak yeri hazırlaması ve failin henüz uyuşturucu madde üzerinde fiili egemenliği kurmadan yakalanması durumunda bulundurma suçuna

³⁴⁷ YOLCU, s.114; TEZCAN/ ERDEM/ ÖNOK, s. 1003.

³⁴⁸ ZAFER, s.23.

³⁴⁹ TEKİN, Nurullah, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal, İthal ve İhraç Etmek ile Satmak, Satın Almak, Kabul Etmek ve Bulundurmak Suçları, Terazi Hukuk Dergisi, 2009, S. 37, s.108.

³⁵⁰ “bulundurma ihtimalinin kesintisiz suç teşkil etmesi sebebiyle, ya bulundurma süresi temadinin oluşmasına yetmiştir ve suç tamamlanmıştır, ya da temadi oluşmadığı için, teşebbüste söz konusu olmayacaktır.” TEZCAN/ERDEM/ÖNOK, s. 1003.

³⁵¹ ÖNER, s. 184.

teşebbüsün mümkün olduğu düşünülmektedir³⁵². Ayrıca Yargıtay'ın da bu suça teşebbüsün mümkün olduğuna dair kararları vardır³⁵³.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi nakletme ve sevk etme eylemleri uyuşturucu maddenin gönderildiği ya da taşındığı yere götürülmesiyle tamamlanır. Eğer fail uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi nakledemeden ya da sevk edemeden yakalanırsa suçun teşebbüs aşamasında kalıp kalmayacağı yine bulundurma eyleminde olduğu gibi tartışmalıdır. Bazı yazarlar bu suçun geçitli suç olduğunu ve yine asıl kast edilen nakletme ya da taşıma suçuna teşebbüsten ceza verilebileceğini söylemekte olup, yine bunun tam aksi görüşte olan yazarlar da mevcuttur. Yargıtay ise bir kararında bu suçta teşebbüsün mümkün olduğunu vurgulamıştır³⁵⁴.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin başkalarına vermesi ve kabul etmesi suçu, uyuşturucu madde üzerindeki tasarrufun başka birine geçmesi ile tamamlanmaktadır. Eğer başkasına verilme ya da kabul etme eylemi somut olayda icra hareketlerine bölünebiliyorsa bu suçlar teşebbüse elverişlidir.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin depolanması ve satın alınması eylemleri de diğer seçimlik hareketlerde ki gibi hareketi de kısımlara bölünebildiğinden teşebbüse elverişli kabul edilir. Örneğin “... sanık H.’ın suç konusu kokaini satın almak için hakkındaki mahkumiyet hükmü onanan sanık V. Ğ ile anlaştığı ve sanık Ğ.’yi kokaini teslim alması için görevlendirdiği, sanık Ğ. Tarafından henüz teslim alınmadan V.’nin kokain ile birlikte yakalandığı; böylece sanık Ğ.’nin uyuşturucu madde satın alma suçunun teşebbüs aşamasında kaldığı dikkate alınarak sanık Ğ. hakkında TCK 35.maddesinin uygulanması gerektiğinin gözetilmemesi³⁵⁵.” Sonucunda ilk derece mahkemesi hükmü bozulmuştur.

³⁵² YAŞAR/ GÖKCEN/ ARTUÇ, s. 5763

³⁵³ “Sanığın “uyuşturucu madde ithal etme” suçuna iştirak ettiğine ilişkin, kuşkuyu aşan yeterli ve kesin delil bulunmadığı; sanığın sabit olan fiilinin, ithal edilmesinden sonra suç konusu kokaini TCK’nın 188. maddesinin 3. fıkrasında düzenlenen “ticaret amacı ile kabul edip bulundurma” suçunu oluşturduğu, ancak kokaini teslim alamadan yakalandığı, böylece eyleminin teşebbüs aşamasında kaldığı gözetilmeden, “ticaret amacı ile uyuşturucu madde bulundurmaya teşebbüs” suçu yerine “uyuşturucu madde ithal etme suçundan hüküm kurulması, yasaya aykırı”, Y.10.CD., 2013/12902 E. 2014/717 K., T: 28.01.2014.

³⁵⁴ Y.10.CD., 2010/52220 E. 2011/3569 K., T: 31.03.2011,

³⁵⁵ Y.10.CD, 2012/26551 E., 2013/1788 K., T:26.02.2013.

9.1.5. TCK 188/7’de Düzenlenen Suça Teşebbüs

TCK madde 188/7’de; *“Uyuşturucu veya uyarıcı etki doğurmamakla birlikte, uyuşturucu veya uyarıcı madde üretiminde kullanılan ve ithal veya imali resmi makamların iznine bağlı olan maddeyi ülkeye ithal eden, imal eden, satan, satın alan, sevk eden, nakleden, depolayan veya ihraç eden kişi, sekiz yıldan az olmamak üzere hapis ve bin günden yirmi bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.”*

Hükmü yer almaktadır. Bu suçun oluşabilmesi için madde metninden de anlaşılacağı üzere uyuşturucu veya uyarıcı etkisi bulunmayan fakat üretimi resmi makamlar tarafından izne bağlanmış olan maddelerin fail tarafından satılması, satın alınması, imali, ithali, sevki, nakli, depolanması durumunda faile ya da faillere cezalandırılması düzenlenmiştir. Bu suçun teşebbüse mümkün olup olmaması konusunda fikir ayrılıkları bulunmaktadır. Bazı yazarlara göre bu suça teşebbüs mümkün değildir³⁵⁶. Fakat TCK 188/7’de belirtilen eylemlerin icra hareketlerine bölünebilmesi dolayısıyla bu suça teşebbüsün mümkün olduğu yönünde görüşler de vardır³⁵⁷.

9.2. İştirak

İştirak, suçun, birden fazla kişi tarafından, suçtan önce anlaşarak ortak şekilde işlenmesidir³⁵⁸. Asıl failler ile iş birliği içerisinde hareket edenleri cezalandırmak için iştirak hükümlerine TCK’da yer verilmiştir. İştirak, Türk Ceza Kanunu’nun 37. ila 41. maddeleri arasında düzenlenmiştir. TCK 37. maddesi doğrudan fail tanımlanırken, TCK 38. maddesinde, azmettirme, 39 da yardım eden, 40 da iştirakte bağlılık kuralı, 41 de ise iştirak halinde işlenen suçlarda gönüllü vazgeçmeye yer verilmiştir. 40. Maddede sadece kasten işlenen suçların iştirake konu olabildiği taksirle işlenen suçlarda iştirak hükümlerinin uygulanmayacağı görülmektedir³⁵⁹. İştirakin mümkün olabilmesi için; iştirak iradesi, birden fazla fail tarafından yapılan birden çok hareket bu hareketlerin

³⁵⁶ TEZCAN/ ERDEM/ ÖNOK, s. 1002; TANERİ, Gökhan, Uygulamadan Örnek Hükümlerle Ağır Ceza Suçları, C: II, 2. Baskı, Ankara, 2018, s.1402.

³⁵⁷ RUHİ, s. 60.; ÖZBEK/ DOĞAN/ BACAŞIZ, s. 790; ÖNER, s. 179.

³⁵⁸ ÇALIŞKAN, s. 286.

³⁵⁹ SEVDİM, s. 183.

nedensellik içinde yapılması, suçun icrasına başlanması, suçu işleyen herkesin aynı suç üzerinde birleşmesi gerekmektedir³⁶⁰.

TCK 188 bakımından iştirak durumuna baktığımızda suçun suç özgü bir suç olamaması, tek bir faille işlenebileceği gibi birden fazla faille işlenmesinin mümkün olması sebebiyle bu suçta iştirak hükümleri uygulama alanı bulmaktadır³⁶¹. TCK madde 37/1’de “Suçun kanuni tanımında yer alan fiili birlikte gerçekleştiren kişilerden her biri, fail olarak sorumlu olur.” Denmektedir. TCK 188’de yer alan suçların da TCK 37/1 kapsamında işlenmesi mümkündür³⁶².

TCK madde 37/2’de dolaylı faillik düzenleme altına alınmıştır. Kusur yeteneği olmayan kişilerin zafiyetinden yararlanılarak suçta kullanılmasını cezayı artırıcı bir neden olarak düzenlemiştir. Kusur yeteneği olmayan kişiler ise TCK 31, 32 ve 33 maddesinde düzenlenmiştir. Sonuç olarak, bu maddeler içinde belirlenen kişileri uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunda araç olarak kullanan kişiler TCK’nın 37. maddesinin ikinci fıkrası gereğince sorumlu dolaylı faillikten dolayı sorumlu tutulacaktır³⁶³.

TCK madde 38’de “Başkasını suç işlemeye azmettiren kişi, işlenen suçun cezası ile cezalandırılır.” hükmü yer almaktadır. Burada suçu işleyen asil faili suçu işlemesine ikna eden kişiye azmettiren denir. Azmettirme, suç işleme kararı, niyeti hatta düşüncesi dahi olmayan birini suç işlemeye yönlendirmedir. Azmettirmenin oluşabilmesi için; bir kişiye suç işleme kararının aldırması, azmettirilen fiilin işlenmiş olması ve azmettirenin kasten hareket etmesi gerekmektedir³⁶⁴. TCK m. 188 hükmü çerçevesinde baktığımızda yine bu suçun azmettirmeye müsait bir suç olduğunu Yargıtay kararlarında da görülmektedir³⁶⁵.

³⁶⁰ HAKERİ, s. 437.

³⁶¹ BALCI, s. 190.

³⁶² “Suç konusu esrarları diğer sanıklar Döner ve Rıfka ile birlikte aynı araçla nakleden sanığın TCK 37. Maddesi kapsamında “fail” olarak gözetilmen, sanık hakkında aynı kanunun 39. Maddesinin uygulanması” Y.10.CD., 2012/29668 E. 2013/1557 K., T: 19.02.2013

³⁶³ UZUNTOK, s. 210.

³⁶⁴ KOCA, Mahmut/ÜZÜLMEZ, İlhan, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2015, s.455.

³⁶⁵ “Sanığın amacı kullanmak ise 191.maddedeki suç; satma, başkasına verme gibi kullanma dışında bir amacı varsa 188.maddenin 3.fıkrasındaki suç oluşur. Bu bağlamda, sanığın kullanmak istediği uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi bulunduğu yerden alıp getirmesi için bir başkasına azmettirmesi suçun

TCK madde 39’da düzenlenen başka bir suça iştirak hali de yardım etmedir. Yardım etme; failin kasten yaptığı suçun icra hareketlerinin kasten desteklenmesi anlamına gelmektedir³⁶⁶. TCK 188’de yardım etme; uyuşturucu madde satışında aracı olma³⁶⁷, uyuşturucu maddelerin taşınması için şoför bulmak³⁶⁸, suçun nasıl işleneceği hususunda faile yol gösteren³⁶⁹ veya suçun işlenmesinden önce ya da işlenme anında faile yardım ederek suçun işlenmesini kolaylaştıran³⁷⁰ kişi, yardım eden olarak TCK 188’den sorumlu olur.

Son olarak Türk Ceza Kanunu’nun 188/5. maddesinde 18.06.2014 tarihli ve 6545 sayılı kanunun 66. maddesiyle yapılan değişiklikle bu suçun üç veya daha fazla kişi tarafından birlikte işlenmesi halin için farklı bir ‘birlikte işleme’ şekli³⁷¹ düzenlenmiştir. Suçun TCK 188/5 dışında ki durumlarda işlenmesi halinde iştirak olabilecektir³⁷².

niteliğini değiştirmez; bu durumda uyuşturucu maddeyi getiren 188.maddenin 3.fikrasındaki suçun, kullanma amacıyla olan sanık ise TCK’nın 191.maddesindeki suçu işlemiş olur.” Y.10.CD., 2009/5335 E., 2014/264 K. T: 14.01.2014.

³⁶⁶ **YOLCU**, s.120.

³⁶⁷ “Olayla ilgili yakalama, üst arama, muhafaza altına alma ve teslim tutanağıyla tutanağı düzenleyen tanık anlatımlarına, dosyadaki tüm belge ve bilgilere göre satıcı konumunda olan sanık İbrahim□i alıcı durumundaki kolluk görevlileriyle buluşturup suç konusu uyuşturucu maddenin alım -satımına yardım ettiği anlaşıldığı halde sanığın 5237 sayılı TCK’nın 188/3. ve 39 uncu maddeleriyle cezalandırılması yerine yazılı gerekçeyle beraat kararları verilmesi,”Y.10.CD., 2011/8782 E., 2011/20016 K. T: 12.07.2011

³⁶⁸ “Oluş ve kabule göre sanığın uyuşturucu madde nakledecek şoförü temin etmekten ibaret eyleminin TCK’nın 39. maddesi kapsamında kaldığı gözetilmeden fazla ceza tayini...” Y.10.CD., 2010/304 E., 2010/11590 K. T: 13.05.2010.

³⁶⁹ “Suç konusu uyuşturucu madde ile doğrudan ilgisi kanıtlanamayan sanığın uyuşturucu maddenin sahipleri diğer sanıklar ...’ı uyuşturucu maddenin bulunduğu aracın yanına götürüp, polisleri fark etmeleri üzerine olay yerinden ayrılmaktan ibaret eyleminin yardım niteliğinde olduğu dikkate alınarak, hakkında TCK’nın 39. maddesinin uygulanması gerektiğinin gözetilmemesi...” Y.10.CD., 2018/1316 E., 2018/5713 K. T: 12.07.2013.

³⁷⁰ “Suçun işlenmesinden önce suç konusu uyuşturucu maddenin taşınmasında kullanılan 34... plaka sayılı aracı kiralayıp diğer sanıklara veren sanığın işlenen suçtan dolayı yardım eden sıfatıyla TCK’nın 188/3-4, 39, 62. maddeleri ile cezalandırılması yerine, fiili birlikte gerçekleştiren kişilerden sayılarak hüküm kurulmasının yasaya aykırı olduğuna...” Y.10.CD., 2008/1585 E., 2008/4884 K. T: 27.03.2008.

³⁷¹ **ABAY**, s.79.

³⁷² **MALKOÇ**, İsmail, Açıklamalı Türk Ceza Kanunu, Sözkese Matbaacılık, 3. C. Ankara, 2013, s.3045

9.3. İçtima

Suçların içtması, bir kişinin birden fazla suç işlemesi durumunda, cezasının ne şekilde tayin edileceği problemiyle ilgili bir konu olmakla birlikte başka bir tanıma göre ise; birden fazla suçun bir fail tarafından işlenmesi halinde bu suçun tek suç bir suç sayılıp, işlenen birden fazla suç olduğundan dolayı cezasının artırılması veya en ağır cezayı gerektiren madde ile cezalandırılması ya da işlenen her suçun ayrı ayrı cezalandırılması anlamına gelmektedir³⁷³. TCK’da “kaç tane fiil varsa o kadar suç, kaç tane suç varsa o kadar ceza vardır” kuralının istisnasını içtima hükümleri oluşturmaktadır³⁷⁴. TCK’nın “suçların içtması” başlığı altında 42., 43. ve 44. maddelerde bileşik suç, zincirleme suç ve fikri içtima hükümleri düzenleme altına alınmıştır.

TCK 42. maddesinde bileşik suç; “*Biri diğerinin unsurunu veya ağırlaştırıcı nedenini oluşturması dolayısıyla tek fiil sayılan suç*” şeklinde tanımlanmaktadır. Maddenin devamında “Bu tür suçlarda içtima hükümleri uygulanmaz.” Hükümü yer almaktadır. Bu sebeple birleşik suçlarda içtima hükümleri uygulama bulmamaktadır.

TCK madde 43’te ise zincirleme suç yer almaktadır. Zincirleme suç; “*Bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi*” dir. Bu durumda ceza dörtte birinden dörtte üçüne kadar arttırılır. Zincirleme suç hükmünün uygulanabilmesi için failin; suç işleme kararının bulunması, birden fazla suç işlemesi ya da aynı suçun birden fazla işlenmesi ve suçların farklı zamanlarda işlenmesi ve gerekir. Zincirleme suçta verilen ceza tektir fakat bu ceza madde 43 hükümlerince arttırılır. Fakat madde gereğince, kasten öldürme, kasten yaralama, işkence, cinsel saldırı, çocukların cinsel istismarı ve yağma suçlarında zincirleme suç hükümleri uygulanmaz. TCK 44. madde de düzenlenen son içtima biçimi de fikri içtimadır. Fikri içtimada; fail eğer ki yaptığı bir hareket ile birden fazla çeşitte suçun oluşmasına sebep olmuşsa bu suçlardan en ağır ceza yaptırımını olan suçtan cezalandırılır. Fikri içtimada ortada yapılan tek bir fiil olmasına rağmen, birden fazla suç gerçekleşmiştir. Yani fiilin tek ve suçun birden fazla olması gerekir³⁷⁵.

³⁷³ DÖNMEZER, Sulhi, Genel Ceza Hukuku Dersleri, İstanbul, 2003, s. 244.

³⁷⁴ ELMAS, s. 2001.

³⁷⁵ COŞKUN, Neslihan, Fikri İçtima, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009, s. 89.

TCK 188/1-188/3. madde de düzenlenen suçlar, kendi aralarında seçimlik olarak düzenlendiği için birden fazla fiilin gerçekleşmesi halinde ortada tek bir suç söz konusu olacaktır. Yani failin suçun oluşması için madde metninde yazılı hareketlerden birini yapması yeterlidir. Seçimlik hareketlerin birkaçının birden yapılması birden fazla suç olduğu anlamına gelmez, bu hareketlerde de ortada bir suç vardır fakat burada suçu oluşturan maddenin aynı uyuşturucu madde üzerinde işlenmesi gerekmektedir³⁷⁶. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin imal, ithal veya ihraç edilmesi durumunda eğer fail değişik zamanlarda; aynı veya farklı tür maddeyi imal, ithal ya da ihraç ederse zincirleme suç hükümleri uygulanır. Örneğin madde 188/1 çerçevesinde bir suç işleme kararının neticesinde değişik zamanlarda, yurt dışından ithal ettiği uyuşturucu maddeleri, yurt içinde satması durumunda, birden fazla ithal ve satma eylemlerinden dolayı değil, yalnızca birer kez ithal ve satma eylemlerinden dolayı fail ayrı ayrı cezalandırılarak verilecek ceza TCK'nın 43. maddesi gereği belirlenen oranda artırılmalıdır³⁷⁷. TCK 188/3 kapsamında failin; farklı günler içinde aynı ya da farklı kişilere uyuşturucu madde satması³⁷⁸, devretmesi, nakletmesi; failin birden fazla kişiye uyuşturucu madde satması³⁷⁹; failin aynı gün farklı kişilere uyuşturucu madde satması³⁸⁰, faillerin aynı tarihte aynı suçu iki kez işlemesi³⁸¹ durumlarında zincirleme suç hükümlerinin uygulanması söz konusu olacaktır. Fakat şunu belirtmek gerekir ki zincirleme suçun uygulanabilmesi için; failin işlediği suçların cezalandırılabilir nitelikte

³⁷⁶ **ERMAN/ ÖZEK**, s. 282.

³⁷⁷ Y. 10 C.D.. 2009/6843 E. 2010/115 K, T: 14.01.2010

³⁷⁸ "... sanığın 06.01.2010 ve 09.01.2010 tarihlerinde değişik kişilere eroin satmış olması nedeniyle hakkında TCK 43. maddesinin uygulanması gerektiğinin gözetilmemesi; karşı temyiz bulunmadığından bozulma sebebi sayılmamıştır." Y. 10 C.D.. 2010/57421 E. 2012/6969 K, T: 03.04.2012

³⁷⁹ "... Tüm dosya kapsamında; sanık M.P'nin 01.02.02006 tarihinde sanıklar H, E.M ve R.M'e, 21.02.2006 tarihinde ise sanıklar G.Ü, S.Y ile O.G'e uyuşturucu madde satmak suçlarını bir suç işleme kararının icrası kapsamında işleyip ilemediği belirlenerek sonucuna göre, sanığın eylemlerinin iki ayı uyuşturucu madde ticareti yapmak suçunu oluşturup oluşturmayacağı ya da hakkında TCK'nın 43. maddesinin uygulanıp uygulanmayacağının tartışılması gerektiğinin gözetilmemesi..." Y. 10 C.D.. 2008/7368 E. 2008/15197 K, T: 21.10.2008.

³⁸⁰ " aynı gün değişik kişilere esrar satmış olan sanıklar Erkan ve Çetin hakkında zincirleme suç nedeniyle TCK'nın 43/1 maddesinin uygulanmaması karşı temyiz bulunmadığından bozma nedeni sayılmamıştır." Y. 10 C.D.. 2009/6843 E. 2010/115 K, T: 14.01.2010.

³⁸¹ " bir suç işleme kararının icrası kapsamında, 23.04.2007ve 24.04.2007 tarihlerinde aynı suçu iki kez işleyen sanıklar AT ve MH hakkında, zincirleme suç nedeniyle TCK'nın 43. maddesinin uygulanması gerektiğinin gözetilmemesi..." Y. 10 C.D.. 2010/44461 E. 2011/2244 K, T: 17.02.2011.

olması, suçlar arasında hukuki kesintinin bulunmaması, işlenen suçun başlangıçta ki genel niyete veya suç işleme konusunda tek karara dayanması gerekir.

Türk Ceza Kanunu'nun 188. maddesinin 1. fıkrasında düzenlenen imal, ithal ve ihraç suçları ile 3. fıkrasında düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçlarının içtiması durumunda ne olacağı konusunda farklı görüşler mevcuttur. Örneğin imal veya ithal edilen uyuşturucu maddenin, ülke içinde satılması, nakledilmesi, ya da depolanması durumunda bir görüşe göre; TCK'nın 188/1 ve 3'te düzenlenen ayrı suçlar oluşacağından, gerçek içtima kuralı gereğince fail, her suçtan ayrı ayrı cezalandırılmalıdır³⁸². Yargıtay da geçmiş tarihli bir kararında;

“Sanığın suç konusu uyuşturucu maddeler ile uyuşturucu madde içeren çok sayıda Extacy haplarını, farklı tarihlerde yurt dışından yurda izinsiz olarak ithal ettikten sonra ithal amacının dışında yenilenen kastla satışa arz ettiği ve satarken yakalandığı anlaşılmışına göre, gerçekleşen iki ayrı fiilin uyuşturucu madde ithal etmek ve uyuşturucu maddeyi satışa arz etmek suçlarını oluşturduğunun” gözetilmesi gerektiğini kararda belirtmiştir.

Kanaatimizce bize göre de iki ayrı suç oluşmaktadır. Fakat bunun tam aksi görüşte olan yazarlar; suçlara konu olan uyuşturucu veya uyarıcı maddenin aynı madde olması halinde *“tüketen ve tüketilen norm ilişkisi kuralı”* dikkate alınarak uyuşturucu veya uyarıcı maddenin imal ve ithal edilmesinden sonra, arada hukuken geçerli bir kesinti olmaması şartıyla ülke içinde ticareti ayrı bir suç oluşturmayacağı bu sebeple sadece uyuşturucu madde ithalin cezalandırılması gerektiği söylenmektedir³⁸³. Ayrıca Yargıtay da yeni tarihli kararlarında tüketen tüketilen norm ilişkisini baza uyuşturucu veya uyarıcı maddenin imal ve ithal edilmesinden sonra, arada hukuken geçerli bir kesinti olmaması şartıyla içtima hükümlerince tek suçtan ceza verilmesine yönelik kararlar vermektedir³⁸⁴. Fakat ithal eyleminden sonra eğer eylemsel ya da hukuksal bir kesinti

³⁸² UZUNTOK, s.211; ÖNER, s.190; TEZCAN/ ERDEM/ ÖNOK, s.644

³⁸³ ELMAS, s. 208.

³⁸⁴ “...Tüketen-tüketilen norm ilişkisi kuralı gereğince, uyuşturucu veya uyarıcı madde ithal eden kişinin arada hukuken geçerli bir kesinti olmaması koşuluyla ithal ettiği bu maddeleri satmak için bulundurmasının ya da satmasının ithal dışında ayrı bir suç oluşturmayacağı ithalle ilgili fiilin bulundurma ve satma fiillerini içine alıp tüketeceği; sanığın olay tarihinden bir gün önce İran'dan İstanbul'a geldiği yakalandığında midesinde 8 paketçik halinde eroin bulunduğunun tespit edildiği uyuşturucu madde ithal etme suçunu işlediği sanığın bu eroinin bir kısmını sattığı anlaşılmış ise de ithal ve satma arasında hukuken geçerli bir kesinti olmadığı için, ayrıca uyuşturucu madde satma suçunun

meydana gelmiş ise “kastın yenilenmesi” sebebiyle iki ayrı suç oluşacağı kabul edilmektedir. Ayrıca yine ithal edilen madde ile ülke içinde satılan maddenin aynı olmaması durumunda da iki ayrı suç oluşacaktır.

TCK 188/1 ve 188/3 arasında ki bir başka konuda teşebbüs aşamasında kalan imal ve ihraç suçları ile m. 188/3’te düzenlenen suçlar arasındaki içtima ilişkisidir. Örneğin failin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi ihraç edecekken gümrükte yakalanması durumunda hem uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi ihraca teşebbüs hem de uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi nakletme suçu oluşmaktadır. Bu durumda Yargıtay kararlarına³⁸⁵ göre de iki tane suç oluşmaktadır fakat ceza belirlenirken fikri içtima hükümlerine gitmek gerekmekte ve en ağır ceza hangi suçtaydı o suça göre ceza verilmelidir.

TCK madde 188’in diğer suçlarla olan ilişkisine baktığımızda öncelikle TCK 297. maddesinde ki suçu ile birlikte TCK 188/3’te belirlenen eylemlerden birinin gerçekleşmesi durumunda TCK 297/1 “*Bu suçun konusunu oluşturan eşyanın, temin edilmesi veya bulundurulması ayrı bir suç oluşturduğu takdirde; fikri içtima hükümlerine göre belirlenecek ceza yarı oranında artırılır*” göre fikri içtima hükümleri uygulanır.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin eczaneden sahte reçete ile alınması durumunda, TCK m.212 ve TCK 188 oluşur ve TCK 212. madde uyarınca gerçek içtima hükümleri uygulama bulacaktır.

oluşmadığı; sanığın fiilinin bütünüyle uyuşturucu madde ithal etme suçunu oluşturduğu ve sadece bu suçtan mahkumiyetine karar verilmesi gerektiği gözetilmeden, sanık hakkında her iki suçtan mahkumiyet hükmü kurulması .” Y. 10 C.D.. 2011/26379 E. 2012/8893 K, T: 07.05.2012.

³⁸⁵ 5237 sayılı TCK’nın “Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti” başlıklı 188. maddesinin birinci fıkrası suç tarihi itibarıyla; “Uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak imal, ithal veya ihraç eden kişi, on yıldan az olmamak üzere hapis ve yirmi bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.” Söz konusu suçun oluşabilmesi için uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanma dışında bir amaçla yurt dışına çıkarılmış olması gerekmektedir. Bu suç aynı zamanda teşebbüse elverişli olup, sınır kapısı olan yerlerde gümrük görevlilerine beyanda bulunduktan sonra ancak ülke sınırı geçilmeden önce ele geçirilmiş olması halinde biri ihraca teşebbüs, diğeri ise TCK’nun 188. maddesinin üçüncü fıkrasında düzenlenen tamamlanmış uyuşturucu madde bulundurma veya nakletme ya da sevk etme suçu oluşacaktır. Bu durumda aynı Kanunun 44. maddesinde düzenlenen fikri içtima hükümleri gereğince her iki suçtan ayrı ayrı somut uygulama yapılması, belirlenecek sonuçların karşılaştırılması ve daha ağır sonuç doğuran suç esas alınarak hüküm kurulması gerekmektedir. Y. C.G.K. 2016/20 E. 2016/426 K, T: 13.03.2018.

2313 Sayılı Kanun'un 23. Maddesinde; *“Esrar elde etmek amacıyla kenevir ekimi yapan kişi dört yıldan on iki yıla kadar hapis ve beş yüz günden on bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Münhasıran kendi kullanımı için ihtiyaç duyduğu esrarı elde etmek amacıyla kenevir ekimi yapan kişi bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu madde kapsamında ekim yapma ibaresinden, tohumun toprağa ekilmesinden ürünün hasadına kadarki süreç anlaşılır.”*

Hükmü yer almaktadır. Bu hükümle birlikte TCK 188'de düzenlenen suçlarla kesişmesi halinde örneğin failin evinde topraktan kopararak kurumaya bırakılmış vaziyette, kullanım sınırını aşacak miktarda esrar elde edilebilecek Hint keneviri yakalanırsa, sadece uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçu oluşur³⁸⁶. Eğer failde kurumaya bırakılmış kenevir bitkisi değil sadece ekili kenevir varsa failin eylemi sadece izinsiz Hint keneviri ekmek suçunu oluşturur³⁸⁷. Failin hem tarlasında ekili kenevirin olması hem de hasat edilip kurutulmaya bırakılmış kenevir bitkisinin olması durumunda failin kullanma amacı dışında bunları bulundurması halinde esrar elde etmek amacıyla kenevir ekme, uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapma suçları oluşacaktır³⁸⁸.

³⁸⁶ “Olay tarihinde sanığa ait hayvan ağılında kurutulmaya bırakılmış net 2760 gram esrar elde edilebilecek miktarda kenevir bitkisi ele geçirilmesi ve dosya kapsamı karşısında sanığın eyleminin uyuşturucu madde ticareti yapma suçunu oluşturduğu gözetilmeden suçun niteliği yanlış değerlendirilerek yazılı şekilde hüküm kurulması.” Y.10.CD., 27.02.2012, 2579/1557

³⁸⁷ **ALBAYRAK**, Mustafa, Kenevir Ekme Üzerine Düşünceler, Terazi Hukuk Dergisi, 2008, S.18, s.147; “21.04.2006 günlü olay yeri tespit tutanağı, olay yeri krokisi, savunma ve tüm dosya kapsamına göre; sanığın bakım ve gözetimini yaptığı tarlada, kenevir bitkisi ektiğinin ihbarı üzerine görevlilerce 350 kök kenevir bitkisi ekili vaziyette ele geçtiği bunun dışında esrar elde etmek amacıyla sökülmiş, koparılmış, kurumaya bırakılmış kenevir bitkisi elde edilemediği bu itibarla sanığın eyleminin sadece izinsiz hint keneviri ekmek suçunu oluşturduğu söz konusu suçtan da kamu davası açılarak bu davadan tefrik edildiği anlaşılmakla sanığın unsurları yönünden oluşmayan uyuşturucu madde temin etmek suçundan beraati yerine yazılı biçimde mahkumiyet kararı verilmesi.” Y.10.CD., 2006/13623 E., 2006/14482 K, 19.12.2006

³⁸⁸ “Sanığı bahçesinde yapılan aramada; bahçe içerisinde ekili halde 350 kök kenevir bitkisi ile bahçede 8100 gram ve evinde 2950 gram kubar esrar ele geçirilmesi nedeniyle, sanığın yargılamaya konu fiillerin satmak amacıyla uyuşturucu madde bulundurma suçuyla birlikte esrar elde etmek için kenevir ekme suçlarını oluşturduğu ve her iki suçtan mahkumiyet kararı verilmesi gerekirken, olayda uygulama yeri bulunmayan TCK 44. Maddesine dayanılarak yalnızca uyuşturucu madde ticareti yapma suçundan mahkumiyet kararı verilmesi bozmayı gerektirmiştir.” Y.20.CD., 2015/10368 E., 2018/4465 K, 18.10.2018

10. ETKİN PİŞMANLIK

Etkin pişmanlık, bir tanıma göre; bir kimsenin bir suç işledikten sonra işlediği suçtan dolayı üzülmesi, pişmanlık duyması ve bazı koşulların varlığı halinde kanun koyucunun bu üzüntü ve pişmanlığına değer atfetmesidir. Başka bir tanıma göre, yalnızca kanunda belirtilen suç tiplerinde uygulama alanı bulan, suçun işlenmesinden sonra failin pişmanlık gösteren davranışları sebebiyle kanun koyucunun takdir ettiği durumlarda bazen cezayı tamamen ortadan kaldıran bazı hallerde ise cezada indirim yapılmasını gerektiren bir şahsi sebeptir³⁸⁹. Etkin pişmanlık suç sonrasını ilgilendiren bir durumdur ve ne suç durumu ne de failin suçunu ortadan kaldırmaz.

Etkin pişmanlık ve gönüllü vazgeçme birbirinden bağımsız şeylerdir. Gönüllü vazgeçme; fail suçun işlenmesi sırasında ya da icra hareketlerinin gerçekleştirildiği fakat neticenin gerçekleşmediği durumda failin suç işlemekten vazgeçmesi ya da neticenin gerçekleşmesini engellediği durumda ortaya çıkmaktadır. Bu durumda fail suça teşebbüsten dolayı değil eğer suçta tamamlanan kısmın bir suç oluşturması durumunda sadece tamamlanan suçtan dolayı cezalandırılır³⁹⁰. Etkin pişmanlıkta ise artık suçun icra hareketleri tamamlanmış ve netice gerçekleşmiştir. Ayrıca gönüllü vazgeçme TCK'nın 36. maddesinde genel hükümlerde düzenlenirken, etkin pişmanlık ise, her suç tipinde olmamakla birlikte sadece kanunda özel olarak belirtilen suçlarda uygulama alanı bulmaktadır³⁹¹. Örneğin; kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçu (m.110), malvarlığına karşı suçlar (m 168), uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti ya da kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma, kabul etme veya bulundurma (m. 192), suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu (m. 221), zimmet suçu (m. 248), rüşvet suçu (m.254), iftira suçu (m. 269), yalan tanıklık suçu (m. 274) bakımından TCK'da etkin pişmanlık hükümleri uygulanmaktadır.

Konumuz itibarıyla uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu bakımından etkin pişmanlık TCK m.192 düzenlenmiştir. TCK madde 192/1'de uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunda cezayı kaldıran etkin pişmanlık hali

³⁸⁹ SEVDİM, s.213; KIDIL, s.167; HAKERİ, s. 429.

³⁹⁰ TCK Madde 36 “Fail, suçun icra hareketlerinden gönüllü vazgeçer veya kendi çabalarıyla suçun tamamlanmasını veya neticenin gerçekleşmesini önlerse, teşebbüsten dolayı cezalandırılmaz; fakat tamam olan kısım esasen bir suç oluşturduğu takdirde, sadece o suça ait ceza ile cezalandırılır.”

³⁹¹ HAKERİ, s.429; KOCA/ ÜZÜLMEZ, s.394; HAFIZOĞLULARI, Zeki/ ÖZEN, Muharrem, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, US-A Yayıncılık, Ankara, s.342; ÖZGENÇ, s.603.

düzenlenirken, TCK madde 192/3 de imal ve ticaret suçlarında cezayı azaltan sebep etkin pişmanlık düzenlenmiştir.

10.1. Cezayı Ortadan Kaldıran Etkin Pişmanlık (TCK 192/1)

Türk Ceza Kanunu’nun 192/1. Maddesinde; *“Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarına iştirak etmiş olan kişi, resmi makamlar tarafından haber alınmadan önce, diğer suç ortaklarını ve uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin saklandığı veya imal edildiği yerleri merciine haber verirse, verilen bilginin suç ortaklarının yakalanmasını veya uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ele geçirilmesini sağlaması halinde, hakkında cezaya hükmolunmaz.”*

Hükmü yer almaktadır. Burada düzenlenen etkin pişmanlık hükmü ile uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin topluma dağıtılmasını engellemesi, TCK 188 kapsamında uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin dağıtımını yapan kişi ya da kişilerin yakalanmasına yardımcı olan kişilerin iyi niyetleri ödüllendirilmektedir³⁹².

TCK madde 192/1’de de belirtildiği üzere cezayı ortadan kaldıran etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabilmesi için failin madde metninde yer alan koşulların yerine getirmesi gerekmektedir.

10.1.1. Failin Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçuna İştirak Etmiş Olması

Failin, suçu işledikten sonra cezasını ortadan kaldıran etkin pişmanlık hükmünden yararlanabilmesi için, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarına iştirak etmiş olması gerekir. Ancak, TCK’nın 192/1. maddesinde belirtilen “iştirak etmiş olan” kelimesinden ne anlaşılması gerektiği konusunda doktrinde görüş ayrılıkları bulunmaktadır. Bir görüşe göre maddede geçen iştirak, genel hükümlerde düzenlenen TCK m. 37’deki müşterek faillik şeklinde olabileceği gibi TCK m. 38 ve 39’daki azmettiren ve yardım eden şeklinde de olabilir. Bu sebeple sadece iştirak halinde işlenen suçlarda etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanacağı bunun dışında bu suçları tek başına işleyen birinin etkin pişmanlıktan yararlanamayacağı şeklinde görüşleri vardır³⁹³.

³⁹² DONAY Süheyil/ KAŞIKÇI Mahmut, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2004, s.260; EKMEN, Selahaddin Eyüp, Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale, 2019, s. 41.

³⁹³ ÜNLÜ, s.141; BALCI, s.235.

Çoğunluk görüşe göre ise bu madde de yer alan “iştirak etmiş olma” ifadesinin teknik anlamda “iştirak etme” eylemini kapsamadığı, bu ifadeden “uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarından herhangi birini işlemiş olan kimse³⁹⁴” anlaşılması gerektiği söylenmektedir. Ayrıca Yargıtay’ın bir kararında da “*Sanığın ele geçirilen afyon sakızını İran’dan getirdiğini belirterek, ikrarı ile görevlilerin bilgisi olmadığı aşamada ithal suçunun ortaya çıkmasını sağladığı anlaşıldığından, bu suçtan 5237 sayılı TCK’nın 192/1. maddesi uyarınca hakkında cezaya hükmolunamayacağı ancak, sanığın eyleminin uyuşturucu madde ticareti yapma suçunu oluşturacağı gözetilmeden yazılı şekilde hüküm kurulması*³⁹⁵.” diyerek Yargıtay da bu durumlarda etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasını benimsemiş ve suça iştirakten uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarından herhangi birini işlemiş olan kimse görüşünü benimsemiştir.

10.1.2. Resmî Makamlar Tarafından Haber Alınmadan Önce, Diğer Suç Ortaklarını ve Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddelerin Saklandığı veya İmal Edildiği Yerleri Merciiine Haber Vermek

TCK madde 192/1’de cezayı ortadan kaldıran etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabilmesi için başka bir şart olarak da, resmi makamlar tarafından suçun öğrenilmesinden önce failin diğer suç ortaklarını ve maddelerin saklandığı veya maddelerin imal edildiği yerleri yetkili mercilere ihbar etmesi gereklidir. İhbarın bizzat fail tarafından yapılması gerekir. Fakat hastalık ve diğer geçerli sebeplerle bir yakınına söyleyerek ona yaptırmışsa bizzat kendi yapmış gibi fail, cezayı kaldıran etkin pişmanlık maddesinden yararlanabilir³⁹⁶. Maddede geçen şikâyetin yapılabileceği resmi makamlar CMK madde 158’de belirtilmektedir. Bu maddeye göre bu makamlar; CMK m. 158’de Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Cumhuriyet Başsavcılıkları, emniyet ve jandarma birimleri, valilik ve kaymakamlıklar ile elçilik ve konsolosluklardır. Resmi makamların suçun işlendiğini öğrendikten sonra, resmi makamların suçu öğrendiğinden haberi olmayan failin suçla ilgili resmi makamlara bilgi vermesi durumunda cezayı kaldıran etkin pişmanlık uygulanmaz³⁹⁷. Zira bu makamların

³⁹⁴ GÜNGÖR/KINACI, s.452, 453; GÜNAL, s.171

³⁹⁵ Y.10.CD., 2015/1524 E., 2017/6112 K, 28.11.2017.

³⁹⁶ AKKAYA, s.470.

³⁹⁷ ELMAS, s. 832.

haberdar olmasından sonraki bildirim, ihbar değil yardımdır³⁹⁸. Ancak şartları sağlaması durumunda TCK 192/3. maddesinden yararlanabilecektir³⁹⁹.

Fail, suçun diğer faillerini ve maddenin saklandığı ya da imal edildiği yerleri resmi mercilere haber vermesi gerekir maddesine baktığımızda ise burada kaşımıza failin etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanması için, hem suç ortağını hem de uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin saklandığı veya imal edildiği yeri mi bildirmesi gerekir; yoksa yalnızca suç ortaklarını haber vermesi veya yalnızca uyuşturucu veya uyarıcı maddenin saklandığı veya imal edildiği yerin bildirmesinin yeterli olup olmadığı sorunu çıkmaktadır⁴⁰⁰. Öğretide bir görüşe göre; “TCK m. 192/1’de suç ortaklarının ve uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin saklandığı veya imal edildiği yerlerin merciiine haber verilmesi gereği belirtilmek suretiyle “ve” bağlacı kullanıldığı için, yalnızca suç ortaklarının veya yalnızca uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin saklandığı veya imal edildiği yerlerin bildirilmesi durumunda fail etkin pişmanlıktan faydalanamaz⁴⁰¹”, Denmektedir. Diğer görüş göre ise; madde metninde kullanılan “ve” sözcükleri “veya” olarak anlaşılmalı ve failin hem suçu hem suçun diğer faillerini ve bir de uyuşturucu maddenin saklandığı yeri söylemesi şart değildir. Failin bunlardan birini bildirmiş olması TCK 192/1’den yararlanması için yeterli olacaktır⁴⁰². Bizce de madde içinde “ve” bağlacının “veya” anlamına gelmesi gerekmektedir. Çünkü etkin pişmanlığın amacı hem uyuşturucu madde ticaretini önlemek hem de failin pişmanlığından yararlanmasını sağlamaktır. Hal buyken failin tek bildiği şey maddenin saklandığı yer ise ve bunu resmi makamlara bildirdiyse ve bunun sonrasında uyuşturucu maddeler ve suçun failleri yakalandıysa failin cezayı ortadan kaldıran etkin pişmanlıktan yararlanmaması etkin pişmanlıktan beklenen sonucu doğurmamakta ve etkin pişmanlığın genel felsefesi ile uyuşmamaktadır.

10.1.3. Verilen Bilginin Suç Ortaklarının Yakalanmasını veya Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddenin Ele Geçirilmesini Sağlamak

³⁹⁸ CANAK, Erkan, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçlarında Etkin Pişmanlık, Kazancı Hukuk Yayınevi, İstanbul, 2012, s.16.

³⁹⁹ ÜNLÜ, s.143.

⁴⁰⁰ YAŞAR/ GÖKCAN/ ARTUÇ, s.5955

⁴⁰¹ TEZCAN/ ERDEM/ ÖNOK, s.610.

⁴⁰² ZAFER, s.21; YAŞAR, s.330; BALCI, s.247, KURT/ KURT, s.70; AKKAYA, s.471; GÜNDEL, s.211; GÜNAL, s.132; ÖNER, s.166; YAŞAR/ GÖKCAN/ ARTUÇ, s.5955

Resmi makamlara suçu bildiren failin, kanun metnine göre mercilere verdiği bilgiler sonrası suçun diğer faillerinin yakalanmasına ya da maddenin yakalanmasını sağlamamasını gerekir⁴⁰³. Failin verdiği bilgiler sonrasında ne suç ortakları ne de uyuşturucu veya uyarıcı madde ele geçirilemiyorsa fail etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanamaz⁴⁰⁴.

10.2. Cezayı Azaltan Etkin Pişmanlık (TCK 192/3)

Cezayı azaltan etkin pişmanlık TCK madde 192/3'te düzenlenmiştir. Bu maddeye göre;

“Bu suçlar haber alındıktan sonra gönüllü olarak, suçun meydana çıkmasına ve fail veya diğer suç ortaklarının yakalanmasına hizmet ve yardım eden kişi hakkında verilecek ceza, yardımın niteliğine göre dörtte birden yarısına kadarı indirilir.”

Hükmü yer almaktadır. Cezayı azaltan etkin pişmanlığın uygulanabilmesi için madde metninden de anlaşılacağı üzere bazı şartların meydana gelmesi gerekir.

10.2.1. Uyuşturucu Madde İmal ve Ticareti Suçlarından Resmi Makamların Haber Alınmış Olması Gerekir

Bu cezayı azaltan etkin pişmanlık hükmünün uygulanabilmesi için ilk olarak TCK 188'de yer alan suçun resmi makamlar tarafından öğrenilmesi gerekir. Eğer ki resmi makamlar tarafından suçun haberi alınmadan önce fail etkin pişmanlıkta bulunursa TCK 192/1. maddesi uygulanacaktır.

10.2.2. Kişinin Gönüllü Olarak, Suçun Meydana Çıkmasına ve Fail veya Diğer Suç Ortaklarının Yakalanmasına Hizmet ve Yardım Etmesi Gerekir

Cezayı azaltan bu etkin pişmanlık hükmünün uygulanabilmesi için diğer bir şartta failin, suçun ortaya çıkması veya suç ortaklarının yakalanması için yetkili mercilere bizzat ve

⁴⁰³ “Failin etkin pişmanlık nedeniyle indirimden yararlanabilmesi için kendi suçunun ortaya çıkmasına ya da suç ortaklarının yakalanmasına yardım ve hizmet etmiş olması gerekmektedir. Suç ortakları kavramı uyuşturucu madde suçuna katılan ya da başka bir uyuşturucu madde ile ilgili suç işleyen kimse olarak anlaşılmalı; “yakalanması” sözcüğü de, “suç ortaklarının yakalanması ya da kim olduğunun belirlenmesi” olarak kabul edilmelidir. Fail suç ortağının, uyuşturucu maddeyi satın aldığı veya sattığı kişinin ya da başka bir uyuşturucu madde suçu işleyen kişinin yakalanmasına ya da kim olduğunun belirlenmesine katkıda bulunduğu indirimden yararlanacaktır. Failin kendi suçunun ya da suç ortaklarının ortaya çıkmasına yönelik olarak verdiği bilginin yardım ve hizmet niteliğinde kabul edilebilmesi için, hizmet ve yardımın konusu olan bilgilerin doğru olmasının yanında, hizmet ve yardımın sonuca etkili ve yararlı olması da gerekmektedir.” Y.C.G.K. 2016 / 236 E. 2019 / 55 K., T:24.01.2019

⁴⁰⁴ TEZCAN/ ERDEM/ ÖNOK, s.654; YOKUŞ SEVÜK, s.215.

gönüllü olarak⁴⁰⁵ hizmet ve yardımda bulunması gerekmektedir. Kişinin bu hizmet ve yardımı gönüllü olarak gerçekleşmediyse cezayı azaltan etkin pişmanlık burada uygulama alanı bulmaz⁴⁰⁶. Fail yine bu etkin pişmanlığı zorlama, baskı, bir vaat altında yapmış ise yine cezada indirim sağlanmaz⁴⁰⁷. Failin TCK'nın 192/3 den faydalanabilmesi için diğer suç ortaklarının yakalanmasına yardım etmesi, hizmet gerekmektedir.

10.2.3. Failin Hüküm Verilmeden Önce Suçun Meydana Çıkmasına ve Fail veya Diğer Suç Ortaklarının Yakalanmasına Hizmet ve Yardım Etmesi Gerekmemektedir

TCK 192/3. maddenin gerekçesinde; *“Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti ya da kullanmak için satın alınması, kabul edilmesi veya bulundurulması suçları ile ilgili olarak soruşturma başladıktan sonra, etkin pişmanlık göstererek suçun meydana çıkmasına ve fail ve diğer suç ortaklarının yakalanmasına yardım ve hizmet eden kişi hakkında verilecek cezada indirim yapılması öngörülmüştür. Ancak, bu bilgi vermenin en geç hüküm verilmeden önce gerçekleşmesi gerekir.”*

ifadesine yer verilmiştir. Madde gerekçesinde yer alan “hüküm verilmeden önce” ifadesinden ilk derece mahkemesince verilen ilk hükmün mü, yoksa kesinleşmiş hükmün mü anlaşılması gerektiği konusunda doktrinde tartışmalar mevcuttur. Bir görüşe göre; hükümden ilk derece mahkemesinde hükmün verildiği ana kadar hizmet ve yardım yapılması gerektiği anlaşılmalıdır. Ve bu sebeple ilk hükümle kararın kesinleşeceği zamana kadar ki arada kişi etkin pişmanlığından yararlanamayacaktır.

⁴⁰⁵ “Aleyhine delil bulunmadığı aşamada, yolcu otobüsünün içinde ve bagajında ele geçirilen uyuşturucu maddenin bulunduğu çantaların kendisine ait olduğunu belirterek ikrarı ile suçunun ortaya çıkmasına hizmet ve yardımda bulunan sanık hakkında, TCK'nın 192. maddesinin 3. fıkrasında öngörülen etkin pişmanlık hükmünün uygulanması gerektiğinin gözetilmemesi...” Y.10.CD. 2015/278 E., 2018/3501 K, 16.04.2018.

“Evinde yapılan aramada kullanma sınırı içerisinde 6 gr uyuşturucu madde (esrar) ele geçirilen sanığın, tarlasında yetiştirmiş olduğu uyuşturucu maddeleri diğer sanığa para karşılığı verdiğini söyleyerek, uyuşturucu madde ticareti yapmak suçunun ortaya çıkmasına yardım ve hizmet ettiğinin anlaşılmasına göre, hakkında TCK'nın 192/3. maddesinin uygulanıp uygulanmayacağına tartışılmaması bozmayı gerektirmiştir.” Y.10.CD. 2006/15487 E., 2007/2335 K, 27.02.2007

⁴⁰⁶ “Sanık Metin'in bagajında uyuşturucu maddeyi taşıdığı otomobil ile olay mahalline 150-200 metre yakınlıktaki bir yere Metin'le birlikte gelip, burada otomobilden inerek, başka bir yöne hareket etmeksizin bekleyen ve polislerce yakalanmak istendikleri sırada da kaçmaya başlayan, bu şekilde uyuşturucu madde suçlarına iştirak ettikleri anlaşılan sanıklar İsmail ve Davut hakkındaki sanık Metin'in sonradan yapmış olduğu açıklamalar, TCK'nın 192/3. maddesi kapsamında hizmet ve yardım olarak değerlendirilemez”, Y.10.CD., 2006/11121 E. 2007/410 K, T: 23.01.2007

⁴⁰⁷ ÖNER, s.169.

Buna gerekçe olarak da failin en baştan beri suçlamayı kabul etmeyip, ilk derece mahkemesinden ceza kararı çıktıktan sonra hüküm kesinleşmeden etkin pişmanlıkta bulunması durumunu ilk karar verilesiye kadar beraat edebileceği beklentisiyle hizmet ve yardımdan kaçınıp, sırf cezasında indirim yapılsın diye hükmün kesinleşmesi aşamasında etkin pişmanlık yapması durumunda “gönüllülük” unsurunun gerçekleşmeyeceği için cezada indirim yapılmaması savunulmaktadır⁴⁰⁸.

Diğer görüşe göre ise, hükümden kast edilen kararın kesinleşmesidir. Eğer ki ilk derece mahkemesi tarafından verilen karar istinaf edilmeden kesinleşirse burada doğal olarak hüküm artık kesinleşeceğinden etkin pişmanlık durumu söz konusu olmayacaktır. Fakat ilk derece mahkemesi tarafından verilen sanığın, failer veya uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ele geçirilmesine hizmet ve yardım edecek bilgileri vermesi durumunda etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması gerekir çünkü uygulanmaması durumu etkin pişmanlığın amacına ters düşmektedir⁴⁰⁹.

Kanaatimize göre failin cezayı azaltan etkin pişmanlıktan yararlanabilmesi için ilk derece mahkemesi tarafından hüküm kurulmadan etkin pişmanlık yapması gerekmektedir çünkü Balcı'nın da dediği gibi sonrasında yapılan etkin pişmanlık durumunda gönüllü olarak değil baskı ve ceza alma korkusu ile yapılan etkin pişmanlık olmakta ve madde metninde ki koşul gerçekleşmemektedir.

⁴⁰⁸ BALCI, s.241.

⁴⁰⁹ YOKUŞ SEVÜK, s.227; SEVDİM, s.222.

11. YAPTIRIM

Ceza hukukunda kanunla koyulan kurallara uyulmadığı takdirde bunun karşılığı olarak kişiye ya da kişilere çeşitli cezaların verilmektedir. Bu cezalar hapis cezaları olabileceği gibi, para cezaları ya da güvenlik tedbirleri de olabilmektedir. Hapis cezası, suçlunun ceza infaz kurumuna konularak özgürlüğünün kısıtlanmasına sebep olur. TCK'nın 46. maddesinde hapis cezaları ve türleri düzenlenmiştir. Buna göre hapis cezaları; Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası, müebbet hapis cezası, süreli hapis cezası olarak üçe ayrılır.

Bir diğer yaptırım türü de adli para cezalarıdır. Adli para cezasına ilişkin düzenlemeye TCK m.52'de yer verilmiştir. TCK madde 52'ye göre; “Adli para cezası, beş günden az ve kanunda aksine hüküm bulunmayan hallerde yedi yüz otuz günden fazla olmamak üzere belirlenen tam gün sayısının, bir gün karşılığı olarak takdir edilen miktar ile çarpılması suretiyle hesaplanan meblağın hükümlü tarafından Devlet Hazinesine ödenmesinden ibarettir.” Bir diğer yaptırım türü ise güvenlik tedbirleridir. TCK madde 53-60 arasında düzenlenen güvenlik tedbirler; belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılma, eşya müsaderesi, kazanç müsaderesi, çocuklara özgü güvenlik tedbirleri, akıl hastalarına özgü güvenlik tedbirleri, suçta tekerrür ve özel tehlikeli suçlular, sınır dışı edilme, tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbirleri olmak üzere sekiz kısma ayrılmaktadır.

Konumuz itibariyle TCK madde 188'de uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçları için yaptırım olarak ayrı ayrı hem hapis hem de para cezası öngörmüştür. TCK'nın 189. Maddesinde ise, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarının bir tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hâlinde, tüzel kişi hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine de hükmolunacağı belirtilmiştir. Aşağıda TCK 188 kapsamında uygulanan yaptırımlara değinilecektir.

11.1. Ceza

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunda kanun koyusu yaptırım olarak hapis cezası ve para cezası uygulanması gerektiğini madde metninde belirtmiştir. TCK madde 188/1 de düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde imal, ithal ve ihraç suçunun cezası “yirmi yıldan otuz yıla kadar hapis ve iki bin günden yirmi bin güne kadar adli para cezası” dır. Madde de hem para cezası hem de hapis cezasının birlikte uygulanması

gerektiğinin altı çizilmiştir. Hapis cezasının üst sınırı belirtilmişken alt sınırı belirtilmemiştir. Bu durumda alt sınırın tespit edilebilmesi için TCK'nın genel hükümler üst başlığı altında düzenlenen TCK 52/1 maddesine bakmak gerekecektir. TCK 52/1'de para cezalarında alt sınır beş gün olarak düzenlenmiştir. Buna göre TCK 188/1'de para cezası beş gün ile yirmi bin gün arasında belirleyeceği gün sayısını takdir edilen para cezası ile günü çarparak tayin edecektir.

TCK m. 188/3 de düzenlenen; Uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak ülke içinde satma, satışı arz etme, başkalarına verme, sevk etme, nakletme, depolama, satın alma, kabul etme, bulundurma suçlarını işleyen faile *“on yıldan az olmamak üzere hapis ve bin günden yirmi bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.”* Hükmü yer almaktadır. Ancak, uyuşturucu veya uyarıcı madde verilen veya satılan kişinin çocuk olması hâlinde, veren veya satan kişiye verilecek hapis cezası *“on beş yıldan az olamaz.”* Denerek cezada artırıma gidilmiştir. Burada da, hapis cezası ve para cezası birlikte öngörülmüştür. Madde de hapis cezasının alt sınırı 10 yıl olarak belirlenirken, cezanın üst sınırı belirlenmemiştir. Ayrıca yine TCK 188/1' de olduğu gibi burada da hükmedilecek para cezasının üst sınırı belirtilmiş ancak alt sınırı ile ilgili bir hüküm konulmamıştır. Para cezasının alt sınırı yukarıda açıklandığı üzere TCK 52/2 ye bakılarak tespit edilir. Buna göre para cezasının günü *“beş- yirmi bin gün”* arasında bir gün olarak belirlenir. Cezanın üst sınırı ise yine genel hükümlerde yer alan TCK madde 49/1 *“Sürelî hapis cezası, kanunda aksi belirtilmeyen hallerde bir aydan az, yirmi yıldan fazla olamaz.”* Hükmüne göre belirlenir. Buna göre cezanın üst sınırı yirmi yıldır. TCK 188/3'te hapis cezası *“on-yirmi yıl”* aralığında belirlenmesi gerekmektedir.

TCK madde 188/4'ün birinci fıkrasında TCK 188/1 ve 188/3 de belirlenen suçlardaki yakalanan uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin eroin, kokain, morfin, sentetik kannabinoid ve türevleri veya baz morfin olması durumunda ve TCK 188/3'de ki suçtaki fiillerin; okul, yurt, hastane, kışla veya ibadethane gibi tedavi, eğitim, askerî ve sosyal amaçla toplu bulunulan bina ve tesisler ile bunların varsa çevre duvarı, tel örgü veya benzeri engel veya işaretlerle belirlenen sınırlarına iki yüz metreden yakın mesafe içindeki umumi veya umuma açık yerlerde işlenmesi durumunda faile ya da faillere verilecek cezada *“yarı oranında”* artırım yapılacağı düzenlenmiştir. Ayrıca yine TCK madde 188/8'de ki suçta cezada yarı oranında artırım yapılacağı belirtilmiştir.

TCK 188/5’de ise TCK 188’de belirlenen suçların üç veya daha fazla kişi tarafından birlikte işlenmesi hâlinde verilecek ceza da “yarı oranında” artırım yapılması düzenlenirken bu suçun suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hâlinde ise verilecek cezada “bir kat” artırım yapılacağı düzenlenmiştir. TCK madde 188/4, 188/5 ve 188/8 de cezayı artırıcı nitelikli haller düzenlenmiştir. Buna göre cezada artırım uygulanacaktır fakat yapılan artırımlar sonucunda verilecek olan hapis cezası yirmi yıllık üst ceza sınırını aşabilir. Bu durumda TCK madde 61/7’de düzenlenen “*Sürelî hapis cezasını gerektiren bir suçtan dolayı bu madde hükümlerine göre belirlenen sonuç ceza, otuz yıldan fazla olamaz*” hükmü gereğince belirlenecek en fazla ceza otuz yılı aşamaz.

TCK madde 188/6’da ise cezada azaltmaya giden nitelikli hal düzenlenmiştir. Bu maddeye göre; “Üretimi resmi makamların iznine veya satışı yetkili tabip tarafından düzenlenen reçeteye bağlı olan ve uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran her türlü madde açısından da yukarıdaki fıkralar hükümleri uygulanır.” Denilmekle birlikte cezada “yarı oranına kadar” indirilebilirlik düzenlenmiştir. Bu maddeye göre TCK 188’de düzenlenen suçların 188/6 kapsamına girmesi durumunda cezada indirim öngörülmüştür. Fakat madde de “verilecek ceza yarısına kadar indirilebilir” ifadesi ile hâkime cezadan yarı oranında indirim yapıp yapmamakta takdir hakkı tanımıştır. Hâkim, temel cezayı belirlerken, özelliklerine, suçun işleniş biçimine, suçta kullanılan araçlara, suçun işlendiği yere meydana gelen tehlikeye... Göre, TCK’nın 61. maddesini göz önünde bulundurarak cezayı belirlemelidir⁴¹⁰. Yargıtay, uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçları için hükmedilen hapis ve adli para cezaları arasında bir denge olması gerektiğini kararında belirtmiştir⁴¹¹.

⁴¹⁰ BALCI, s.267.

⁴¹¹ “Yasa koyucu, ... cezaların kişiselleştirilmesinin sağlanması bakımından hâkime, olayın özelliği, failin kişiliği ve işlenen fiilin ağırlığıyla orantılı bir şekilde gerekçesini göstererek iki sınır arasında temel cezayı belirleme yetki ve görevi yüklemiştir. Hâkimin temel cezayı belirlerken dayandığı gerekçe, suçun işleniş biçimi, işlenmesinde kullanılan araçlar, işlendiği zaman ve yer, suç konusunun önem ve değeri, meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığı, failin kast veya taksire dayalı kusurunun ağırlığı, failin güttüğü amaç ve saliki ile ilgili dosyaya yansıyan bilgi ve belgelerin isabetle değerlendirildiğini gösterir biçimde yasal ve yeterli olmalıdır. 5237 sayılı Yasanın 188/3. fıkrası kapsamında bulunup “beş yıldan on beş yıla kadar hapis ve yirmi bin güne kadar adli para cezasını” gerektiren eylemde, Yerel Mahkemece suçun işlenme şekli, uyuşturucu maddenin miktarı, sanıkların konumları, suçun işleniş biçimi ve suçun işlendiği yerin küçük bir ilçe olması, uyuşturucunun devamını temin edebileceklerine dair alıcı-satıcı teması sırasındaki beyanları, suçun önemi ve bu tip suçlara taviz verilmemesi gerektiği gerekçeleriyle, hapis cezası alt sınırdan tayin edilmiş olmasına karşın, alt sınırı beş gün olan adli para cezası alt sınırın iki yüz kırk kat üzerinde 1200 gün olarak tespit edilmiştir, yasa koyucunun ayrıca adli para cezası

TCK madde 188/7'ye baktığımızda; “*uyuşturucu veya uyarıcı etki doğurmamakla birlikte, uyuşturucu veya uyarıcı madde üretiminde kullanılan ve ithal veya imali resmi makamların iznine bağlı olan maddeyi ülkeye ithal eden, imal eden, satan, satın alan, sevk eden, nakleden, depolayan veya ihraç eden kişiler hakkında “sekiz yıldan az olmamak ve bin günden yirmi bin güne” kadar hapis cezası ve adli para cezası verilmesi gerektiği belirtilmiştir. TCK 188/7’ de hapis cezasının üst sınırı belirtilmemiştir. Bu sebeple yukarıda ki açıklamalarımızda da bahsettiğimiz gibi TCK 61/7. maddesi uygulama bulacaktır.*

11.2. Tüzel Kişiler Hakkında Güvenlik Tedbiri Uygulanması

TCK madde 189’da; “Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarının bir tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hâlinde, tüzel kişi hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur.”

Denilmektedir. Uygulanacak güvenlik tedbirlerinin neler olabileceği TCK’nın 60. maddesinde belirtilmiştir. Bu maddeye göre “*Bir kamu kurumunun verdiği izne dayalı olarak faaliyette bulunan özel hukuk tüzel kişisinin organ veya temsilcilerinin iştirakiyle ve bu iznin verdiği yetkinin kötüye kullanılması suretiyle tüzel kişi yararına işlenen kasıtlı suçlardan mahkûmiyet halinde, iznin iptaline karar verilir.*” Bu maddeye göre

öngördüğü suçlarda, hapis cezasının alt sınırdan tayini halinde mutlak surette adli para cezasının da alt sınırdan tayini gerektiği yönünde bir zorunluluk bulunmamakta ise de, bunun gerekçelerinin gösterilmesi dayanan gerekçelerin de yasal ve dosya içeriğiyle örtüşmesi gerekmektedir. Yerel Mahkeme gerekçesi bu açıdan değerlendirildiğinde, bir kısım gerekçelerinin yasal olmadığı ve dayananı teşdit gerekçelerinin dosya içeriğiyle de bağdaşmadığı anlaşılmaktadır. Şöyle ki, uyuşturucunun miktarı, suçun işleniş biçimi ve işlendiği yer biçimindeki teşdit gerekçesi ele geçen tüm uyuşturucu miktarının 1154 gramdan ibaret bulunması, suçun işlendiği yerin Sivas-Kayseri karayolundaki bir petrol istasyonu olması, kendilerinin de şehir merkezinde oturuyor olmaları gerçeği karşısında, dosya içeriğiyle bağdaşmamaktadır. Diğer yönden bu tip suçlara taviz verilmemesi yönündeki gerekçe, yasal olmadığı gibi, uyuşturucu satıcılarının okul önlerini mesken tuttuklarına ilişkin genel gerekçe de, somut olayda böyle bir saptamanın bulunmaması karşısında cezaların bireyselleştirilmesi ilkesine de aykırıdır.” şeklinde belirtilmiştir. Benzer husus Yargıtay 10. Ceza Dairesinin 2007/11128 esas, 2007/12884 karar sayılı, 07.11.2007 tarihli yayınlanmamış bir kararında “Sanıklar hakkında hapis cezası alt sınırdan tayin edildiği halde, farklı uygulamanın gerekçesi gösterilmeden adli para cezasının orantısız olarak alt sınır aşılması belirlenmesi”, aynı Dairenin 2007/10991 esas, 2007/12602 karar sayılı, 05.11.2007 tarihli yayınlanmamış bir diğer kararında “Suç konusu uyuşturucu maddenin 1318 gram esrardan ibaret olduğu, suçun işleniş biçimi ile sanığın kastına dayalı kusurunda bir ağırlık bulunmadığı gözetilmeden, 5237 sayılı TCK’nın 3/1. maddesinde öngörülen “orantılılık” ilkesine aykırı olarak, temel gün para cezasının alt sınır çok aşılacak suretiyle sanık hakkında 6000 gün olarak belirlenmesi” şeklinde belirtilmektedir.” Y.C.G.K 2007/10-108 E., 2007/152 K., K.T: 19.06.2007

TCK 188’de işlenen suçların tüzel kişinin faaliyeti kapsamında işlenmesi halinde tüzel kişinin faaliyet izni iptal edilir ve müsadere hükümleri uygulanması öngörülmüştür⁴¹². TCK madde 60’ın uygulanacağı yerler ancak ayrıca kanunun belirttiği hallerde mümkündür. Zaten TCK 189’da, TCK 188’de belirlenen suçlarda tüzel kişilere ait güvenlik tedbirlerinin uygulanabileceği belirtilmiştir. Hâkim, TCK madde 60/3 gereğince bu tedbirin uygulanmasının işlenen fiile nazaran daha ağır sonuçlar ortaya çıkarabileceği durumlarda, tedbire hükmetmeyebilir. TCK madde 60’da düzenlenen ikinci güvenlik tedbiri müsadereyi kapsar. Buna göre tüzel kişi yararına işlendiği belirlenen suç bakımından müsadere hükmündeki koşullar gerçekleşmiş ise o suçla bağlantılı olan eşya ve maddi çıkarların müsadereye hükmedileceği ancak iyi niyetli üçüncü kişilerin haklarının korunacağı belirtilmiştir⁴¹³.

11.3. Müsadere

Sözlük anlamı olarak “zor alım⁴¹⁴” anlamına gelen müsadere, HAFIZOĞULLARI’nın tanımına göre; “*işlenen bir suçtan dolayı kişi veya kurumların mallarının bir kısmına ya da tamamına el konulması ve bu malların mülkiyetinin ya da bedelinin hazineye geçmesi*” demektir⁴¹⁵. Müsadere iki şekilde olabilmektedir. Bunlar; genel müsadere veya özel müsadere olmak üzere ikiye ayrılır. Genel müsadereye kişi ya da kişilerin malvarlığının hepsinin mülkiyetinin devlete geçmesi durumudur⁴¹⁶. Anayasa madde 38/7’ye göre, genel müsadere cezası verilemez. Özel müsadere de ise; sadece suçta kullanılan, kullanılmak için hazırlanan ya da suça sebep olan eşyanın ya da maddi değerinin mülkiyetinin devlete bırakılmasıdır⁴¹⁷. Müsadere bir güvenlik tedbiri olarak TCK madde 54 ve 55’ de düzenlenmiştir. TCK 54’ de düzenlenen müsadere türü eşya müsadereyi, TCK 55’de düzenlenen müsadere türü ise kazanç müsadereyi kapsar. TCK 54’de düzenlenen eşya müsadereyi yapılılabilmesi için; kasten işlenen suçta kullanılan

⁴¹² HAFIZOĞULLARI, Zeki, 5237 s. Türk Ceza Kanununda Cezalar ve Güvenlik Tedbirleri, <http://www.abchukuk.com/makale/makale308.html> (E. T. 25.07.2020)

⁴¹³ ÖNER, s. 180.

⁴¹⁴ <https://sozluk.gov.tr/> (E. T. 26.07.2021)

⁴¹⁵ ARTUK/ GÖKCEN/ YENİDÜNYA, s.864

⁴¹⁶ ÖNER, s.181.

⁴¹⁷ CENTEL, Nur/ ZAFER, Hamide/ ÇAKMUT, Özlem, Türk Ceza Hukukuna Giriş, 5237 Sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu ile İlgili Mevzuata Göre Yenilenmiş ve Gözden Geçirilmiş Beşinci Bası, İstanbul 2008, s.587

eşyanın, suçun işlenmesine yardım eden ya da suç sonucu oluşan eşya olması ve eşyanın 3. iyi niyetli kişiye ait olmaması gerekmektedir. Eşya müsadere için en azından suçun icra hareketlerine başlanması gerekmektedir. Suç daha hazırlık hareketleri aşamasında ise müsadere kararı verilemez⁴¹⁸. Suçun işlenmesinde kullanılmak maksadıyla hazırlanan eşyanın; genel kamunun sağlığı, güvenliği, ve ahlakına karşı tehlike yaratması halinde eşya müsadere yapılır. Yani bur durumda icra hareketlerine başlama şartı değil hazırlık hareketlerine başlamış olmakta eşya müsadere için yeterli olacaktır. Eşya müsadere yapılacak olan eşyada iyi niyetli üçüncü kişilere ait sınırlı aynı hakkın bulunması durumunda verilecek olan müsadere kararı iyi niyetli üçüncü kişiye ait hak saklı kalmak koşulu ile verilir(54/2). Ayrıca yine *“birden fazla kişinin paydaş olduğu eşya ile ilgili olarak, sadece suça iştirak eden kişinin payının müsadere sine hükmolunur(54/6)”*. Suça konu olan müsadere gereken eşyanın sadece bazı kısımlarının müsadere gerektiğinde, eşyanın tümüne zarar verilmeksizin bu kısmı ayırmak olanaklı ise, sadece bu kısmın müsadere sine karar verilir. Örneğin; Yargıtay 10. Ceza Dairesi Başkanlığı’nın 30.04.1998 gün ve 1190-4216 sayılı kararlarında uyuşturucu veya uyarıcı maddenin tırın çekicisinde mi yoksa dorsesinde mi yakalandığına ve bu durumda hangi parçanın müsadere edileceğine ilişkin kararı mevcuttur. Bu karara göre; *“Tır araçları çekici ve dorse olarak iki parçadan oluşur. 2918 sayılı kanun uyarınca dorselerin tırdan ayrı plakaları mevcuttur. Ancak dorsenin tek başına hareket yeteneği yoktur, çekici tarafından çekildiğinde yürüyen bir araçtır. Bu kapsamda belirtildiği gibi eğer uyuşturucu çekicide yakalanmışsa sadece çekicinin müsadere sine karar verilir. Ancak uyuşturucu dorsede yakalanmışsa çekici olmadan dorsenin hareket kabiliyeti olmadığından, çekiciyle dorsenin birlikte müsadere sine karar vermek gerekir.”* 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanunu’nun 20. maddesine göre; sahibi belli olmayan uyuşturucu maddelerin müsadere sine kararı verildikten sonra bu maddeler mahalli mülki amirliğe teslim edilir. CMK madde 129’a göre bu eşyaların müsadere sine sulh ceza hâkimi tarafından duruşma yapılmaksızın karar verilir. Müsadere sine karar verilen uyuşturucu ya da uyarıcı maddeler 2313 sayılı Kanunun 21. maddesinin 1. fıkrasına göre, valinin görevlendireceği bir yetkilinin başkanlığındaki ve il savcısının veya yardımcısının nezaretçi olarak katıldığı heyet huzurunda imha edilir.

⁴¹⁸ HAKERİ, s.430

TCK 54/2'ye göre müsadere edilen eşyaların, yok edilmesi, tüketilmesi veya müsaderesinin imkânsız olması durumunda; bu eşyanın ya da eşyaların kıymeti ölçüsünde para miktarının müsaderesine karar verilir. Örneğin; örneğin uyuşturucu maddelerin naklinde kullanılan aracın, yok edilmesi durumunda eşyanın piyasa değeri kadar para tutarının veya satış bedelinin müsaderesi mümkün olmaktadır. Eşya müsaderesinde son olarak *“Suçta kullanılan eşyanın müsadere edilmesinin işlenen suçta nazaran daha ağır sonuçlar doğuracağı ve bu nedenle hakkaniyete aykırı olacağı anlaşıldığında, müsaderesine hükmedilmeyebilir (54/3).”* Bu maddeye örneğin 500 gram uyuşturucunun ele geçirildiği aracın müsadere edilmesi orantılılık kuralına aykırı olacaktır. Ayrıca Yargıtay kararlarına göre de orantılılık kuralına uymak gerekmektedir⁴¹⁹.

TCK madde 55'de ise bir diğer müsadere çeşidi olarak kazanç müsaderesi düzenlenmektedir. Buna göre, “suçun işlenmesi ile elde edilen veya suçun konusunu oluşturan ya da suçun işlenmesi için sağlanan maddî menfaatler ile bunların değerlendirilmesi veya dönüştürülmesi sonucu ortaya çıkan ekonomik kazançlar” müsadere edilebilecektir. Maddenin uygulanabilmesi için maddî menfaatin suçun mağduruna iade edilememesi gerekir. TCK 188 kapsamında uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imal ve ticaretinden sağlanan kazanç bu maddeye göre müsadereye tabidir.

Yurt dışına uyuşturucu madde kaçakçılığı durumunda Türkiye'nin de taraf olduğu 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesinde bu durumdan nasıl müsadere yapılacağı açıklanmıştır⁴²⁰. Sözleşmenin 5. maddesine göre; *“Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarından elde edilen kazanç veya malvarlıklarının bulunduğu ülke, bu suçla ilgili yargı yetkisine sahip ülkenin talepte bulunması halinde, müsadere kararı alınması için yetkili makamlara başvuracak ve bu makamlarca verilen kararın uygulanmasını sağlayacak veya bu suçla ilgili yargı yetkisine sahip ülke tarafından alınmış müsadere kararının uygulanması için yetkili makamlara iletecek ve müsadere kararının uygulanabilmesi için bu suçlardan elde edilen kazançların, mal varlığının, senetlerin veya başka her şeyin belirlenmesini,*

⁴¹⁹ “Sürekli olarak uyuşturucu madde ticaretinde kullanıldığı tespit edilmeyen, özel olarak hazırlanmış gizli bölgesi bulunmayan ele geçen uyuşturucu miktarına göre de oransal değeri çok fazla olan 35 DHL 98 plakalı aracın müsaderesine karar verilmesi bozmayı gerektirmiştir.” Y.10.CD. 2009/1037 E., 2009/12866 K., K. T. 30.06.2009

⁴²⁰ <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22551.pdf> (E. T. 26.07.2021)

izlenmesini, bloke edilmesini veya bunlara el konulmasını sağlayacak önlemleri alacaktır⁴²¹.”

Müsadere usulü, CMK 256, 257, 258 ve 259. maddeler de belirtilmiştir. Bu kapsamda iki şekilde müsadere kararının verilebilir. Bunlardan ilki “*kamu davası açılmamış veya kamu davası açılmış olup da esasla beraber bir karar verilmemişse; karar verilmesi için, Cumhuriyet savcısı veya katılan, davayı görmeye yetkili mahkemeye başvurabilir.*” İkincisi ise “*Kamu davası açılmış olup da iade edilmesi gereken eşya veya malvarlığı değerleri ile ilgili olarak esasla birlikte bir karar verilmemiş olması durumunda, mahkemece re’sen veya ilgililerin istemi üzerine bunların iadesine karar verilir.*” Müsadere kararı duruşmalı olarak verilir. Duruşmaya “*Müsadere veya iade olunacak eşya veya diğer malvarlığı değerleri üzerinde hakkı olan kimseler çağrılır.*” Bu kişilerin çağrıya uymayıp gelmemeleri durumunda müsadere işleminde ve hükmün verilmesinde ertelenme olmaz. CMK 256’ya göre verilecek müsadere hükmüne karşı Cumhuriyet savcısı, katılan ve TCK 257. maddede belirlenen kişiler için istinaf yolu açıktır. Suç konusu olmayan eşyanın müsaderesine ise TCK madde 259’a göre sulh ceza hâkimi tarafından duruşma yapılmaksızın karar verilir.

11.4. Mahsup

Mahsup, TCK’nın 63. maddesinde; “*Hüküm kesinleşmeden önce gerçekleşen ve şahsi hürriyeti sınırlama sonucunu doğuran bütün haller nedeniyle geçirilmiş süreler, hükmolunan hapis cezasından indirilir. Adli para cezasına hükmedilmesi durumunda, bir gün yüz Türk Lirası sayılmak üzere, bu cezadan indirim yapılır.*” ve TCK’nın 16. maddesinde “*Nerede işlenmiş olursa olsun bir suçtan dolayı, yabancı ülkede gözaltında, gözlem altında, tutuklulukta veya hükümlülükte geçen süre, aynı suçtan dolayı Türkiye’de verilecek cezadan mahsup edilir.*” Şeklinde düzenlenmiştir. Konumuz itibariyle mahsup TCK madde 188/2 hükmüyle mahsup konusunda düzenleme yapılmıştır. Böylelikle aynı suçtan iki kere ceza verilmesinin önüne geçilmiştir. Sonuç olarak başka bir ülkede uyuşturucu veya uyarıcı madde ithali suçundan ceza alan sanık hakkında verilen ceza, “*Türkiye’de ihraç suçundan verilen cezadan mahsup edilecektir⁴²².* Mahsubun yapılabilmesi için; failin uyuşturucu veya uyarıcı madde ihraç

⁴²¹ ÖNER, s. 186.

⁴²² GÜNDÜZ, s.165.

etmesi, uyuşturucu veya uyarıcı madde ihraç edilen ülkenin bu fiili ithal olarak nitelendirmesi ve faile bu suçtan dolayı ceza vermesi, bu cezanın infaz edilmesi veya infazına başlanması ve son olarak failin ülkemizde ihraç suçundan dolayı mahkûm olması gerekir. Bu şartlardan herhangi birinin gerçekleşmemesi halinde bu hüküm uygulanmaz⁴²³.” Bu maddenin uygulanabilmesi için ayrıca ithal fiilin gerçekleştiği ülkede de bu suç için belirlenen cezanın hapis cezası olması gerekir. Örneğin diğer ülkede belirlenen ceza kırbaç ya da uvuz kesme cezası şeklinde bir ceza ise bu madde uygulanmayacaktır.

⁴²³ BALCI, s. 280.

12. SORUŞTURMA VE KOVUŞTURMA

TCK 188’de ki suçun yargılamasında görevli mahkeme 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri İle Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanununun 12. maddesine göre belirlenir⁴²⁴. Bu kanuna göre bu suçta Ağır Ceza Mahkemeleri görevlidir.

Uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticareti suçunda yetkili mahkeme CMK 12. madde gereğince belirlenmektedir. Buna göre; 12/1.maddesi hükmü gereğince; TCK 188’e konu olan suçlarda davaya bakma yetkisi suçun işlendiği yer mahkemesidir. Suçun teşebbüs aşamasında kaldığı durumlarda son icra hareketinin yapıldığı yer mahkemesi, kesintisiz suçlarda kesintinin gerçekleştiği ve zincirleme suçlarda son suçun işlendiği yer mahkemesi yargılamada yetkilidir. Örneğin uyuşturucu maddeyi Hatay’dan, İstanbul’a nakletme sürecinde, Konya’da kolluk kuvvetlerine yakalanan failin yargılama yeri Konya olacaktır. Suçun işlendiği yer belli değilse yetkili mahkeme CMK madde 13’e göre “(1) Suçun işlendiği yer belli değilse, şüpheli veya sanığın yakalandığı yer, yakalanmamışsa yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir. (2) Şüpheli veya sanığın Türkiye’de yerleşim yeri yoksa Türkiye’de en son adresinin bulunduğu yer mahkemesi yetkilidir. (3) Mahkemenin bu suretle de belirlenmesi olanağı yoksa ilk usul işleminin yapıldığı yer mahkemesi yetkilidir.”

Yabancı ülkede suçun işlenmesi halinde bu suçun Türkiye’de de soruşturulması ve kovuşturulması gerekmesi halinde yetkili makamlar CMK madde 13. de belirtilen makamlar ve yerlerdir. Bunun dışında ki durumlarda CMK madde 14’e göre “(2) Bununla birlikte Cumhuriyet savcısının, şüphelinin veya sanığın istemi üzerine Yargıtay, suçun işlendiği yere daha yakın olan yer mahkemesine yetki verebilir. (3) Bu gibi suçlarda şüpheli veya sanık Türkiye’de yakalanmamış, yerleşmemiş veya adresi yoksa; yetkili mahkeme, Adalet Bakanının istemi ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının başvurusu üzerine Yargıtay tarafından belirlenir. (4) Yabancı ülkelerde bulunup da diplomatik bağışıklıktan yararlanan Türk kamu görevlilerinin işledikleri suçlardan dolayı yetkili mahkeme Ankara mahkemesidir.”

TCK madde 188’de ki suçta; soruşturma ve kovuşturma usulü genel hükümlere göre Cumhuriyet başsavcılığı tarafından resen yapılır. Soruşturma sırasında taşınmazlara,

⁴²⁴ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5235.pdf> (E. T. 26.07.2021)

hak ve alacaklara el koyma (CMK m.128), şirket yönetimi için kayyım tayini (CMK m.133), iletişimin tespiti (CMK m.135), gizli soruşturmacı görevlendirme (CMK m.139), teknik araçlarla izlemeye alma (CMK m.140) gibi koruma tedbirleri uygulanabilir⁴²⁵.

⁴²⁵ ZAFER, s.29.

13. ZAMANAŞIMI

Zamanaşımı, bir işin üzerinden belirli bir sürenin geçmesi sonrası o işin hükümsüz kalmasını ifade eder⁴²⁶. TCK'da zamanaşımı davayı ve cezayı düşüren bir neden olarak kabul edilerek re'sen uygulanmaktadır⁴²⁷. Zamanaşımı dava zaman aşımı ve ceza zaman aşımı olarak ikiye ayrılmaktadır. Dava zamanaşımı, suçun işlenmesinden sonra kanunda öngörülen belirli sürelerin geçmesiyle, sanık hakkında açılmış bulunan kamu davasının sona erip, failin cezadan kurtulmasını sağlar⁴²⁸. Dava zaman aşımı TCK'nın 66, 67. maddelerinde düzenlenmiştir. Ceza zamanaşımı ise; kesin hükümle sonuçlanmış bir ceza kararının, kararın verildiği tarihten itibaren belirli bir sürenin geçmesi ile infaz edilememesi durumunda, hükümlü hakkında mahkûmiyet hükmünün infazından vazgeçilmesidir. Ceza zamanaşımı da TCK 68, 69, 70, 71 ve 72. maddelerde düzenlenmiştir.

TCK madde 61'de *“(1) Kanunda başka türlü yazılmış olan haller dışında kamu davası; a) Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda otuz yıl, b) Müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda yirmi beş yıl, c) Yirmi yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasını gerektiren suçlarda yirmi yıl, d) Beş yıldan fazla ve yirmi yıldan az hapis cezasını gerektiren suçlarda on beş yıl, e) Beş yıldan fazla olmamak üzere hapis veya adli para cezasını gerektiren suçlarda sekiz yıl, geçmesiyle düşer.”* hükme bağlanmıştır. TCK 61/4'de de; *“Yukarıdaki fıkralarda yer alan sürelerin belirlenmesinde suçun kanunda yer alan cezasının yukarı sınırı göz önünde bulundurulur; seçimlik cezaları gerektiren suçlarda zamanaşımı bakımından hapis cezası esas alınır.”* Maddesi vardır. Buna göre TCK madde 188/1 öngörülen hapis cezası 20 ila 30 yıl arası olduğundan TCK madde 66/1-c fıkrası dikkate alındığında bu fıkradaki suçlar bakımından dava zamanaşımı 20 yıl olacaktır. TCK madde 188/3'teki suç bakımından ise öngörülen ceza

⁴²⁶ ARTUK, M. Emin/ GÖKCEN, Ahmet /YENİDÜNYA, Caner, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 5. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara 2011, s. 967.

⁴²⁷ İLTAŞ, Yiğit, Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde İmal Ve Ticareti Suçu, Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana, 2020, s.287.

⁴²⁸ YAVUZ, Hakan, Türk Ceza Hukukunda Dava Zamanaşımı ve Olağanüstü Kanun Yolları ile İlişkisi, Adalet Dergisi, Y: 2021, S.66, s. 505.

15 ila 20 yıl olduğundan yine dava zamanaşımı ilgili madde gereğince 20 yıl olacaktır. TCK 188/7 açısından da 20 yıllık dava zamanaşımının uygulanacaktır⁴²⁹.

TCK madde 67'ye göre; *“Soruşturma ve kovuşturma yapılmasının, izin veya karar alınması veya diğer bir mercide çözülmesi gereken bir meselenin sonucuna bağlı bulunduğu hallerde; izin veya kararın alınmasına veya meselenin çözümüne veya kanun gereğince hakkında kaçak olduğu hususunda karar verilmiş olan suç faili hakkında bu karar kaldırılincaya kadar.”* dava zamanaşımı durur.

Ceza zaman aşımının tespitinde ise TCK madde 68/1'e bakmak gerekecektir. Buna göre; *“Bu maddede yazılı cezalar aşağıdaki sürelerin geçmesiyle infaz edilmez: a) Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezalarında kırk yıl. b) Müebbet hapis cezalarında otuz yıl. c) Yirmi yıl ve daha fazla süreli hapis cezalarında yirmi dört yıl. d) Beş yıldan fazla hapis cezalarında yirmi yıl. e) Beş yıla kadar hapis ve adlî para cezalarında on yıl”* süre hesaplanır. TCK madde 188'de ceza zamanaşımının uygulanabilmesi için öncelikle bu suçta faile verilecek olan cezanın tespit edilmesi, sonra bu ceza miktarına göre TCK 68'e bakmak gerekir. Ceza zamanaşımı da TCK madde 71'e göre *“Mahkûmiyet hükmünün infazı için yetkili merci tarafından hükümlüye kanuna göre yapılan tebligat veya bu maksatla hükümlünün yakalanması ve bir suçtan dolayı mahkûm olan kimse üst sınırı iki yıldan fazla hapis cezasını gerektiren kasıtlı bir suç işlediği takdirde”,* ceza zamanaşımı kesilir.”

⁴²⁹ **PAPİLA**, Cansın Baran, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu, Yüksek lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2021, s.112.

14. SONUÇ

5237 sayılı Türk Ceza Kanun'unun Kamu Sağlığına Karşı Suçlar Bölümünün 188. maddesinde düzenlenen “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti” suçu tez konumuzu oluşturmuştur. Ve bu konu çalışmamızda detaylıca incelenmiştir. Bu çalışmanın temel amacı; TCK 188’de yer alan suçu; kanun, Yargıtay kararları ve doktrin görüşleri ile birlikte incelemek ve bu inceleme sonrası bulunan verileri aktarmaktır. Bu inceleme sonucunda ilk olarak baktığımızda TCK 188’de suça konu olan maddelerin kanun metninde tek tek sayılmaması kanunilik ilkesi bağlamında tartışmalara yol açmıştır. Kanaatimizce bu tartışmaların yerinde olmadığını söylemek mümkün değildir çünkü her ne kadar kanunlar her maddeyi metin içine alması zor olsa da, her gün yeni bir uyuşturucu veya uyarıcı madde piyasaya da sürülse de en azından kanunun bu maddeleri listeleyen kanunlara ya da uluslararası sözleşmelere direk atıf yapmasını ya da birçok ülke de olduğu gibi “Uyuşturucu Maddeler Hakkında Kanun” adıyla bir kanun çıkarılmasını ve burada suça konu olan tüm uyuşturucu maddelerin yer alması gerektiğini düşünmekteyiz. Bu durum sağlandığı takdir de maddenin kanunilik ilkesi ile tam olarak bağdaşacağını düşünmekteyiz.

TCK 188’de başlık “uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imal ve ticaretidir.” Fakat madde içeriğinde yer alan TCK madde 188/1- 188/3’te düzenlenen suçlar hareket unsurları bakımından birbirlerinden farklıdır. Ayrıca TCK m.188/7’de düzenlenen suçta ise suçun maddi konusu, uyuşturucu veya uyarıcı etki doğurmamakla birlikte uyuşturucu veya uyarıcı madde üretiminde kullanılan maddelerdir. Bu sebeple başlıkta her ne kadar “imal ve ticaret” ifadesine yer verilse de madde içeriğinde; başkalarına vermek, nakletmek, bulundurmak veya depolamak gibi ticari bir amaçla gerçekleşmesi beklenmeyen seçimlik hareketlerde yer almaktadır. Sonuç olarak madde başlığı, suçun içeriğini yansıtmamaktadır. Ortada ki bu uyumsuzluğun giderilmesi için madde başlığının en azından “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Temini” şeklinde değiştirilmesi ve madde içinde tam olarak uyuşturucu madde kapsamına girmeyen TCK 188/7de düzenlenen suçun başka bir maddede suç olarak düzenlenmesi gerektiği fikrindeyiz.

TCK’nın 188/4-a “uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin eroin, kokain, morfin, sentetik kannabinoid ve türevleri veya baz morfin olması halinde verilecek ceza yarı oranda artırılacaktır” hükmü yer almaktadır. Maddenin gerekçesinde elde edilen uyuşturucu

madde eroin, kokain, morfin, sentetik kannabinoid ise kamu sağlığına verilen zararın daha fazla olacağı düşünölerek cezada artırım öngörölmüştür. Fakat bu maddelerle eşit tehlike yaratan LSD gibi uyuşturucu maddeler de bulunmaktadır. Bu tür maddeler de aynı oranda tehlike barındırmaktadır. Sanığın eroinle yakalanması durumunda cezası yarı oranında arttırılırken, eroinle aynı tehlikeyi barındıran başka bir madde ile yakalanması durumunda cezada artırım yapılmaması bizce ceza adaletine ters düşmektedir. Kanun koyucunun bu duruma bir çözüm bulması gerekmektedir.

TCK 188/4-b de, TCK 188/3 de belirlenen fiillerin TCK m. 188/4-b’de belirtilen yerlerde işlenmesi nitelikli hal olarak düzenlenmiştir. Madde metninde “sosyal amaçla toplu bulunulan bina ve tesisler” de suçun işlenmesi durumu cezayı arttıran nitelikli hal olarak düzenlenmesi “sosyal amaç” kavramından ne anlaşılması gerektiğinin net olarak ortaya koyulamaması sebebiyle kafa karışıklığına sebebiyet vermektedir. Bu sebeple kanun metninde ki “sosyal amaç” ifadesinin ya kaldırılmasını ya da bundan ne anlaşılması gerektiğinin açıkça ortaya koyulması gerektiğini kanunilik ilkesi bazında daha sağlıklı olacağını düşünmekteyiz.

TCK 188/5’de de suçun “.... suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti kapsamında işlenmesi durumunda ise ceza bir kat oranında artırılır.” Hükmüne yer verilmiştir. Bu madde ile paralel olarak Terörle Mücadele Kanunu’nun 5. maddesinde “...3 ve 4 üncü maddelerde yazılı suçları işleyenler hakkında ilgili kanunlara göre tayin edilecek hapis cezaları veya adli para cezaları yarı oranında artırılarak hükmolunur. Suçun, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmiş olması dolayısıyla ilgili maddesinde cezasının artırılması öngörölmüşse, sadece bu madde hükmüne göre cezada artırım yapılır. Ancak, yapılacak artırım, cezanın üçte ikisinden az olamaz. Bu madde hükümleri çocuklar hakkında uygulanmaz.” hükmüne yer verilmiştir. Bu maddeye göre uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunun terör örgütlerinin faaliyetleri çerçevesinde işlenmesi durumunda faillere verilecek cezada yarı oranında artırım öngörölmüştür. Bu kısımda uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçunun terör örgütü faaliyeti içinde işlenmesi durumunda cezanın artırımında TCK 188/5 mi yoksa TMK madde 5’in mi uygulanacağı noktasında doktrinde tartışmalar yer almaktadır. Doktrinde ki bazı yazarlara göre TMK madde 5 uygulanması gerekirken bazı yazarlara göre ise; TCK madde 188/5’inde suçun terör örgütü dışında ki bir örgütlenme tarafından işlenmesi durumunda cezada bir kat artırım yapılırken, bu örgütün terör örgütü olması

durumunda ise belirlenen cezalar TMK m. 5/2 gereği sadece yarı oranda artırım yapılmaktadır. Dolayısıyla bu durumda suçu, terör örgütü faaliyeti çerçevesinde işlenen imal ve ticaret suçlarının failleri TCK 188/5'e göre daha az bir ceza alacak ve daha avantajlı bir duruma geleceklerdir, bu sebeple TCK 188/5'in uygulaması gerektiği savunulmaktadır. Kanaatimize göre öncelikle TMK madde 5 metninde ki "sadece bu madde" ifadesinden neyin kast edildiğinin açıkça ortaya koyulması gerekmektedir. Çünkü bu durum kafa karışıklığına sebebiyet vermektedir. Burada TCK 188'e göre mi ceza tayin edileceği ya da TMK 5. maddeye göre mi ceza tayin edileceği hususu netleştirilmeli ve buna göre ceza verilmelidir.

TCK 188/6. maddesinde, 29.06.2005 yılında 5377 sayılı Kanunla "*Ancak verilecek ceza yarısına kadar indirilebilir.*" Hükmü vardır bu maddeye göre cezada indirim yapılabilmesi için uyuşturucu maddenin üretiminin resmi makamların iznine veya satışının yetkili tabip tarafından düzenlenen reçete kapsamında olup olmadığının tespiti gerekmektedir.

TCK madde 188/6 doktrindeki bazı yazarlarca karışıklığa yol açtığı gerekçesi ile eleştirilmektedir. Eleştirinin sebebi olarak; TCK'nın 188/6. maddesi kapsamında ki "uyarıcı" maddeler ile TCK'nın 188/1 ve 188/3. maddeleri kapsamına giren uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin çoğu aynı standartları taşıyan uyuşturucu ve uyarıcı maddelerle benzer olmasıdır. Örneğin uyuşturucu bir madde olan ve tıpta tedavi amacıyla kullanılan, doktor kontrolüyle ve kırmızı reçete ile satılabilen morfin de ilaç olarak sayılan ve sınıflandırılan bir maddedir. Ve TCK madde 188/4'te maddenin morfin olması cezayı artırıcı bir hal olarak düzenlenmişken, aslında TCK madde 188/6 kapsamında da cezada indirim yapılması gerekmektedir. Bu durum iki madde arasında açıkça çelişkiye sebep olmaktadır ve kanun koyucunun bu kanunu koyma maksadına ters düşmektedir. Bu sebeple doktrinde söz konusu maddenin kanun metninden çıkarılması gerektiği düşünülmektedir. Kanaatimizce de TCK madde 188/6'da belirlenen cezayı azaltan sebep içerisine giren maddelerden bazıları TCK madde 188/4'teki maddelerle çelişmektedir. Bu karışıklığın giderilmesi gerekmektedir.

TCK m. 192/1 ve 192/3'te ise TCK 188'de ki suçlara ilişkin olarak hem yaptırımı ortadan kaldıran hem de cezada indirim yapılmasını gerektiren etkin pişmanlık hükümlerine yer verilmiştir. TCK 192/1'in uygulanabilmesi için resmi makamlar

tarafından suçun haber alınmasından failin bu durumu bildirmesi gerekmektedir. TCK 192/3'te ise suç haberini resmi makamların almasından sonra failin gönüllü olarak, suçun ortaya çıkmasına ve fail veya başka suç ortaklarının yakalanmasına hizmet ya da yardım etmesi gerekmektedir. Fakat uygulamada bu iki ayırım yapılırken resmi makamların suçtan haberdar olması kavramı çok geniş yorumlanmakta ve failin cezasızlık değil de cezada indirimi öngören etkin pişmanlıktan indirim yapılmaktadır. Fakat kanaatimizce maddenin çok geniş yorumlanmamalı ve resmi makamlar tarafından suçun işlendiğinin haberinin öğrenildiğinden haberi olmayan ve bunu kanıtlayabilen failin suç faillerinin yakalanmasını sağlayan faile ceza verilmemeli TCK 192/1 hükmü uygulanmalıdır.

Son olarak TCK madde 188'de belirlenen cezaların mülga kanundan bu yana çeşitli kanunlarla birlikte daha da artırıldığı görülmektedir. Kanun koyucunun bu artırımları yapmasının temel gerekçesi suçta caydırıcılığı arttırmak ve bu suçun işlenmesini önlemek olsa da gün geçtikçe hapishanelerde bu suçu işlemekten dolayı yatan mahkûm sayısının katlanarak artması aslında cezaların daha fazla verilmesinin, suçun önlenmesinde pekte etkili bir yol olmadığını gözler önüne sermektedir. Bu durumda düşüncemize göre kanun koyucu ağır cezalarla öç almaya ya da caydırıcılık yaratmaya çalışmak yerine cezanın ıslah edici ve topluma kazandırıcı yönü üzerinde yoğunlaşarak, bu suçu işleyen kişilere daha fazla ceza vermek yerine bu kişilerin bir daha bu suçu işlememeleri yönünde gerek ulusal çapta gerek bireysel bazda çalışmalara öncelik vermelidir.

KAYNAKLAR

- ABAY, Fatma Tülay, Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddelerin Ticareti Suçu(TCK 188), Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya, 2016.
- AKBULUT, İlhan, Ülkemizde Uyuşturucu Maddeler Sorunu, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 1997, C. 55, S.3.
- AKKAYA, Çetin, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları, Adalet Yayınevi, 2. Baskı, Ankara, 2013.
- AKSÜT, Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları(TCK m. 188), Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2019
- AKPINAR, Aslı, Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Ticareti Suçu (TCK 188/3), Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2020.
- AKSÜT, Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları(TCK m. 188), Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2019
- ALBAYRAK, Mustafa, Kenevir Ekme Üzerine Düşünceler, Terazi Hukuk Dergisi, 2008, S.18.
- ARTUK, Mehmet Emin/ GÖKCEN, Ahmet, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Adalet Yayınevi, Ankara
- ARTUK, M. Emin/ GÖKCEN, Ahmet /YENİDÜNYA, Caner, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 5. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2011
- ATEŞ, Neslihan, Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Kullanma Suçu, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2016.
- AZAK, Seyit, Bir Kamu Politikası Analizi Olarak Türkiye'de Uyuşturucu İle Mücadele, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2014.
- BALCI, Murat, Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları, Ankara, Adalet Yayınevi, 2009
- BARUT, Ferit/ AYDEMİR, Melisa, Yargıtay ve Bölge Adliye Mahkemesi Kararları Işığında Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçlar, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2019.
- BAYRAKTAR, Köksal, Uyuşturucu Maddeler ve Suç Siyaseti, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Yıl 1985, C. 51, S. 1-4.
- BEŞER, Yasin, Uyuşturucu Madde Suçlarının Önlenmesinde Coğrafi Bilgi Sistemi Kullanımı, Beyoğlu İlçesi Pilot Çalışması, İstanbul Üniversitesi, 2010, s.68.
- Büyük Larousse, Sözlük ve Ansiklopedi, C.18, İstanbul, 1986.
- BOLLUK, Veysel, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçlarında İştirak ve Suçun Örgüt Faaliyeti Kapsamında İşlenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2019.
- CANAK, Erkan, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçlarında Etkin Pişmanlık, Kazancı Hukuk Yayınevi, İstanbul, 2012.

CENTEL, Nur/ ZAFER, Hamide/ ÇAKMUT, Özlem, Türk Ceza Hukukuna Giriş, 5237 Sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu ile İlgili Mevzuata Göre Yenilenmiş ve Gözden Geçirilmiş Beşinci Bası, İstanbul, 2008.

COŞKUN, Neslihan, Fikri İctima, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2009.

ÇALI, Hasan Hüseyin, Türkiye'de Kentsel Mekanda Mağdursuz Suç Örneği Olarak Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Kullanımı, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C. 16, S.1, 2002

ÇALIŞKAN, Suat, Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013, 2. Baskı.

ÇAMKURT, Özlem, Türk Ceza Hukukuna Giriş, 7. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2011

ÇETİN, Feramuz, 1992 - 2006 yılları arasında Uyuşturucu ve İnsan Kaçakçılığı Yönünden Türkiye Polis Teşkilatı ve Yabancı Devlet Polis Teşkilatları Arasındaki Yardımlaşmaların AB Sürecine Etkileri, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007

DEMİRBAŞ, Timur, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2002.

DERDİMAN, Cengiz, Uyuşturucu Maddeler Hakkında Genel Bilgi ve Uyuşturucu Maddelere Mücadele Esasları, Akademik Araştırma Dergisi, 2006, Sayı 28.

DİLİXİATİ, Sufeiya, Çin ve Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları, Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa, 2016.

DOĞAN KARAKAŞ, Fatma, Türk Ceza Kanunu'nda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2015.

DOLAR, Mustafa Murat, Uyuşturucu İle Mücadelede Kurumlar Arası Koordinasyonu ve İşbirliğini Etkileyen Faktörler, Eskişehir İli Örneği, Anadolu Üniversitesi, 2018

DOUJAN, Baurjan, Moğolistan ve Türk Ceza Hukuku'nda Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu, Uludağ Üniversitesi, 2016.

DÖNMEZER, Sulhi, Genel Ceza Hukuku Dersleri, İstanbul, 2003.

DÖNMEZER, Sulhi, Uyuşturucu Maddelerin Hukuk ve Kriminoloji ile İlgili Bazı Yönleri, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 1970, C.36.

DÖNMEZER, Sulhi, Uyuşturucu ve Tutku Yaratıcı Maddeler Konusuna Sosyopolitik Yaklaşım, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Y. 1981, C. 45, S. 1-4.

DÜLGER, İbrahim, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti (TCK 188), Uyuşturucu Madde Suçlarıyla Mücadele, ed. Yener Ünver, vd. Seçkin Yayınları, Ankara, 2018.

EKMEKÇİ, İdil Su, Suç ve Ceza Siyaseti Açısından Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu Madde Kullanımı Suçu, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi, 2015.

EKMEN, Selahaddin Eyüp, Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale, 2019.

- ELMAS, Birsen, Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020.
- Emniyet Genel Müdürlüğü Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, Ulusal Uyuşturucu ile Mücadele Strateji Belgesi, Ankara, 2016.
- ERMAN, Sahir/ ÖZEK, Çetin, Ceza Hukuku Özel Bölümü Kamu Selametine Karşı İşlenen Suçlar, İstanbul, 1995.
- ERMAN, Sahir, Uyuşturucu Maddelere İlişkin Ceza Hükümleri, , İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Yıl 1981, Cilt 45 , Sayı 1-4.
- ERGEN, Cengiz, Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu Madde İhracına Teşebbüs Suçu, Yargıtay Dergisi, C. 16, 1990.
- GÜNAY, Erhan, Uygulamalı Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2007.
- GÜNDEL, Ahmet, 5237 Sayılı Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2009.
- GÜNGÖR, Şener/ KINACI, Ali, Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerle İlgili Suçlar, Ankara, Yetkin Yayınevi, 2001.
- HAFIZOĞLULARI, Zeki/ ÖZEN, Muharrem, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, US-A Yayıncılık, Ankara, 2017.
- HAKERİ, Hakan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayınları, Ankara, 2010.
- İÇHEL, Kayıhan, Görünüşte Birleşme (İçtima) İlkeleri ve Yeni Türk Ceza Kanunu, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl: 7, Sayı 14, Güz 2008.
- İLTAŞ, Yiğit, Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde İmal Ve Ticareti Suçu, Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana, 2020.
- KIDIL, Fahrettin, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu, Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya, 2019.
- KOCA, Mahmut-ÜZÜLMEZ, İlhan, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2015.
- KÖKNEL, Özcan, İnsanlık Tarihi Boyunca Dünyada Ve Türkiye'de Uyuşturucu Madde Sorunları, İstanbul, Gelişim Yayınları, 1976.
- KURT, Şahin/ KURT, Ela, Uygulamada Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat, Ankara, Adalet Yayınevi, 2007.
- KÜLTEGİN, Ögel, İnsan, Yaşam ve Bağımlılık, Tartışmalar ve Gerçekler, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2001.
- MAHAMAT, Brahim, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa, 2016.
- MALKOÇ, İsmail, Açıklamalı Türk Ceza Kanunu, Sözkese Matbaacılık, 3. C. Ankara, 2013.
- NALBANTOĞLU, Göze, Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma ve Özendirme Suçları (TCK 190) Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2020.

- ÖNER, Mehmet Zülfü, Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, Ankara, Adalet Yayınevi, 2011.
- ÖZBEK, Veli Özer/ Doğan, Koray/ Bacaksız, Pınar, Türk Ceza Hukuku, Özel Hükümler, Seçkin Yayıncılık, 14. B. Ankara, 2019.
- ÖZDABAKOĞLU, Erdinç Hakan, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları, Adalet Yayınevi, Ankara, 2007.
- ÖZDEMİR, Nisa, Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2009.
- ÖZGENÇ, İzzet, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2014,10 Basım.
- ÖZMEN, Özkan, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2009.
- ÖZTÜRK, Mustafa, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, Aristo Yayınevi, İstanbul, 2020.
- PAPİLA, Cansın Baran, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu, Yüksek lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2021.
- PARLAR, Ali/ HATİPOĞLU, Muzaffer, 5237 Sayılı TCK'da Özel ve Genel Hükümler Açısından Ağır Ceza Davaları, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010
- PARLAR, Ali/ KIZILKAYA, Azmi, Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları, Bilge Yayınevi, Ankara, 2018.
- PINARCI, Mustafa, Uyuşturucu Sorunu ve Mücadele Politikası, Ankara, Adalet Yayınevi, 2014.
- RUHİ, Ahmet Cemal, Türk Ceza Kanunu'nda Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları, On iki levha Yayıncılık, İstanbul, 2020.
- SELBES, Ece, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticaret Suçu, Yüksek Lisans Tezi, Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2016.
- SEVDİM, Ali Erdem, Uyuşturucu Madde Ticareti Suçu, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2013.
- SINAR, Hasan, "Türk Ceza Kanunu'nda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçları", Disiplinler Arası ve Ceza Hukuku Boyutlarıyla Uyuşturucu Madde Bağımlılığı ve Ticaretiyle Mücadele, Lale Yayıncılık, İstanbul, 2015.
- SOLGUN, Sertaç, Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı ve Alternatif Çözüm Yolları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla 2002.
- SOYSAN, Doğan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, 5. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2005.
- ŞAHİN, Abdullah Cemal ,Uyuşturucu ve uyarıcı Madde Suçlarıyla Mücadelede Halkla İlişkiler ve Bir Model Önerisi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007.
- TANERİ, Gökhan, Uygulamadan Örnek Hükümlerle Ağır Ceza Suçları, C: II, 2. Baskı, Ankara, 2018.

TEKİN, Nurullah, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal, İthal ve İhraç Etmek ile Satmak, Satın Almak, Kabul Etmek ve Bulundurmak Suçları, Terazî Hukuk Dergisi, Sayı 37. 2009.

TEZCAN, Durmuş/ ERDEM, Mustafa Ruhan,/ ÖNOK Murat, Teorik ve Pratik Türk Ceza Hukuku, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2020, 18. Basım.

TUNCER, Arzu, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar, Doktora Tezi, İstanbul, 2011.

UZUNTOK, Mesut, Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2008, S.36.

ÜNLÜ, Abdurrahman, Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2019.

ÜNVER, Yener/ Öz, Kerem, Uyuşturucu Madde Suçları ile Mücadele, Ankara, Seçkin Yayınları, 2018.

ÜNVER, Yener, Türk Ceza Kanunu'nun ve Ceza Kanunu Tasarısı'nın İnternet Açısından Değerlendirilmesi, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 2011, Cilt 59, Sayı 1-2.

YAŞAR, Yusuf, Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2004.

YAŞAR, Yusuf, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları (TCK 188, 192), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019.

YAŞAR, Osman/ GÖKCEN, Hasan Tahsin,/ ARTUÇ, Mustafa, Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, Adalet Yayınevi, Ankara, 2014, C. 4.

YAVUZ GÜNDÜZ, Tuğçe, Türk Ceza Kanununda Yer Alan Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2018.

YILMAZ, Günel, Uyuşturucu Madde Suçları, Ankara, Kazancı Yayınları, 1976.

YOKUŞ SEVÜK, Handan, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, Seçkin Yayınları, Ankara, 2007.

YOLCU, Ferit, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu, Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır, 2015.

YURTCAN, Erdener, Yargıtay Kararları Işığında Uyuşturucu Suçları, Birinci Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2012.

YÜKSEKTEPE, Mert Asker, Türk Ceza Kanunu Genel Hükümleri Dahilinde Yargıtay Ceza Genel Kurulu İlamları İle Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu, Aristo Yayıncılık, İstanbul, 2020.

ZAFER, Hamide, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu (TCK m.188), in: İlaç Hukuku ve Etik Anlayışı, Sempozyum No.2, 1.6.2007

WELLİNG, N. Sarah/BEALE, Sara Sun/BUÇY, h. Pamela, Federal Criminal Law and Related Actions, USA, 1998,

<http://www.verigazeteciligi.com>
<https://sozluk.gov.tr/>
<https://heroinetoxeurope.com/tur/opioid>
<https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/12596.pdf>
<https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17272.pdf>
<https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22551.pdf>
<https://www.worldlifeexpectancy.com/tr/russia-drug-use>
http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_10699/
http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_10699/b75dafab70485e819aa68da83e7fca7cf942a846/
http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_10699/deb8cd782c79ab8888215304186ca7e15ffb2fdc/
https://www.gesetze-im-internet.de/btmg_1981/BJNR106810981.html#BJNR106810981BJNG000601308
<https://aliunlu.com/hollanda-uyusturucu-serbest-mi/>
https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006070719/LEGISC_A000006165284/#LEGISCTA000006165284
[EMCDDA | Country legal profiles \(europa.eu\)](https://emcdda.europa.eu/country-legal-profiles)
<https://ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/765.htm>
<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/5.3.765.pdf>
<https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/2432.pdf>
<https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/4827.pdf>
<https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/20901.pdf>
<https://ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/765.htm>
<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050708-1.htm>
https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc050/kanuntbmmc050/kanuntbmmc05000812.pdf
https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc050/kanuntbmmc050/kanuntbmmc05000812.pdf
<https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17272.pdf>
<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.2313.pdf>
<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.2313.pdf>
<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3298.pdf>
<https://docplayer.biz.tr/43874343-6545-sayili-kanunun-yargi-paketi-gerekceleri.html>
<https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k6638.html>
[125](https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Dosyalar/Kararlar/KararPDF/1980-</p></div><div data-bbox=)

<https://www.lexpera.com.tr/resmi-gazete/metin/RG801Y2018N30610S2018106>

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5607&MevzuatTur=1&MevzuatTer>

<https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22551.pdf>

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Melek YAMANER

Doğum Yeri – Tarihi :

E-Posta Adresi :

EĞİTİM DURUMU

Lisans Öğrenimi : 2017, Atatürk Üniversitesi, Hukuk

Yüksek Lisans Öğrenimi : 2021, KTO Karatay Üniversitesi, Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı (Tezli)

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

Bilimsel Faaliyetleri :

İŞ DENEYİMİ

Stajlar : Avukatlık stajı

Projeler :

Çalıştığı Kurumlar : Konya Barosu-Avukat

Tarih : 1 Eylül 2021 (Tez Savunma Tarihi)